

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aysun ARTIK

**PAYDAŞ GÖRÜŞLERDEN HAREKETLE ADANA İLİNDE SERBEST
TARIM DANIŞMANLIĞI SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

ADANA, 2012

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**PAYDAŞ GÖRÜŞLERDEN HAREKETLE ADANA İLİNDE SERBEST
TARIM DANIŞMANLIĞI SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Aysun ARTIK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

Bu tez 01/10/2012 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından Oybirliği/Oyçokluğu İle Kabul Edilmiştir.

.....

Doç.Dr. Dilek BOSTAN BUDAK
GÜLTEKİN
DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Ufuk

ÜYE

.....

Prof. Dr. İsmet BOZ
ÜYE

Bu Tez Enstitümüz Tarım Ekonomisi Anabilim Dalında hazırlanmıştır.

Kod No:

**Prof Dr. Selahattin SERİN
Enstitü Müdürü**

Bu çalışma Ç.Ü. Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi ve Tarafından Desteklenmiştir.

Proje No: Ç.Ü.-: ZF2011YL24

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**PAYDAŞ GÖRÜŞLERDEN HAREKETLE ADANA İLİNDE SERBEST TARIM
DANIŞMANLIĞI SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Aysun ARTIK

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI**

Danışman : Doç.. Dr. Dilek BOSTAN BUDAK

Yıl: 2012, Sayfa: 138

Jüri : Doç. Dr. Dilek BOSTAN BUDAK

: Prof. Dr. İsmet BOZ

: Yrd. Doç. Dr. Ufuk GÜLTEKİN

Bu çalışma, tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetinin amaçlarını, sistemin ne derece uygun olarak işlediğini, tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetini vermekle yetkilendirilmiş olan kişi ve kurumlardan bu hizmeti vermekle yükümlü olan ve sorumluluk alan serbest tarım danışmanlarının paydaş fikirlerden yola çıkarak, yönetmeliğe uygun olarak ne derece tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetini yerine getirdiklerini ve serbest tarım danışmanlarının genel sorunlarını ortaya koymak adına hazırlanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler Adana ili içerisinde hizmet veren ve 50 serbest tarım danışmanı, 50 ilaç bayi sorumlusu, 50 danışmanlık hizmeti alan çiftçi ve danışmanlık hizmeti almayan 50 çiftçiye, her grup için ayrı olarak hazırlanmış anketlerin yüz yüze yapılması ile elde edilmiştir.

Araştırma sonucuna göre, üreticilerin, zirai ilaç bayi sorumlularının ve serbest tarım danışmanlarının sosyo-demografik özellikleri, tarım danışmanları ve STD sistemine bakış açıları incelenmiştir. Tarım danışmanları ve STD hizmeti hakkındaki düşünceleri ortaya konulmuştur. Serbest Tarım Danışmanlığı hizmeti ülkemizde uygulanmaya başlandıktan sonra ülke tarımına önemli katkı sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Serbest Tarım Danışmanlığı Sistemi, Serbest Tarım Danışmanları, Serbest Tarım Danışmanı ve Üreticiler, Serbest Tarım Danışmanı ve Zirai İlaç Bayi Sorumluları

ABSTRACT

MSc. THESIS

EVALUATION OF FREE AGRICULTURE SYSTEM IN ADANA WITH COMMON ASPECTS

Aysun ARTIK

**ÇUKUROVA UNIVERSITY
INSTITUTE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES
DEPARTMENT OF AGRICULTURAL ECONOMICS**

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Dilek BOSTAN BUDAK

Yıl: 2012, Sayfa: 138

Jury : Asst.Prof.Dr. Dilek BOSTAN BUDAK

: Prof. Dr. İsmet BOZ

: Asst.Prof. Dr. Ufuk GÜLTEKİN

This study was prepared in order to show general problems of free agriculture consultants and their performance in accordance with guideline. It is based on common aspects of free agriculture consultants that take responsibility for this consultant service and agricultural extension from related institutions or personnel. Also this study refers the aims of agricultural extension and consultant service and how efficiently works system's itself. All data were obtained over face to face surveys that were prepared differently for each group. Each group was categorized as 50 free agriculture consultants, 50 agricultural pesticide distributor, 50 farmers that receive consultant service and 50 farmers that do not receive consultant service in Adana province.

According to results of studies, it was analyzed as socio-demographic characteristics of free agriculture consultants and agricultural pesticide distributors also their aspects to STD system and Agricultural consultants. And it was presented their ideas related to this issue.

Free agricultural consultant services contributed significantly to agriculture in our country after implementation.

Key words: Free Agriculture Consultant System, Free Agriculture Consultants, Free Agriculture Consultants and Producers, Free Agriculture Consultants and Agricultural Pesticide Distributors.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans öğrenimim boyunca bana yalnızca tez çalışmamın belirlenmesinde, anketlerin hazırlanmasında ve bu süreçte sabırlı bir şekilde değerli görüşleri ve bilimsel katkılarıyla tez çalışmama yön vermesiyle değil, mesleki anlamda da bana her türlü bilgi ve cesareti veren danışman hocam Sayın Doç. Dr. Dilek BOSTAN BUDAK' a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Değerli katkılarından dolayı Sütçü İmam Üniversitesi Tarım Ekonomisi Bölümü'nün değerli öğretim üyesi ve tez jüri üyesi Prof. Dr. İsmet BOZ ve Çukurova Üniversitesi Tarım Ekonomisi Bölümü'nün değerli öğretim üyesi ve tez jüri üyesi Yrd. Doç. Dr. Ufuk GÜLTEKİN' e teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim.

Ayrıca tez çalışmamın temelini oluşturan anket sorularına sabırla cevap veren değerli üreticilerimize, serbest olarak hizmet veren tarım danışmanlarına ve zirai ilaç bayi sorumlularına tez çalışmama katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Çalışma süresince maddi ve manevi desteklerini hep yanımda hissettiğim aileme teşekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

SAYFA

ÖZ.....	I
ABSTRACT.....	II
TEŞEKKÜR.....	II
İÇİNDEKİLER.....	IV
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	VIII
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	XII
1. GİRİŞ.....	
1.1. Konunun Önemi.....	
1.2. Çalışmanın Amacı.....	4
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	5
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	15
3.1. Materyal.....	15
3.2. Yöntem.....	17
3.3. Veri Toplama.....	17
3.4. Veri Analiz Yöntemi.....	18
4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA.....	19
4.1. Araştırma Bölgesi Hakkında Genel Bilgiler.....	19
4.2. Üreticilere Yönelik Bulgular.....	23
4.2.1. Tarım Danışmanı ile Çalışan Üreticilere Yönelik Bulgular.....	23
4.2.1.1. Sosyo-Demografik Özellikleri.....	23
4.2.1.2. Üreticilerin Tarım Danışmanlarına Yönelik Değerlendirmeleri.....	28
4.2.1.3. Üreticilerin Tarım Danışmanlığı Hizmetine Yönelik Değerlendirmeleri.....	31
4.2.2. Serbest Tarım Danışmanı ile Çalışmayan Üreticilere Yönelik Bulgular.....	38
4.2.2.1. Sosyo-Demografik Özellikler.....	38
4.2.2.2. Üreticilerin Tarım Danışmanlığı Hizmetine Yönelik Değerlendirmeleri.....	42
4.3. İlaç Bayi Sorumlularına Yönelik Bulgular.....	46

4.3.1. Sosyo-Demografik Özellikleri	46
4.3.2. İlaç Bayi Sorumlularının STD Yönelik Değerlendirmeleri.....	51
4.3.3. Bayi Sorumlularının STD Hizmetine Yönelik Değerlendirmeleri.....	56
4.4. Serbest Tarım Danışmanlarına Yönelik Bulguları.....	61
4.4.1. Üretici ile Çalışan Tarım Danışmanlarına Yönelik Bulgular	61
4.4.1.1. Üretici ile Çalışan Danışmanların Sosyo-Demografik Özellikleri.....	61
4.4.1.2. Üretici ile Çalışan Tarım Danışmanlarının Çalışma Etkinliklerine Yönelik Bulgular	65
4.4.1.3. Tarım Danışmanlarının Üreticilerle Olan İlişkilerine Yönelik Bulgular	73
4.4.2. Üretici İle Çalışmayan Tarım Danışmanına Yönelik Bulgular.....	78
4.4.2.1. Üretici İle Çalışmayan Tarım Danışmanlarının Kişisel Bilgilerine Yönelik Bulgular	78
4.4.2.2. Üretici İle Çalışmayan Tarım Danışmanlarının Çalışma Etkinliklerine Yönelik Bulgular	80
4.4.2.3. Danışmanlık Hizmeti İle İlgili Bulgular	82
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	87
5.1. Sonuçlar.....	87
5.1.1. Üreticilere İlişkin Sonuçlar	87
5.1.1.1. STD İle Çalışan Üreticilere İlişkin Sonuçlar.....	87
5.1.1.2. STD İle Çalışmayan Üreticilere İlişkin Sonuçlar	93
5.1.2. İlaç Bayi Sorumlularına İlişkin Sonuçlar	95
5.1.3. TARIM DANIŞMANLARINA İLİŞKİN SONUÇLAR.....	101
5.1.3.1. Üretici İle Çalışan Tarım Danışmanlarına İlişkin Sonuçlar	101
5.1.3.2. Üretici İle Çalışmayan Tarım Danışmanlarına İlişkin Sonuçlar.....	106
5.2. Öneriler.....	109
KAYNAKLAR.....	113
ÖZGEÇMİŞ	117
EKLER.....	118

Ek 1. Danışman İle Çalışan Üretici Anket Formu.....	120
Ek 2. Danışman İle Çalışmayan Üretici Anket Formu	124
Ek 3. Üretici İle Çalışan Danışman Anket Formu.....	126
Ek 4. Üretici İle Çalışmayan Danışman Anket Formu	131
Ek 5. Zirai İlaç Bayi Sorumlularına Yönelik Anket Formu.....	134

ÇİZELGELER DİZİNİ

SAYFA

Çizelge 4.1. Adana İli Toplam Arazi Varlığı.....	21
Çizelge 4.2. Adana İli Tarımsal Arazileri Dağılımı	22
Çizelge 4.3. Tarım Danışmanı ile Çalışan Üreticilerin Öğrenim Durumu	24
Çizelge 4.4. Danışmanı ile Çalışan Üreticilerin İşletme Faaliyet Alanları.....	24
Çizelge 4.5. Üreticilere Ait Mülk İşletmelerin Arazi Varlığı Genişliği	25
Çizelge 4.6. Üreticilerin İşletmelerine Ait Faaliyet Süreleri	25
Çizelge 4.7. Üreticilere Ait Büyükbaş Hayvan Varlığı	26
Çizelge 4.8. Üreticilere Ait Küçükbaş Hayvan Varlığı	26
Çizelge 4.9. Tarım Danışmanı ile Çalışan Üreticilerin İşletmedeki Aile İşçisi	27
Çizelge 4.10. Üreticilerin İşletmelerinde Ücretli İşçi Sayısı	28
Çizelge 4.11. Üreticilerin Danışmanlık Hizmeti Alma Süreleri	28
Çizelge 4.12. Üreticilerin Danışmanları İle Görüşme Sıklığı.....	29
Çizelge 4.13. Üreticilerin STD Hakkındaki Düşünceleri	30
Çizelge 4.14. Danışmanlardan Aldıkları Hizmetler Ve Yararlanma Dereceleri.....	33
Çizelge 4.15. Üreticilerin Danışman Hizmetlerinden Memnuniyet Derecesi	35
Çizelge 4.16. Üreticilerin STD Sonrası Faaliyet Değerlendirmesi	37
Çizelge 4.17. Üreticilerin Cinsiyetleri/Eğitim Durumları	38
Çizelge 4.18. Üreticilere Ait İşletmelerin Faaliyet Alanları	39
Çizelge 4.19. Sözleşmesiz Üreticilerin Arazi Varlığı.....	39
Çizelge 4.20. Üreticilerin İşletmelerine Ait Faaliyet Süreleri	40
Çizelge 4.21. Üreticilere Ait Büyükbaş Hayvan Varlığı	40
Çizelge 4.22. STD ile Çalışmayan Üreticilere Ait Küçükbaş Hayvan Varlığı.....	41
Çizelge 4.23. Üreticilerin İşletmelerinde Aile İçinden Çalışanların Sayısı.....	41
Çizelge 4.24. Üreticilerin İşletmelerinde Ücretli İşçi Olarak Çalışanların Sayısı.....	42
Çizelge 4.25. Serbest Tarım Danışmanlığı Sistemi Hakkında Bilgi Durumu	42
Çizelge 4.26. STD ile İlgili Bilgi İsteme Durumu	43
Çizelge 4.27. Üreticilerin Bilgi Almak İstedikleri Yerler	43
Çizelge 4.28. Danışmanlık Hizmeti Alan Tanıdık Durumu	43
Çizelge 4.29. Hizmet Alanların Yararlı Olma Durumu.....	44

Çizelge 4.30. Danışmanlık Hizmeti Almama Nedenleri	44
Çizelge 4.31. Üretim İle İlgili Bilgileri Alma Yeri	45
Çizelge 4.32. Devletten Beklentiler.....	45
Çizelge 4.33. Bayi Sorumlularının Medeni Durumu.....	46
Çizelge 4.34. Zirai İlaç Bayi Sorumlularının Yaşları.....	47
Çizelge 4.35. Bayi Sorumlularının Öğrenim Durumu.....	47
Çizelge 4.36. Bayi Sorumlularının Uzmanlık Bölümleri	48
Çizelge 4.37. Bayi Sorumlularının Üniversite Mezuniyet Tarihi	48
Çizelge 4.38. Bayi Sorumlularının Uzmanlık Bölümleri.....	49
Çizelge 4.39. Bayi Sorumlularının Mesleki İş Tecrübeleri	49
Çizelge 4.40. Zirai İlaç Bayi Sorumlularının Mesleki Deneyim Süreleri	50
Çizelge 4.41. Zirai İlaç Bayilerinde Çalışan Kişi Sayıları.....	50
Çizelge 4.42. Zirai İlaç Bayilerinde Çalışan Kişi Sayıları.....	51
Çizelge 4.43. Bayilerin STD Sonrası Durumu	52
Çizelge 4.44. Bayi Sorumlularının STD Hakkındaki Düşünceleri	55
Çizelge 4.45. STD'nin Üreticileri Ziyaret Etme Sıklığı Hakkındaki Düşünceleri.....	57
Çizelge 4.46. Sorumlulara Göre STD'lerin Üreticiye Sunması Gereken Hizmetler..	59
Çizelge 4.47. Bayi Sorumlularının STD Hakkındaki Düşünceleri	60
Çizelge 4.48. Üretici İle Çalışan Danışmanların Cinsiyet ve Medeni Durumu	61
Çizelge 4.49. Üretici İle Çalışan Danışmanların Yaşı.....	62
Çizelge 4.50. Üretici İle Çalışan Danışmanların Meslek ve Öğrenim Durumu.....	62
Çizelge 4.51. Danışmanların Mezun Oldukları Bölümlere Göre Dağılımları	63
Çizelge 4.52. Üretici İle Çalışan Danışmanların Danışmanlık Yaptıkları Alanlar	63
Çizelge 4.53. Danışmanların Hizmet Verdikleri Toplam Üretici Sayısı	63
Çizelge 4.54. Üretici İle Çalışan Danışmanlık Hizmeti Verilen Toplam Alan.....	64
Çizelge 4.55. Üretici İle Çalışan Danışmanların Mesleki Deneyim Süreleri	64
Çizelge 4.56. Üretici İle Çalışan Danışmanların, Önceki Meslekleri	65
Çizelge 4.57. Üretici İle Çalışan Danışmanlardan Tavsiye İstenilen Konular	65
Çizelge 4.58. Danışmanların Yönetmelik Çalışma Şartları İle İlgili Düşünceleri.	66
Çizelge 4.59. Danışmanların, Danışmanlık Hizmeti Hakkındaki Düşünceleri.....	67
Çizelge 4.60. Danışmanların Teknolojik İmkânlara Ulaşma Durumu	68

Çizelge 4.61. Üretici İle Çalışan Danışmanların Kullandıkları Araç-Gereçler	68
Çizelge 4.62. Danışmanların Çalışmalarına En Büyük Desteği Verenler	69
Çizelge 4.63. Üretici İle Çalışan Danışmanların Eğitim İhtiyaçları.....	70
Çizelge 4.64. Kırsal Kalkınmadaki Rollerini İle İlgili Görüşleri.....	72
Çizelge 4.65. Uzmanlık Alanına Girmeyen Sorularla Karşılaşma Durumu	73
Çizelge 4.66. Danışmanların Başvurdukları Çözüm Yolları	73
Çizelge 4.67. Danışmanların Uzmanlık Dışı Sorularla Karşılaşma Sıklığı	74
Çizelge 4.68. Üretici ile Çalışan Danışmanların Ücret ile İlgili Durumları	74
Çizelge 4.69. Danışmanların Üreticilerini Ziyaret Etme Sıklığı.....	75
Çizelge 4.70. Danışmanların Karşılaştıkları Davranış Şekilleri	75
Çizelge 4.71. Danışmanların Bayan Üreticilerle Olan Durumları	76
Çizelge 4.72. Bayan Üreticiler Tarafında Karşılanma Durumları.....	76
Çizelge 4.73. Danışmanların Üreticilerinin Yeni Görüşlere Açık Olma Durumu	77
Çizelge 4.74. Dış Finansal Destek Sağlanması Durumu	77
Çizelge 4.75. Üretici İle Çalışmayan Danışmanların Cinsiyet/Medeni Durumları....	78
Çizelge 4.76. Üretici İle Çalışmayan Danışmanların Yaşları	79
Çizelge 4.77. Danışmanların Meslek Ve Öğrenim Durumları.....	79
Çizelge 4.78. Danışmanların Mezun Oldukları Bölümler	80
Çizelge 4.79. Üretici İle Çalışmayan Danışmanların İş Durumları.....	81
Çizelge 4.80. Üretici İle Çalışmayan Danışmanların Toplam Çalışma Süreleri.....	81
Çizelge 4.81. Üretici İle Çalışmayan Danışmanların Mesleki Bilgi Düzeyi	81
Çizelge 4.82. Danışmanların Yönetmelik Hakkındaki Düşünceleri	82
Çizelge 4.83. Danışmanların Uzmanlık İle İlgili Düşünceleri.....	82
Çizelge 4.84. Danışmanlık Ücreti Hakkındaki Düşünceleri	83
Çizelge 4.85. Danışmanlık Yapmama Nedenleri	83
Çizelge 4.86. Danışmanların Kırsal Kalkınmadaki Rollerini İle İlgili Görüşleri.	85

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
STD	: Serbest Tarım Danışmanı
GTHB	: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
TAR-GEL	: Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi
TEDGEM	: Teşkilatlanma ve Destekleme Genel M¼d¼rl¼đ¼
BB	: B¼y¼kbař
KB	: K¼ç¼kbař

1.GİRİŞ

1.1. Konunun Önemi

Tarım sektörü, insanların beslenme ihtiyacını karşılamasının yanı sıra; sanayi sektörünün hammadde ihtiyacını karşılaması, ülke nüfusunun % 26'sını istihdam ediyor olması, milli gelire katkısı, ihracat ürünleri ile ülkeye döviz girdisi sağlaması gibi nedenlerle, ülkemiz ekonomisinde önemli yer tutmaktadır. Zaman zaman yaşanan ekonomik kriz ortamlarında; işini kaybeden insanlar köyüne dönmekte ve geçinmek üzere tarımda çalışmaya başlamaktadırlar (TZOB 2009).

Tarımsal gelişme, bilimsel araştırma bulgularıyla elde edilen teknolojik yeniliklerin üreticiler tarafından kullanılmaya başlanmasıyla ve yaygınlaştırılmasıyla mümkün olabilir. Dolayısıyla tarımsal faaliyette bulunan, tarımsal faaliyetleri yönlendiren kimselerin sahip oldukları özellikler, söz konusu topluma ulaşmayı, belirli davranışların ve yeniliklerin benimsetilmesini etkileyici niteliktedir. Bu nedenle insan faktörünün sahip olduğu özelliklerin, gelişmeyi etkilemesi ve kazandırılacak yeni bilgi ve davranışlarla gelişme sürecini hızlandırıcı etkilerde bulunması kaçınılmazdır (Özçatalbaş, 1992).

Bütün dünya ülkelerinin kalkınmada öncelikli yerleri kırsal alanlardır ve bu alanlarda kalkınma sağlamak ana hedefleridir. Kırsal alanda kalkınma sağlamak için kullanılan esas ve en önemli araç eğitici programlardır. Esas anlamıyla bir eğitim metodu olan tarımsal yayım, çiftçileri dış dünyaya bağlayan bir köprü rolünü oynamaktadır (Budak, 1996).

Tarımsal yayım servisi tarım ile uğraşan üreticilere, ailelerine ve topluma ihtiyaç duydukları alanlarda veya yeni teknikler konusunda bilgi ulaştırmada esas rol oynar. Yayım elemanları tarım, doğal kaynaklar, gençlik, ev ekonomisi ve toplum kalkınması alanlarında programlar hazırlarlar. Gerek gençlerin gerekse yetişkinlerin eğitiminde yayım elemanlarının geliştirdikleri bu programlar toplumun refah düzeyini yükseltmek için oldukça önemlidir. Bu programlar, katılmak isteyen herkese açıktır ve zorlayıcı bir yönü yoktur. Yayım elemanları geliştirdikleri programlarla toplumda olumlu yönde değişikliklerin meydana gelmesine önderlik

ettikleri gibi hangi yeniliklerin ne zaman ve nasıl benimsenmesi konularında da söz sahibidirler.

Tarım sektöründe üretim ve verimliliği arttırmak, yeni teknolojileri geliştirmek, üreticilerin gelirini arttırmak ve bunlara bağlı olarak kırsal nüfusun refahını ve yaşam düzeylerini yükseltmek ise önemli ölçüde tarımsal yayım hizmetlerinin başarılı olmasına bağlıdır. Dolayısıyla bu yönüyle de tarımsal yayım hizmetlerinin yürütülmesinde benimsenen yayım yaklaşımı önem taşımaktadır (Demirtaş ve Gürler, 1994).

Ülkemizde tarımsal yayım hizmeti Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Ancak diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de kamu yayım hizmetinde sorunlar yaşanmaktadır (Budak, 1996). Bu sorunları ortadan kaldırmak veya azaltabilmek için uzun yıllardır farklı yaklaşımlar kullanılmaktadır. Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi (TYUAP), Köy Grup Ziraat Teknisyenliği ile Eğitim ve Ziyaret Yaklaşımı kullanılarak mevcut sorunlar giderilmeye çalışılmıştır.

1984 yılında Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi (TUYAP) kamu yayımında aksayan bazı yönleri düzeltebilmek amacıyla yapılan ilk müdahaledir. Tarımsal yayım hizmetinin etkinliğini artırmak için kamu yayımı ile birlikte kamu dışı yayım hizmetlerinin de geliştirilmesi gerektiğine inanarak 2004 yılında Köy Merkezli Tarımsal Üretim Destek Projesi (KÖYMER) uygulaması başlatılmıştır (Anonim, 2009).

KÖYMER ilk etapta 1000 köye 1000 tarım gönüllüsü olarak 3 yıl süreyle üreticilere hizmetin yerinde verilmesini amaçlayan pilot bir uygulama olarak başlamıştır. Bu uygulama özel yayımı geliştirmek amacıyla başlamış olmasına rağmen 2007 yılında Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi (TAR-GEL) olarak Bakanlığa bağlı bir yapıya dönüştürülmüştür (Anonim, 2009).

Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi kapsamında Türkiye genelinde tarımsal yayım faaliyetlerini etkinleştirmek ve bilginin doğrudan çiftçiye zaman ve mekân sınırı olmaksızın ulaşabilmesini sağlamak amacıyla 2.500 Adet “Çalışma Bölgeleri” oluşturulmuştur. Bu çalışma bölgelerine de yörenin ağırlıklı tarımsal yapısı dikkate alınarak ziraat mühendisi, veteriner hekim veya su ürünleri mühendisi atanmıştır.

Proje kapsamında “İl Kontenjanları” Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğüne tespit edilmiştir (TEDGEM, 2006).

Tarımsal yayımı kısmen de olsa özelleştirebilmek için 8 Eylül 2006 tarihinde Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesi Dair Yönetmelik yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik; tarımsal işletme sahiplerinin bilgi, teknik ve yöntemler konusundaki ihtiyaçlarının zamanında ve yeterli düzeyde karşılanması ile ilgili usul ve esasları belirlemek amacı ile hazırlanmıştır. Yönetmelikte Serbest Tarım Danışmanı; Kendi nam ve hesabına çalışmak suretiyle tarımsal işletmelere, sivil toplum örgütlerine ve tarımdan girdi alan kuruluşlara tarımsal danışmanlık hizmeti sunan, sertifika sahibi kişiler olarak tanımlanmıştır (TKB, 2006).

Nisan 2012 itibarıyla Türkiye genelinde toplam 6370 Serbest Tarım Danışmanı bulunmaktadır. Sertifika sahibi olan ve aktif olarak danışmanlık hizmeti veren danışman sayısı ise sadece 205'tir (Eğitim, Yayım ve Yayınlar Dairesi, 2012).

2006 yılında çıkarılan yönetmeliğin 22.Maddesinin ç. Bendi'ne göre; “Serbest tarım danışmanları, tarımsal danışmanlık şirketleri ve üretici örgütlerinde hizmet sözleşmesi karşılığında çalışan danışmanlar tarımsal girdilerin satışını veya reklamını yapamaz. Tarımsal danışmanlık şirketlerinin ortakları arasında tarımsal girdi ticaretinde bulunan şirketlerin sahibi veya ortağı bulunamaz”. Bu maddeye göre uzun yıllardır üreticilere danışmanlık hizmeti sunan ilaç bayilerinin resmi olarak üreticilere danışmanlık yapması engellenmektedir.

Zirai ilaç bayilerinin, ülkemizde yapılan tarımsal yayım çalışmalarının büyük bir çoğunluğunda üreticilerin en önemli bilgi kaynakları arasında yer aldığı bilinmektedir. Üreticiler ile birebir iletişim kuran, düzenli ziyaretlerde bulunan zirai ilaç bayileri, üretici ile görüşmeleri sırasında ürün tanıtımı yapıp, pazarlamasını sunarken, tarım danışmanlarının şu anda üstlendikleri yayım hizmetini gerçekleştiriyorlardı, ancak zirai ilaç bayilerinin bu hizmeti sunarken ticari amaçlarını ön plana çıkarabilme ihtimali göz önünde bulundurularak bu yönetmelikle danışmanlık görevleri resmi olarak engellenmiştir.

Bitkiler ve bitkisel ürünlerin zararlı ve hastalıklara karşı korunarak istenilen miktar ve kalitede verim elde edilmesi amacıyla yapılan mücadelenin temel girdisi tarım ilaçlarıdır. Tekniğine uygun yapılan koruma çalışmaları verim kaybını

önerken, aşırı ve bilinçsiz tarım ilacı kullanımı da insan ve hayvan sağlığını olumsuz etkilerken çevreye de önemli zararlar verebilmektedir (Şengül ve ark.2010)

Üretilen ürünün sağlıklı ve kaliteli olması gerekmektedir ki bu süreçlerde zirai ilaç bayileri çok kritik bir rol üstlenmektedir. Bayilerin teşkilatlanması, desteklenmesi ve eğitim-yayım hizmetlerini yürütmek üzere Tarım ve Köyisleri Bakanlığı tarafından hazırlanan Bitki Koruma Ürünlerinin Reçeteli Satış Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik 01.10. 2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Daha sonra 12 Şubat 2009 tarihinde yönetmelikte bazı değişiklikler yapılmış ve 27139 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. 4 aylık bir dönemde Bakanlık tarafından bu konuda 2 kez düzenleme yapılmıştır. Bu alandaki yeni Yönetmelik, 12 Haziran 2009 tarih, 27256 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (ZMO, 2010).

Ülkemizdeki 6275 zirai mücadele ilaç bayiden 4762’si ziraat mühendisi, 573’ü ziraat teknikeri, 584’ü ziraat teknisyeni ve 356’sı ise meslek dışı kişilerden oluşmaktadır. Bunların aralarında ilkokul mezunları ve hatta okuryazarlar vardır Adana ilinde toplam 352 zirai ilaç bayisi bulunmaktadır. Bu zirai ilaç bayi sahiplerinin 18’i Ziraat Teknikeri, 320’si ise Ziraat Mühendisi ve 14’ü meslek dışından kişilerdir. (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı; Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü, 2012).

1.2. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Adana ilindeki Serbest Tarım Danışmanlığı yetki sertifikasına sahip Serbest Tarım Danışmanlarının yürüttüğü yayım hizmetlerinin etkinliğini analiz etmek. Serbest Tarım Danışmanı, Zirai İlaç Bayi ve Üreticilerin ortak sorunlarını ön plana çıkartmaktır. Serbest Tarım Danışmanlığı sisteminin temel sorunlarını üreticiler, serbest tarım danışmanları ve zirai ilaç bayileri açısından ortaya koymaktır.

Sistemin sürdürülebilirliği için üreticiler, zirai ilaç bayileri ve serbest tarım danışmanlarının sorunlarına yönelik çözüm önerileri geliştirmektir. Bu çalışmada serbest tarım danışmanlığı sisteminde yer alan paydaşların görüşleri ışığında serbest tarım danışmanlığı değerlendirilmiştir.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Özdemir (1990), “Adana İli Tarım İl Müdürlüğü Bünyesindeki Tarımsal Yayım Elemanlarının Eğitimleri Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasında, Adana İl Tarım Müdürlüğü ve 5 Tarım İlçe Müdürlüğü bünyesinde görev yapan 79 tarımsal yayım elemanı ile anket yapmış ve yayım elemanlarının eğitim şekilleri, eğitim konuları ve yeterliliklerini ortaya koymaya çalışmıştır. Çalışmada, tarımsal eğitim kurumlarında başarılı yayım elemanı yetiştirmek için yayımcılık formasyonu kazandırıcı derslerin eğitim programlarına konularak, öğrencilerin bu konuda yeterli yayım metodolojisine sahip olacak şekilde mezun olmaları gerektiği ifade edilmiştir.

Özçatalbaş (1994), “Güneydoğu Anadolu Proje Bölgesinde Tarımsal Yayımın Analizi ve Etkin Bir Yayım Çalışması İçin Gerekli Koşulların Saptanması” konusundaki çalışma ile GAP bölgesi illerinden Şanlıurfa’da yürütülmekte olan tarımsal yayım faaliyetlerinde ortaya çıkan sorunlar ışığında, etkin bir yayım çalışmasının koşullarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Buna göre pamuk, buğday, arpa ve kırmızı mercimekte üretici uygulamaları ile yayım birimlerinin önerileri arasında $1/3 - 1/2$ oranında uyumsuzluk bulunurken, üreticilerin üretim tekniği (% 82,4) ve işletme ekonomisiyle (%71,4) ilgili bilgileri büyük oranda kırsal toplum içindeki bilgi kaynaklarından karşıladığı tespit edilmiştir. Yayım birimlerinin bilgi kaynağı olarak önemi çok düşük bulunmuştur. Araştırmacı, yayımcı ve üretici üçlüsünü tarla düzeyinde bir araya getirmek için üretim sistemleri araştırmaları yaklaşımından yararlanılarak, çiftçi şartlarında denemelere önem verilmesi gerektiği, böylece söz konusu üçlünün tarla düzeyinde bir araya gelmesiyle etkin bir işbirliği ve bilgi akışının sağlanacağı dile getirilen çözüm önerilerindedir.

Karaturhan (1997), “İzmir İlindeki Tarımsal Yayım Etkinlikleri ve Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma” adlı doktora çalışmasında, İzmir İli'nde Tarım İl Müdürlüğü'nün pamuk konusundaki yayım çalışmalarını ve değerlendirilmesine yönelik faaliyetlerini incelemiştir. Ayrıca, değerlendirme faaliyetlerine konu olan yayım çalışmalarını, yayımcı-üretici, yayım-araştırma ilişkileri bakımından da değerlendirip, aksaklıkların giderilmesine yönelik öneriler geliştirmiştir. Bu amaçla; İzmir'in Bergama, Torbalı, Tire ilçelerinde görev yapan 49

yayımcı ve bu ilçelere bağlı 9 köyden 2'si seçilmiş üretici olmak üzere toplam 163 üretici ile anket çalışması yapmıştır. Yayım çalışmalarında yayımcı-üretici ve yayım araştırma ilişkilerinin TYUAP'ta öngörülen düzeyde kurulamadığını, üreticiler açısından yenilik olmayan, koşullarına uymayan, ihtiyaçlarını yansıtmayan konuların seçildiğini, dolayısıyla da öneri ve yeniliklerin benimsenme oranlarının düşük olduğunu saptamıştır. Araştırmada, "seçilmiş üretici" uygulamasının da projede öngörülen anlamda yerine getirilemediğini, seçilmiş üreticilerin % 14'ünün "seçilmiş üretici" olduğunu dahi bilmediğini ve seçimin tamamıyla yayımcılar tarafından üreticilerin görüşleri alınmadan gerçekleştirildiğini tespit etmiştir. Araştırmacı, yayım çalışmalarının etkin bir şekilde yürütülememesinin nedenleri olarak; köy gruplarının çoğunun yerleşik olmamasını, kaynak yetersizliğini, yayımcı/üretici oranının yüksekliğini, yayımcıların işe alınmaları ve tayinlerinde politik tercihlerin ön planda olmasını, mesai saatlerine katı bir şekilde uyma problemini ve ulaşım olanaklarındaki yetersizlikleri belirlemiştir. Bu nedenle; öncelikle yayım örgütünde gerekli yasal düzenlemeler yapılarak yayımcılara daha çok öncelik sağlanmasının ararlı olacağını ifade etmiştir. Araştırmacı, Tarım İl Müdürlüğü tarafından yürütülen yayım çalışmalarının değerlendirilmesine yönelik faaliyetlerin, planlanan yayım etkinliklerinin sayısal gerçekleştirmelerinin ortaya konmasından ibaret olduğunu, yayım çalışmalarının üreticiler üzerindeki etkilerini ortaya koyan resmi bir değerlendirmeye rastlanmadığını saptamıştır. Araştırmacıya göre; tarımsal yayım çalışmalarının en önemli unsurlarından biri olan değerlendirme faaliyetlerinin tarafsız ve sağlıklı olabilmesi için yayım, araştırma, üniversite, üretici ve diğer ilgi gruplarının temsilcilerinden oluşan bir kurul tarafından yapılması yararlı olacaktır. Araştırmacı değerlendirme sonuçlarının bu şekilde uygulamaya aktarılması ile de, üreticilerin ihtiyaç ve koşulları ile ilgili yaşam düzeylerini iyileştirici yayım çalışmalarının yapılabileceği görüşünü savunmuştur.

Atsan (1998), "Yozgat Kırsal Kalkınma Projesinin Tarımsal Yayımında Program Planlama" adlı çalışmada Yozgat Kırsal Kalkınma Projesinde çalışan teknik elemanlarla çiftçilerin proje ile ilgili eğitim çalışmalarının bir değerlendirilmesini yapmış ve daha etkin çalışabilmesi için eğitim programı modeli önermiştir. Uygulanacak olan Kırsal Kalkınma Projelerinde Uluslararası

kuruluşların teknik elemanları, Bakanlık merkez örgütü yetkililerinin ve Üniversitelerdeki uzmanların yöneticileri, yöneticilerin konu uzmanlarını, konu uzmanlarının teknisyenleri ve teknisyenlerin ise tüm çiftçileri eğiteceği bir “kademeli eğitim modeli” önermiştir.

Çölaşan (2000) “Tarımsal Proje ve Danışmanlık Hizmetleri” konulu çalışmada projenin amaçlarının ve evrelerinin neler olduğu konularında genel bilgiler verilmiştir. Danışman kavramı açıklanarak Türkiye’deki danışmanlık hizmetleri anlatılmıştır. Özelleştirme sürecinde olan Türkiye’de bazı hizmetlerin özel sektöre devredileceği ve bu konuda danışmanlık firmalarına önemli görevler düşeceği vurgulanmıştır.

Altınkaynak (2002), “Erzurum İli Uzundere İlçesinin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Tarımsal Yayım Açısından Kalkınma Olanakları” konusunda yürütülmüş olduğu çalışmada, Erzurum İli Uzundere ilçesinin sosyo-ekonomik durumunu ortaya koymuş ve ilçenin kalkınma olanaklarını tarımsal yayım açısından araştırmıştır. Araştırmada Erzurum iline bağlı Uzundere ilçesi ve köylerinde gözlem ve mülakata dayanan ve kamu görevlileri ile çiftçilerden sağlanan birincil verilerin yanında kamu kuruluşları belgelerinden ve diğer yapılmış çalışmalarından faydalanmıştır. Daha etkin tarımsal yayım faaliyetlerinin uygulanması gerektiğini savunmuştur.

Atsan (1998), “Yozgat Kırsal Kalkınma Projesinin Tarımsal Yayımında Program Planlama” adlı çalışmasında Yozgat Kırsal Kalkınma Projesinde çalışan teknik elemanlarla çiftçilerin proje ile ilgili eğitim çalışmalarının bir değerlendirilmesini yapmış ve daha etkin çalışabilmesi için eğitim programı modeli önermiştir. Uygulanacak olan Kırsal Kalkınma Projelerinde Uluslararası kuruluşların teknik elemanları, Bakanlık merkez örgütü yetkililerinin ve Üniversitelerdeki uzmanların yöneticileri, yöneticilerin konu uzmanlarını, konu uzmanlarının teknisyenleri ve teknisyenlerin ise tüm çiftçileri eğiteceği bir “kademeli eğitim modeli” önermiştir.

Aktaş ve Öcal (2003), “Tarımsal Yeniliklerin Benimsenmesi Araştırmalarının Çözümleme Denemesi” adlı çalışmalarında, tarımsal yeniliklerin benimsenmesi ve yayılması üzerine Türkiye’de yapılan araştırmaların, sınırlı da olsa, bir genel değerlendirilmesinin henüz gerçekleştirilmediği gerçeğinden yola

çıkarak, dar kapsamlı bir denemeyi ilk defa gerçekleştirmişlerdir. Tarımsal yeniliklerin benimsenmesi ve yayılması araştırmalarının bulunduğu noktayı belirleyerek gelişimi konusunda düşünceler oluşturmak, araştırmaların amaçlar ve varılan sonuçlarının çözüm üreten niteliklerini değerlendirerek ileriye yönelik seçenekler sunmak bu çözümlemenin amacını oluşturmuştur. Sağlanan 27 çalışma, araştırma amaçlarına uygun olarak geliştirilen ölçütlere göre değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme temelinde “Araştırma modeli”, “Tarımsal Yayım örgütü sorunları” ve “Araştırmacılar arasındaki etkileşim” konularında öneriler bir araya getirilmiştir.

Gökçe (2004), “1000 Köye 1000 Tarımcı Projesi Üzerine Bir İnceleme” başlıklı araştırmasında projenin temel ilkesine, amacına, varsayımlarına ve projenin uygulama esaslarına yer vermiş ve projenin başlangıcından bugüne kadar geline yolunu ortaya koymuştur. Araştırmada İzmir İli’ndeki 16 tarım danışmanı ile, bu danışmanların bulunduğu köylerdeki 16 köy muhtarı ve 81 üreticiye ile anket uygulaması yapılmıştır. Projenin doğru bir ilkeye dayandığı ve herkesçe benimsenebilecek bir amaç güttüğü, fakat yeterli hazırlıklar yapılmadan aceleyle getirildiği sonucu vurgulanmıştır. Buna rağmen projeyi bir bütün olarak değerlendirdiğinde; artıların eksilerden çok olduğu, yaşananların ders alınabilecek değerde bir örnek oluşturduğu ve projenin temel ilkesi çerçevesinde gerekli iyileştirmelerin yapılması durumunda projenin uygulanabileceği ifade edilmiştir. Araştırmacı; yönetimin yapılan eleştirileri dikkatle değerlendirmesini, projeye süreklilik kazandırıcı iyileştirme ve önlemler eklenmesini, projenin daha sonraki yönetimleri de bağlayacak düzeyde yasal düzenlemelere bağlanmasını önermiştir.

TKB (2005) Tarım ve Köy işleri Bakanlığı ve Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi işbirliği ile tarım danışmanları için hazırlanan “Yayımcı Rehberi” başlıklı kitapçıkta, tarımsal yayım eğitimi, tarımsal yayımda öğrenme ve öğretme, tarımsal yayım yöntemleri konusunda genel bilgiler verilmiştir.

Özat (2005) “Tarımsal Yayımda Özel Danışmanlık Sistemlerinin Geliştirilmesi Açısından KÖY-MER Projesinin Geleceği” adlı çalışmada tarımsal yayımın kamudan özele aktarılması çalışmalarının nedenlerini, tarımsal yayımda özelleştirmeyi gerçekleştiren ülke örneklerine ve AB ortak tarım politikasındaki

değişiklikler çerçevesinde Tarımsal Yayım'ın geleceğini inceleyerek Türkiye'de tarımda özel danışmanlık sistemlerinin geleceğini tartışmıştır.

Ceylan, Köksal ve Akın (2005), "GAP Bölgesi'nde Tarımsal Üretim Sürecinde Üreticilerin Bilgi İhtiyaçlarının Karşılansında Tarım Danışmanlarının Rolü" adlı çalışmalarında GAP Bölgesinde KÖY-MER Projesi kapsamında görev yapan 117 tarım danışmanından ulaşılabilen 89'u ile anket çalışması yapmışlardır. Elde ettikleri bulgular bölge üreticilerinin tarım danışmanlarına pozitif baktıklarını ve tarım danışmanlarından talep edilen bilgilerinde oldukça yüksek olduğunu göstermektedir

Saltan (2006), "Adana İli Aladağ İlçesi Kökez Köyünün Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Kalkınma Açısından Tarımsal Yayım Çalışmalarının Değerlendirilmesi" adlı çalışmasında; Adana İli Aladağ İlçesi'ne 14 km uzaklıkta bir dağ köyü olan, 1.081 nüfuslu Kökez köyünün yerleşme düzenini, nüfusunu, toplumsal ve ekonomik yapısını, altyapı ve kamusal hizmetlerini, tarımsal yayım hizmetlerini incelenmiştir. Araştırma alanında uygulanan bir tarımsal yayım projesi olan 1.000 Köye 1.000 Tarımcı Projesinin başarılı olabilmesi için araştırma alanının sosyo-ekonomik yapısı ve kalkınma açısından tarımsal yayım faaliyetleri özetlenmiş ve yapılan ve yapılması düşünülen tarımsal yayım faaliyetlerinin daha etkili olabilmesi için ulaştırma, enerji, iletişim ticaret vb kamu yararına kullanılan sermaye varlıklarındaki altyapı eksikliklerinin giderilmesi gerektiğine değinilmiştir. Altyapı hizmetlerinin fonksiyonlarını yerine getirmesi ile bölgenin doğal üretim potansiyelinin korunacağı ve optimal yarar sağlanacağı ifade edilmiştir. Bölgede açılacak çeşitli alanlardaki yetiştiricilik, imalat vb konulardaki kursların üretimin yönlendirilmesi ve değerlendirilmesi için gerekli olduğu ve bunun yanı sıra yapılan faaliyetlerin gelişmesi için üretici örgütlenmesinin sağlanması ve pazarlama probleminin çözülmesi gerektiği dile getirilmiştir.

TEDGEM (2006) Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan "Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Yönetmeliği" ve "Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Uygulama Esasları" projenin genel hükümleri, projede görev alacak kurumlar ve birimler, tarım danışmanlarının seçimi, nitelikleri, eğitimleri ve çalışma esasları, denetimi, mali hükümler ve yürütme konusunda genel bilgiler verilmiştir.

Soraklı (2006), “Bin Köye Bin Tarımcı Projesi” Kapsamında Görev yapan Tarım Danışmanlarının Etkinliklerinin Belirlenmesi: Erzurum İli Örneği” konulu çalışmasında, Erzurum ili merkez ve 16 ilçesine bağlı bulunan köylerde tarım danışmanı olarak görev yapan Ziraat Mühendisleri ve Veteriner Hekimlerle ve hizmet götördükleri üreticilerle anket çalışması yaparak tarım danışmanlarının etkinliklerini belirlenmeye çalışmıştır. Tarım danışmanlarının kişisel ve mesleki özellikleri, proje hakkında düşündükleri ve gerçekleştirdikleri etkinlikler ortaya konmuş, belirlenen sorunların çözümüne yönelik öneriler geliştirilmiştir. Üreticiler tarım danışmanlarından memnun olduklarını, köylerinin ihtiyaçları olan bilgileri getirdiklerini ve bazı yeniliklerin benimsenmesinde etkin rol oynadıklarını belirtmişlerdir.

Yılmaz (2007), “Aşağı Seyhan Ovasındaki Çiftçilerin Teknik ve İşletme Ekonomisi Yayım Biçimlerine Olan İhtiyaçlarının Saptanması Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasında, Aşağı Seyhan Ovasındaki üreticilerin günümüzdeki teknik ve işletme ekonomisi yayım biçimlerine olan ihtiyaç durumlarını analiz etmiştir. Araştırma kapsamında 71 üretici ile anket çalışması yapılarak, üreticilerin tarımla ilgili teknik ve işletme ekonomisi konularında ne tür bilgilere ihtiyaç duydukları, bu bilgileri hangi kaynaklardan sağladıkları, Adana Tarım İl Müdürlüğü’nün personel ve alet-ekipman yönünden teknik ve işletme ekonomisi yayım biçimleriyle ilgili yenilikleri benimsetebilecek olanaklara ne ölçüde sahip oldukları ortaya konmuştur. Etkili bir yayım faaliyetinde çok önemli bir unsur olan ve üretici ile yayımcının birebir karşılaşmasına olanak tanıyan üreticiyi bilgilendirme amaçlı olarak gerçekleştirilen ziyaretlerin daha sık ve yeterli düzeyde gerçekleştirilmesinin de üretici ile yayımcı arasındaki pek çok soruna çözüm getireceği bu nedenle de bu konudaki yetersizliklerin en kısa zamanda telafi edilmesi gerektiği dile getirilen çözüm önerilerindedir.

TEDGEM (2007) Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü hazırlamış olduğu “Proje Uygulama Esasları” projenin genel hükümleri, projede görev alacak kurullar ve birimler, tarım danışmanlarının seçimi, nitelikleri, eğitimleri ve çalışma esasları, denetimi, mali hükümler ve yürütme konusunda genel bilgiler verilmiştir.

Kara (2007), “Köy Merkezli Tarımsal Üretime Destek Projesi’nin Tarımsal Yayım Açısından Değerlendirilmesi: Şanlıurfa İli Örneği” adlı çalışmasında, KÖYMER projesinin Şanlıurfa İli’ndeki uygulamasını araştırmıştır. 14 tarım danışmanı ve 58 tarımsal üretici ile 2007 Nisan-Mayıs tarihinde anket yapılan çalışmada araştırmacı, projeyi “Dizgeler arası Tarımsal Yayım Modeli” temelinde hem danışmanlar açısından hem de üreticiler açısından çözümleyerek, projenin uygulanmasına, danışmanların ve üreticilerin sorunlarına yönelik öneriler geliştirmeyi amaçlamıştır. Projenin ilke ve amaçlarına, projenin uygulanmasına, altyapıya, eşgüdümeye, örgütlenmeye ve hizmet içi eğitime yönelik önerilerde bulunmuştur. Danışmanların üreticiler ile iç içe bulunmasından dolayı tarımsal yayım çalışmalarını yürütmenin daha kolay olduğunu, ancak zaman ve olanak yetersizliğinden dolayı danışmanların daha çok kendilerine danışan üreticilere hizmet verdikleri, çevre köylere araç sıkıntısı nedeniyle yeterince hizmet götürülemediği, tarımsal üretimde yoğun olarak çalışan kadınların tarım danışmanlarının çalışmalarından yeterince yararlanamadığı tespit edilen bulgulardandır. Üreticilerin danışmanların çalışmalarını genellikle olumlu buldukları ve projenin devam etmesini istedikleri, ancak danışmanlara verilecek ücret konusunda, üreticilerin ödeme yapmak istemedikleri, bu ücretin tamamının devlet tarafından karşılanmasını istedikleri saptanmıştır. Araştırmacı bu bağlamda, üreticilerin özel danışmanlık sistemine geçiş için hazır olmadıkları çıkarımına varılabileceğini belirtmiştir.

Çukur (2007), “Türkiye’de Uygulanan Tarımsal Yayım Politikaları ve AB’ne Uyum Açısından Öneriler Üzerine Bir Araştırma” adlı doktora çalışmasında, TYUAP öncesi ve sonrası dönemde, Türkiye’de uygulanan tarımsal yayım politikaları ve yayım çalışmalarında aksayan yönleri araştırmış, bu kapsamda yayım politikalarının amaçları, araçları, uygulamaları ve uygulama sonuçları üzerinde durmuştur. Avrupa Birliği ile ilgili değerlendirmelerinde Avrupa Birliği’ne üye ülkelerin tarımsal yayım politikalarının amaçları, araçları ve uygulama sonuçlarını değerlendirmiştir. Araştırmada Türkiye’de uygulanan yayım politikaları ile Avrupa Birliği’nde uygulanan yayım politikaları arasında önemli farkların olduğu tespit edilmiş olup en belirgin farkın ise tarımsal yayım politika amaçlarında olduğu

saptanmıştır. Çalışmada; AB’de çevre dostu sürdürülebilir tarım uygulamaları ile bitki ve hayvan sağlığı ve refahı konularında çalışılmakta iken, Türkiye’de daha çok teknik yayım çalışmaları yürütüldüğü, AB’de genellikle yayım çalışmalarının ziraat odaları, kooperatifler, birlikler ve danışmanlık şirketlerine devredildiği gözlemlenirken, Türkiye’de yayım çalışmalarının ağırlıklı olarak kamu kuruluşları tarafından yürütüldüğü tespit edilmiştir. Çalışmada Türkiye’de tarımsal yayımın önemli sorunlarının bütçe problemleri, organizasyon problemleri ve yasal düzenlemelerle ilgili olduğu tespit edilmiştir. Türkiye’de yürütülen yayım çalışmalarının gerek etkinleştirilmesi, gerekse AB ülkelerindeki uygulamalara uyumu açısından, çiftçi eğitim yayım ve danışmanlık hizmetlerinin Tarım Kanunu’nun 9. maddesi uyarınca çıkarılan yönetmelik çerçevesinde koordine edilmesi gerektiği dile getirilmiştir.

Ateş ve Sayın (2008), “Antalya İlinde Örtüaltı Yetiştiriciliğinde Özel Tarımsal Danışmanlık Hizmetleri Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmalarında, “özel tarımsal danışmanlık” konusunu ele alarak, Antalya ili merkez ve ilçelerinde örtüaltı üretim faaliyetine yönelik özel tarımsal danışmanlık hizmetini sunan ve tarımsal danışmanlığı esas meslek edinip geçimini danışmanlık yoluyla bilgi sunarak sağlayan tüm “bireysel danışmanlar, danışmanlık firmaları, mal tedarikçi firma ve ihracatçı firma danışmanları” üzerinde inceleme yapmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, bölgedeki tarım danışmanı sayısı ve danışmanlık hizmetleri konusunda önemli yetersizliklerin olduğu, uygulamanın gelecekteki başarısını arttırabilmek için danışmanların sayısının, özelliklerinin, seçiminin, bölgelere dağılımının ve üretici ile olan ilişkilerinin üzerinde önemle durulması gerektiği, tarımsal danışmanlık konusunun yayım dışında ayrıca yasal düzenleme konusu olması gerektiği, gerek yasal yapı ve gerekse uygulamalarda AB’ye uyum konusunun önemsenmesi gerektiği önerilerine yer vermişlerdir.

Özçatalbaş, Boz, Budak, Karaturhan ve Demiryürek (2010) “Türkiye ve GAP Bölgesinde Tarım Danışmanlığı Sisteminin Sorunları ve Geleceği” adlı çalışmada GAP Bölgesinde Tarım Danışmanlarının danışmanlık sistemine bakışlarını ortaya koymak üzere Tarım Danışmanlığı Sertifika Eğitimine katılan 55 kursiyere 2008 yılında anket uygulanmıştır. Mevcut koşulların iyileştirilmesine yönelik uygun

desteklerin geliştirilmesi durumunda özel yayımın etkinliğinin de artacağı yönünde bilgiler verilmiştir. Orta ve uzun vadede tartışılan önlemlerin alınması ve sorunların ortadan kaldırılmasıyla kamu dışı danışmanlık kuruluşlarının gelişmesinin kaçınılmaz olacağına dair önerilerde bulunmuşlardır.

Atsan, Yurttaş ve Başusta. (2010) “Türk Tarımsal Yayımında Yeni Bir Anlayış: Tarımsal Yayım Ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmeliğin Yayım Çalışmalarına Etkileri” adlı çalışma sonucunda Yönetmeliğin Türk Tarımsal Yayımına bir yenilik getirdiği fakat bu yönetmeliğin getirmiş olduğu olumlu gelişmelerle birlikte aksayan yönlerinin de bulunduğu ve bu aksayan yönlerin giderilmesi ve sistemin daha da etkin bir şekilde çalışması hakkında önerilerde bulunulmuştur.

Özçatalbaş ve ark. (2010) “Türkiye’de Tarım Danışmanlığı Sisteminin Geliştirilmesine Yönelik Önlemler” adlı çalışmada Dünya’da Yayım ve Danışmanlık, Avrupa Birliği’nde Yayım ve Danışmanlık, Türkiye’de Yayım ve Tarım Danışmanlığı hakkında genel bilgiler verilmiş ve önerilerde bulunulmuştur.

Tezcan (2010), “Tarım ilaçları bayilerinin eğitim ve öğreniminde değişimler” isimli çalışmada bitki koruma ürünleri bayilik ve toptancılık ruhsatına sahip kişilerin genel bilgi düzeyleri ve bazı konulardaki görüşleri ortaya koymuşlardır.

Toktaş (2010), Adana ilinde Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi (TAR-GEL) Uygulamalarının değerlendirilmesi isimli yüksek lisans çalışmasında TAR – GEL projesinin çıkış noktasını, amaçlarını ve TAR – GEL projesi kapsamında görev alan tarım danışmanlarının projenin amaçlarına ne kadar uygun faaliyette bulduklarını, kendilerine yüklenen görevleri ne ölçüde yerine getirdiklerini, üreticilerin TAR – GEL projesi hakkındaki görüş ve düşüncelerini ortaya koyabilmek ve TAR – GEL projesinin işlevselliğinin daha da artırılabilmesi amacıyla görüş ve önerilerde bulunmak amacıyla yapılmış. Araştırmada 25 tarım danışmanı ve danışmanların çalıştıkları merkez köyler ile çalışma bölgesine giren köylerden seçilen 116 üretici ile anket çalışması yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre; yerleştirmelerin; projenin amaçları doğrultusunda hareket edilerek tarım danışmanlarının görevlendirildiği köy ya da beldelerdeki tarım potansiyeline göre yapıldığından bahsetmek mümkündür.

Tarım danışmanları çoğunlukla ikamet ettikleri köyde kendisine danışan üreticilere yardımcı olmakta, araç sıkıntısı nedeni ile çalışma bölgelerine giren köylere yayım hizmeti verememektedirler. Üreticilerin % 38'inin projeden bihaber olmaları ve tarım danışmanını hiç tanımıyor olmaları projenin başarılı bir proje olmadığı izlenimini verse de tarım danışmanını tanıyan ve tarım danışmanına başvurarak önerilerini uygulayan % 62'lik üretici grubunun % 93'lük kesiminin projeden ve tarım danışmanının çalışmalarından memnun oldukları düşünüldüğü zaman projenin başarılı bir proje olduğu görülmektedir. Danışmanların eğitim ihtiyaçları düzenli bir hizmet içi eğitim alamamalarından dolayı karşılanamamaktadır. Veteriner hekim unvanlı tarım danışmanlarının yasal mevzuatlarının düzenlenmesine gereksinim olduğu şeklinde görüşlerini ortaya koymuştur.

Derman (2010), "Mardin ilinde Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi kapsamında görev yapan elemanların Tarımsal Yayım ve danışmanlık sistemine bakışları" adlı yüksek lisans çalışmasında, TAR-GEL projesinin amaçlarını ve bu projede görev yapan tarım danışmanlarının mevcut durumunu, kendilerine yüklenen görevleri ne ölçüde yerine getirdiklerini, proje hakkındaki düşüncelerini ve önerilerini ortaya koymak amacıyla yürütülmüştür. Araştırma verileri 31 tarım danışmanı ve görev yaptıkları köylerden seçilen 142 üretici ile yüz yüze anket çalışması yapılarak toplanmıştır. 31 tarım danışmanı 376 köy ile 1.913.617 da alana danışmanlık hizmeti vermektedir. Elde edilen veriler analiz edilmiş ve sonuç olarak tarım danışmanları ve üreticilerin başarılı olduğu görüşünde oldukları belirlenmiştir. Üreticilerin % 95,8'i danışmanların üreticilerin tarımsal üretimle ilgili taleplerini karşılayabildikleri belirtmişlerdir. Tarım danışmanlarının % 74,2'si kadın üreticilerin sözleşmeli personelde cinsiyet farkı gözettilerini belirtmişlerdir. Tarım danışmanlarının sadece 9'u köyde ikamet etmektedir. Tarım danışmanlarını gerek ulaşımda gerekse ikamet etmekte sorunlar yaşamakta olduğunu ortaya koymuştur.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Araştırmanın birincil veri kaynağını Adana İlinde Zirai İlaç Bayilerinden, Serbest tarım danışmanlarından ve danışmanlık hizmeti alan üreticilerden anket yolu ile elde edilen veriler oluşturmuştur. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından gerek tarımsal yayım ve danışmanlık gerekse ilaç bayileri için hazırlanan yönetmeliklerden ve uygulama esaslarından da yararlanılmıştır. Ayrıca konu ile ilgili yapılmış yerli ve yabancı yayınlar, istatistikler, kurum ve kuruluşların yapmış oldukları çalışmalar tamamlayıcı materyal olarak kullanılmıştır ve bunun yanı sıra konuyla ilgili olarak yapılmış önceki çalışmalardan faydalanılmıştır.

Araştırmanın ana materyalini oluşturan birincil verileri toplayabilmek amacıyla 3 grup için ayrı ayrı anket formları hazırlanmıştır. Bu anket formları yüz yüze görüşmeler ile araştırmacı tarafından doldurulmuştur.

Serbest Tarım Danışmanlığı sertifikasına sahip, aktif olarak Serbest Tarım Danışmanlığı yapan ve yapmayan Ziraat Mühendisleri (Toplam 50 kişi). Adana ilinde serbest tarım danışmanlığı sertifikasına sahip ve aktif olarak danışmanlık hizmeti veren 8 kişi ve 2 kuruluş vardır. Mevcut popülasyonun çok büyük olmaması ve bu kişilere ulaşmada zorluk çekilmeyeceği düşünülerek tam sayım metodu tercih edilmiştir. Fakat bu iki kuruluş danışmanlık yapmayı bırakmış ve kişilerden birisine ulaşamadığı için aktif olarak danışmanlık yapan 7 kişi ile birebir yüz yüze anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu mevcut 8 danışman toplamda 369 üreticiye devlet destekli danışmanlık hizmeti sunmaktadır ZMO ya da sınav sistemiyle sertifika sahibi olan toplamda 296 danışman vardır. Anket çalışmaları elektronik posta ve yüz yüze görüşme yapılmıştır. Tarım danışmanlarına yönelik anketlerde danışmanların hangi yayım çalışmalarını hangi sıklıkta yürüttüklerini, yürütülen yayım çalışmalarının kalite ve başarısını, tarımsal yayım çalışmaları sırasında karşılaşılan sorunları, çözüm yolları, tarım danışmanlarının bireysel başarılarını etkileyen olumlu ya da olumsuz etkenleri ve tarım danışmanlarının beklentilerini ortaya koyabilecek sorular yöneltilmiştir.

Adana ilinde Nisan 2012 tarihi itibarıyla 352 Zirai İlaç Bayisi bulunmaktadır. Bunlardan 4'ü Seyhan, 4'ü de Yüreğir ilçesinde Kooperatife bağlı olarak çalışmaktadır. Adana merkezinde bulunan 50 Zirai İlaç Bayisi ile birebir yüz yüze ve basit tesadüfî seçim ile anket çalışması yapılmıştır. Zirai ilaç bayilerine danışmanlık sisteminin getirilmesinden sonra yaşadıkları sıkıntıları, sistemin olumlu ve olumsuz şartları, devletten beklentileri, sistemin etkileri, STD hizmetine bakış açıları cinsinden sorular yöneltilmiştir.

Serbest Tarım Danışmanlığı hizmeti alan 50 Üretici ve Serbest Tarım Danışmanlığı hizmeti almayan 50 Üretici. Adana ilinde danışmanlık hizmeti alan 369 üretici vardır. Danışman yardımıyla seçilen 50 kişi ile yüz yüze sözlü olarak anket çalışması yapılmıştır. Gidilen ilçe ve köylerde danışmanlık hizmeti almayan ve tesadüfî seçilen 50 üretici ile görüşülmüş ve sözlü olarak anket çalışması yapılmıştır.

Hizmet alan üreticilere yönelik anket çalışmasında; Adana İlinde hizmet veren serbest tarım danışmanlarının çalışma bölgelerine giren köylerde tarımsal üretim faaliyetinde bulunan üreticilerin yayım hizmetlerinden ne ölçüde yararlandıklarını, yayım hizmetlerinin üreticilerinin ihtiyaçlarına cevap verip veremediği, hangi konularda yayım hizmetlerine gereksinim duyduklarını, tarım danışmanlarınca getirilen önerilerin uygulanmasının önündeki engellerin neler olduğunu, üreticinin tarım danışmanlarına olan bakış açısını ve projenin devamı hakkındaki görüşlerini belirlemeye yönelik sorular yöneltilmiştir.

Hizmet almayan üreticilere yönelik anket çalışmasında; üreticilere danışmanlık sistemi hakkında ne derecede bilgi sahibi oldukları, neden hizmet almadıkları, devletten beklentileri, üreticinin tarım danışmanlarına olan bakış açısını belirlemeye yönelik sorular yöneltilmiştir. Hizmetten yararlanmayan üreticilere yöneltilen anket soruları çalışmanın sonunda yer almaktadır.

3.2. Yöntem

Adana ilinde Nisan 2012 tarihi itibariyle 352 Zirai İlaç Bayisi bulunmaktadır. Bunlardan 4'ü Seyhan, 4'ü de Yüreğir ilçesinde Kooperatife bağlı olarak çalışmaktadır. Popülasyonun tamamı ile görüşme zaman ve maddi açıdan mümkün olmadığından gayeli örnekleme ile Zirai İlaç Bayi sayısı 50 olarak belirlenmiştir. 50 ilaç bayi basit tesadüfi yöntemle belirlenmiştir.

Adana'da serbest tarım danışmanlığı sertifikasına sahip toplam 296 Ziraat Mühendisi bulunmaktadır. Ocak 2012 tarihi itibariyle fiilen danışmanlık hizmeti sunan sözleşmeli serbest tarım danışmanı ise ziraat mühendisidir. Sayının az olması ve bu kişilere ulaşmada zorluk çekilmeyeceği düşünülerek danışmanların tamamı ile görüşme yapılması planlanmıştır. Ancak bu kişilerden birisine ulaşamadığı için aktif olarak danışmanlık yapan 7 kişi ile birebir yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Danışmanlık hizmetini aktif olarak yapmayan ancak sertifika sahibi olan 288 ziraat mühendisinden gayeli örnekleme ile danışman sayısı 43 olarak belirlenmiştir. Bu 43 danışman basit tesadüfi yöntem ile belirlenmiştir.

8 danışman toplamda 369 üreticiye devlet destekli danışmanlık hizmeti sunmaktadır. 369 kişiye ulaşmak zaman ve maddi açıdan çok zor olduğu için gayeli olarak 50 kişi ile görüşme yapılması planlanmıştır.

3.3. Veri Toplama

Basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile zirai ilaç bayilerinden, serbest tarım danışmanlarından ve üreticilerden yüz yüze görüşme yapılarak veri toplanmıştır. Anket uygulamasında endişeleri ortadan kaldırabilmek, kişi ve işletmeler hakkında daha detaylı bilgi toplayabilmek önemli bir faktördür. Bu nedenle daha sağlıklı bilgi toplayabilmek için üreticiler tarafından bilinen ve güvenilen Tarım İl ve İlçe Müdürlüklerinde görev yapan elemanlardan ve önder çiftçilerden yardım alınmıştır. Araştırmada kullanılan anket formu daha önceki anket formlarından yararlanılarak ve uzman kişilerden destek alınarak araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

3.4. Veri Analiz Yöntemi

Yapılan anket çalışması sonucunda elde edilen veriler SPSS paket programında veri tabanı oluşturulmuş ve veri girişi yapılmıştır. Veriler tanımlayıcı istatistikler yoluyla analiz edilmiştir. Her değişkene ait frekans ve yüzde tabloları oluşturulmuştur.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

4.1. Araştırma Bölgesi Hakkında Genel Bilgiler

4.1.1. Coğrafi konum

Çalışma alanı olarak seçilen Adana ili 35°-38° kuzey enlemleri ile 34°-36° doğu boylamları arasında ve Akdeniz Bölgesi'nde yer almaktadır. Kuzeyinde Kayseri, doğusunda Osmaniye, Batısında Niğde ve İçel, Güneydoğusunda Hatay illeri bulunur. Seyhan, Çukurova, Yüreğir, Sarıçam, Karaisalı, Aladağ, Ceyhan, Feke, İmamoğlu, Karataş, Kozan, Pozantı, Saimbeyli, Tufanbeyli ve Yumurtalık olmak üzere 15 tane İlçesi bulunmaktadır Toplam yüzölçümü 1.403.000 hektardır (Adana İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2007).

Şekil 1. Adana İli Haritası

Adana, Türkiye'nin İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa'dan sonraki 5. büyük şehridir. Şehir merkezi, Güney Anadolu'da Akdeniz'den 30 km içerde Seyhan Nehri'nin üzerinde bulunmaktadır. Adana'nın merkezi; Mersin, Adana, Osmaniye ve Hatay illerini kapsayan coğrafi, ekonomik ve kültürel bir bölge olan Çukurova'nın merkezinde bulunur.

4.1.2. İklim Yapısı

Bölgede iki tip iklim görülür. Birinci tip kıyı ve ovalardaki Akdeniz iklimi, ikinci tip ise yüksek yerlerdeki karasal iklimdir. Bölgenin büyük kısmında etkili olan Akdeniz ikliminin karakteri yazların sıcak ve kurak, kışların ılık ve yağışlı olmasıdır. Adana ilinin kuzey kısımları yüksek dağlarla çevrili olduğu için bölge kuzey rüzgârlarına karşı kapalıdır. Bu durum yaz aylarının çok sıcak geçmesine neden olmaktadır. Yağışların yarısı kış aylarında diğer yarısı da ilkbahar ve sonbaharda görülmektedir. Yaz aylarında yaklaşık 2–3 ay yağış düşmemektedir (Adana İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2007). Yıllık ortalama sıcaklık 18,7 °C'dir. En soğuk ay Ocak, en sıcak ay Ağustos'tur. Ocak ayı ortalaması 9 °C Ağustos ayı ortalaması 28 °C'dir. Ovanın sıcak olmasına karşılık, ilin topraklarında yükselti ve yüzey şekillerine göre iklim şartları çok değişmektedir. Buna paralel yağışlarda da değişme görülmektedir. Dağlık kesimde yağışlar doğal olarak fazla olmaktadır(Feke'de 930,5 mm Saimbeyli'de 805 mm). Ovada ender olarak görülen kar, dağlarda erken başlamaktadır ve bazen aylarca kalmaktadır. Adana'da yılın 195,6 günü yaz günüdür. Bu günlerin 134,4'ü tropik gün olarak belirlenmiştir (Adana Tarım İl Müdürlüğü, 2007-2012. İstatistikler).

4.1.3. Nüfus

2011 yılı TÜİK Verilerine göre; 2.108.805 olan Adana ilinin toplam nüfusunun 1.864.591 'ü il/ilçe merkezlerinde, 244,214 'i ise belde/köylerde yaşamaktadır. 2011 yılında Türkiye'nin yıllık nüfus artış hızı binde 13,5 olarak gerçekleşmiştir 2011 yılında Adana'nın yıllık nüfus artış hızı binde 11.24 olarak gerçekleşmiştir. Erkek nüfus 1.052.873 olup, Kadın nüfus ise 1.055.932 dir. Adana ili Türkiye sıralamasında Nüfus büyüklüğü açısından 5. sırada olup Akdeniz Bölgesi sıralamasında 1. sıradadır.

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10736>

4.1.4. Tarımsal Yapı

4.1.4.1. Arazi Varlığı

Çukurova Deltası Akdeniz'e dökülen nehirlerin oluşturduğu Nil Deltası'ndan sonra dünyadaki ikinci büyük deltadır. Seyhan, Ceyhan ve Berdan nehirleri bu deltayı oluşturmaktadır. Adana, tarımın en önemli unsurlarından biri olan zengin su kaynakları ve iklimin uygunluğu bakımından doğal olarak zengin bir tarım potansiyeline sahiptir. Verimli Çukurova toprakları bugün tarımsal üretim potansiyeli bakımından Türkiye'de ilk sırada yer almaktadır.

Çizelge 4.1. Adana İli Toplam Arazi Varlığı

CİNSİ	YÜZÖLÇÜMÜ (Hektar)
Tarım Alanı	539.000
Çayır-Mera Alanı	48.970
Orman Alanı	547.730
Diğer Araziler	267.300
TOPLAM	1.403.000

<http://www.adanadan.biz/icerik.asp?ICID=5>

4.1.4.2. Bitkisel üretim

Adana ilinin toplam arazi varlığı 1.403.000 hektardır. Toplam arazi varlığı içindeki tarım alanı toplam 539.000 hektardır. Çayır-Mera alanı 48.970 hektar, orman alanı 547.730 hektardır. Adana ilinin toplam tarım alanı içindeki %82,6 'sı tarla alanı, %8,2'si meyve alanı, %7,0'ı sebze alanı ve %2,2'si nadas alanıdır.

Çizelge 4.2. Adana İli Tarımsal Arazileri Dağılımı

Tarım Alanı Çeşidi	Yüzölçümü (ha)	%
Tarla Alanı	445.180	82.6
Nadas Alanı	11.979	2.2
Meye Alanı	44.406	8.2
Sebze Alanı	37.435	7.0
TOPLAM	539.000	100

<http://www.adanadan.biz/icerik.asp?ICID=5>

Tarım Yapılabilen Alanlar: Adana ilinin toplam yüzölçümü, 1997 yılında Osmaniye'nin il olması ve üç ilçenin de bu ile dahil olmasıyla 1.725.300 hektardan 1.403.000 hektara düşmüştür. Buna rağmen bugün il yüzölçümünün % 38,5'ini tarım toprakları oluşturmakta ve bu oran Türkiye tarım topraklarının % 2,5'ine karşılık gelmektedir.

Adana tarım topraklarının yaklaşık %85'ini ekilen tarla arazisi oluşturmaktadır. Adana ilinde tarımla geçinen hanelerin sayısı 52.000 düzeyindedir. Bu hanelerin yaklaşık % 60'ı hem bitkisel hem hayvansal üretim, %30'u sadece bitkisel üretim ile %10'u ise hayvansal üretim ile uğraşmaktadır.

Adana ilinde sadece bitkisel ya da sadece hayvansal üretim ile uğraşan, dolayısıyla ihtisaslaşmış işletme olarak nitelendirilecek işletmelerin oranı Türkiye ortalamasının üzerindedir. Adana ilinin ikliminden kaynaklanan başlıca bitkisel ürünleri şunlardır soya, mısır, yerfıstığı, narenciye, karpuz, pamuk ve buğdaydır (Adana Tarım İl Müdürlüğü, 2007-2012. İstatistikler).

4.1.4.3. Hayvansal Üretim

Tarım ile beraber hayvancılık da coğrafi koşulların imkân vermesiyle Adana ekonomisine ülke ekonomisinin ortalamasının üstünde katkı sağlamaktadır. Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığın yanı sıra, Akdeniz'e kıyısı bulunan Adana'nın ilçeleri Yumurtalık ve Karataş'ta deniz mahsulleri üretimi de önemli bir yer tutmaktadır. Adana ili genelinde hayvan mevcudu ilin coğrafi durumu, iklim şartları

ve tarımsal karakterine göre değişiklik göstermektedir. Ova kısımlarında tüm alanlar ekime ayrıldığından daha çok ahır hayvancılığı yapılmaktadır. Şehir merkezine yakın yerlerde besi hayvancılığı ve tavukçuluk, dağlık ve ormanlık yerlerde ise koyun ve keçi beslenmektedir.

4.2. Üreticilere Yönelik Bulgular

Çalışmanın bu kısmında serbest tarım danışmanı ile çalışan ve çalışmayan üreticilerden elde edilen bulgular yer almaktadır.

4.2.1. Tarım Danışmanı ile Çalışan Üreticilere Yönelik Bulgular

4.2.1.1. Sosyo-Demografik Özellikleri

Bu araştırmada tarım danışmanı ile çalışan üretici kitlesini temsilen seçilen 50 üreticinin, 37'si erkek, 13'ü bayandır. Üreticilerin yaşları 28 ile 93 arasında değişim göstermektedir. Yaş ortalaması 54,6'dır (standart sapması 12,327). Hanelerdeki birey sayıları 2 ile 8 arasındadır ve ortalaması 4,9'dur (standart sapma 1,505).

Tarım danışmanı ile çalışan üreticilerin yaş ortalaması 54,6 gibi yüksek bir değere sahiptir. Bu ortalama ele alındığında genelde tarımsal üretimin atadan kalma yöntemlerle devam ettirilmesine, yeni teknik yöntemlerin uygulanmasında çekingen ve önyargılı davranılmasına yol açabileceği düşünülebilir. Ancak üreticilerin tarım danışmanları ile birlikte çalışma isteğinin olması bu düşünceyi desteklememektedir.

Çizelge 4.3'te tarım danışmanı ile çalışan üretici eğitim düzeyleri hakkında bilgi verilmiştir. Yapılan anketlerde ilkokul mezunu olan üreticilerin oranı tüm eğitim düzeyleri içerisindeki en yüksek orana sahip olduğu görülmektedir. Üreticilerin eğitim durumları ile danışmanlarla olan ilişkileri, onlardan yararlanma, bilgi alışverişi içerisinde bulunmaları ve beklentilerinin yüksek oranda karşılanması doğru orantılıdır. Danışmanlar eğitim seviyesi yüksek olan üreticilerle kolay iletişim kurabildiklerini, daha kolay uzlaşabildiklerini ve yenilikleri denemeye daha açık olduklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 4.3. Tarım Danışmanı ile Çalışan Üreticilerin Eğitim Durumu

Eğitim durumu	Kişi Sayısı	%
Okur-Yazar Değil	1	2
İlkokul	28	56
Ortaokul	9	18
Lise	10	20
Üniversite	2	4
Toplam	50	100

Çizelge 4.4'te tarım danışmanı ile çalışan üreticilere ait işletmelerin faaliyet alanlarına ilişkin bilgiler verilmiştir. İşletmenin faaliyet alanı olarak; 50 tarım danışmanı ile çalışan üreticilerin 30'u (%60) bitkisel üretim, 20'si (%40) hem bitkisel hem de hayvansal üretim yaptığını belirtmişlerdir. Sadece hayvansal üretim yapan üretici yoktur.

Çizelge 4.4. Tarım Danışmanı ile Çalışan Üreticilere Ait İşletmelerin Faaliyet Alanları

İşletmelerin faaliyet alanı	Kişi Sayısı	%
Bitkisel Üretim	30	60
Bitkisel + Hayvansal Üretim	20	40
Toplam	50	100

Çizelge 4.5'te tarım danışmanı ile çalışan üreticilerin mülk olan tarımsal işletmelerine ait genişlikleri belirtilmiştir. 50 üreticinin arazi varlıkları 20 dekar ile 500 dekar arasında değişmekle birlikte ortalama işletme genişliği 142,5 dekar olarak belirlenmiştir.

Araştırmada 50 üreticinin hepsinin mülk arazisini işledikleri ve bu üreticilerden ikisinin birlikte ortaklaşa işlettikleri arazinin de olduğu belirlenmiştir. Kiracılık yoluyla arazisini işleten üretici ya da üreticilere rastlanmamıştır.

Mülk ya da mülk+ortakçılık şeklinde üretim yapılan toplam 7126 dekar genişliğindeki işletmelerin 5126 (%71,9) dekarı sulu; 2000 (%28,1) dekarı kuru tarım arazisinden oluşmaktadır.

Çizelge 4.5. Tarım Danışmanı ile Çalışan Üreticilere Ait Mülk İşletmelerin Arazi Varlığı/Genişliği

Arazi Varlığı	Kişi	%
20-100 da	22	44,0
101- 180 da	16	32,0
181- 260 da	8	16,0
261- 340 da	2	4,0
341 da ve üzeri	2	4,0
Toplam	50	100,0

Çizelge 4.6'da tarım danışmanı ile çalışan üreticilere ait işletmelerin faaliyet süreleri verilmiştir. İşletme faaliyet süresi 16 yıl ve daha fazla olan üreticiler %78 oranla en yüksek paya sahiptir.

Çizelge 4.6. Tarım Danışmanı ile Çalışan Üreticilerin İşletmelerinin Faaliyet Süreleri

İşletmenin faaliyet süresi	Kişi	%
1-5 yıl	4	8,0
6-10 yıl	4	8,0
11-15 yıl	3	6,0
16 yıl ve üstü	39	78,0
Toplam	50	100,0

Çizelge 4.7'de tarım danışmanı ile çalışan üreticilere ait büyükbaş hayvan sayı grupları verilmiştir. Bitkisel üretim yapan üreticilerden 13'ü (%26) aynı zamanda büyükbaş hayvan yetiştiriciliği yapmaktadır. Bu üreticilerin büyükbaş hayvan sayısı 5 ile 100 arasında değişmektedir. İşletme başına düşen ortalama hayvan varlığı 52 baştır.

Çizelge 4.7. Tarım Danışmanı ile Çalışan Üreticilere Ait BB Hayvan Varlığı

Büyükbaş hayvan sayısı	Kişi	%
5- 25	5	10,0
26-50	3	6,0
51 ve üzeri	5	10,0
Hayvan Varlığı Olmayan	37	74,0
Toplam	40	100,00

Çizelge 4.8’de tarım danışmanı ile çalışan üreticilere ait küçükbaş hayvan sayı grupları verilmiştir. Üreticilerden 13’ü küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yapmaktadır ve hayvan sayısı 15 ile 300 arasında değişmektedir. İşletme başına düşen ortalama küçükbaş hayvan varlığı 95 baştır.

Çizelge 4.8. Tarım Danışmanı ile Çalışan Üreticilere Ait KB Hayvan Varlığı

Küçükbaş hayvan sayısı	Kişi	%
15-45	5	10,0
46- 75	1	2,0
76- 100	4	8,0
101 ve üzeri	3	6,0
Hayvan Varlığı Olmayan	37	74,0
Toplam	40	100,00

Tarım danışmanı ile çalışan üreticilerin hepsi bitkisel üretim yapmaktadır. Bu üreticilerden 6’sı(%12) yalnızca büyükbaş hayvan yetiştiriciliği; 6’sı(%12) yalnızca küçükbaş hayvan yetiştiriciliği; 7’si(%14) hem büyükbaş hem de küçükbaş hayvan yetiştiriciliği; 1(%2)’i yalnızca arı yetiştiriciliği yapmaktadır ve arı yetiştiriciliği yapan bir üretici 100 arı kovanına sahiptir.

Tarım danışmanı ile çalışan üreticilerin yetiştirdiği hayvan varlıklarına ait değerler, serbest tarım danışmanının yanında bir veteriner hekime de ihtiyaç olduğu sonucunu doğurmaktadır. Çünkü serbest tarım danışmanlarının çoğunlukla zootekni dışındaki bölümlerden mezun oldukları ya da veteriner hekim olmadığı için serbest

tarım danışmanlarında hayvancılık konusunda bilgi yetersizliği olduğunu düşünmek yanlış olmayacaktır.

Çizelge 4.9'da tarım danışmanı ile çalışan üreticilerin aile işgücü sayısı verilmiştir. Bu verilere göre üreticiler %24'ünün işletmelerinde tek başlarına çalıştıklarını, %30'unun eşleri ile birlikte çalıştıklarını, %42'sinin ailenin diğer fertleriyle birlikte çalıştıklarını belirtmişlerdir. Üreticilerin %4'ü ise aile içinden kimsenin bitkisel ya da hayvansal üretim faaliyetinde yer almadığını yalnızca ücretli işçi çalıştırdıklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 4.9. Tarım Danışmanı ile Çalışan Üreticilerin İşletmelerinde Aile İşgücü

İşletmedeki ücretsiz aile işçisi sayısı	Kişi	%
1 kişi (Kendisi)	12	24,0
2 kişi (Kendisi ve Eşi)	15	30,0
3 kişi (Kendisi ve Ailesi)	13	26,0
4 kişi (Kendisi ve Ailesi)	2	4,0
5 kişi (Kendisi ve Ailesi)	5	10,0
8 kişi (Kendisi ve Ailesi)	1	2,0
Ücretsiz aile işçisi çalıştırmayan	2	4,0
Toplam	50	100,0

Çizelge 4.10'da tarım danışmanı ile çalışan üreticilerin işletmelerinde ücretli işçi olarak çalışanların sayısı verilmiştir. Üreticilerin işletmelerinde çalıştırdıkları ücretli işçi sayısı 1 ile 15 arasında değişmektedir. 11 ve üzeri işçi çalıştırdığını söyleyen üreticiler işlerin yoğun olduğu dönemlerde sezonluk işçi çalıştırdıklarını belirtmişlerdir. Bu değer geçen yıl Adana ilinde yapılan bir araştırmada 16 kişi ve üzeridir.

Bu değerlerin farkı çiftçilerin bu araştırmada ifade ettikleri ücretli işçilerin ücretlerinin arttığını ifade etmesinden ileri geldiği düşünülebilir. Geçen yıla oranla daha az işçinin daha yoğun çalışarak aynı işi yapması düşünülse bile işin bitmesi için gereken zamanda artış olduğu bir gerçektir.

Çizelge 4.10. Üreticilerin İşletmelerinde Ücretli İşçi Olarak Çalışanların Sayısı

İşletmedeki ücretli işçi sayısı	Kişi	%
1-5 kişi	13	26,0
6-10 kişi	14	28,0
11 ve üzeri	7	14,0
Ücretli işçi çalıştırmayan	16	32,0
Toplam	50	100,0

4.2.1.2. Üreticilerin Tarım Danışmanlarına Yönelik Değerlendirmeleri

Çizelge 4.11’de tarım danışmanı ile çalışan üreticilerin danışmanlık hizmeti alma süreleri verilmiştir. Verilere göre üreticilerin %2’si 1 yıldan az, %58’i 1-2 yıl arasında, %40’ı 3-5 yıl arasında danışmanlık hizmeti aldığını belirtmiştir. 3-5 yıldır danışmanlık hizmeti aldığını belirten üreticiler bu hizmetten yararlanmaya başlamadan önce danışmanlık sisteminden yararlandıklarını belirtmişlerdir. Üreticilerin hiçbirisi bu süreler içerisinde danışmanını değiştirmemiştir. Bunun yanı sıra üreticilerin danışmanlık hizmeti alma süreleri arttıkça aradaki ilişkiler daha sıkı bir hal almakta olduğu ve bilgi alış verişinde daha rahat oldukları tespit edilmiştir.

Çizelge 4.11. Tarım Danışmanı ile Çalışan Üreticilerin Danışmanlık Hizmeti Alma Süreleri

Danışmanlık hizmeti alma süresi	Kişi	%
1 yıldan az	1	2,0
1-2 yıl	29	58,0
3-5 yıl	20	40,0
Toplam	50	100,0

Çizelge 4.12’de tarım danışmanı ile çalışan üreticilerin danışmanları ile ne sıklıkla görüştüğüne dair bilgiler verilmiştir. Verilere göre üreticilerin %14’ü çok az; %4’ü sık sık; %52’si haftada 1 ya da 2 defa ; %30’u ayda 1 ya da 2 defa danışmanları ile görüştüğünü belirtmiştir. Çok az diye cevap veren üreticiler danışmanları ile 2 ayda bir görüştiklerini bazen 2 ayda hiç görüşmediklerini

belirtmişlerdir. Sık sık diye cevap veren üreticiler ise danışmanlarıyla hemen hemen her gün görüşme yaptıklarını belirtmişlerdir.

Görüşme sıklığı üreticiler açısından yeterlilik anlamında ifade edilmiştir. Üreticilerin çoğunluğu yıl içerisinde yapılan uygulamalara, yetiştirilen bitki türlerine ya da havan ırklarına ve yetiştirme yöntemlerine, sezon içinde ve dışında ya da yoğun ve durgun dönemlere göre görüşme sıklığının değişken olması gerektiğini aksi takdirde farklı ürün yetiştiren üreticilerin danışmanları ile görüşme sıklığının göreceleri olarak yeterli ya da yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir.

Çizelge 4.12. Tarım Danışmanı ile Çalışan Üreticilerin Danışmanları İle Görüşme Sıklığı

Danışman ile Görüşme Sıklığı	Kişi	%
Çok az	7	14,0
Sık sık	2	4,0
Haftada 1- 2	26	52,0
Ayda 1-2	15	30,0
Toplam	50	100,0

Çizelge 4.13'te tarım danışmanı ile çalışan üreticilerin serbest tarım danışmanlığı hakkındaki düşüncelerine ait bilgiler verilmiştir. Verilere göre üreticilerin 37'si serbest tarım danışmanlığının ülke tarımına katkı sağladığını; 10'u sağlamadığını ve 3'ü bu konu hakkında kararsız olduğunu belirtmiştir.

Üreticilerin 37'si serbest tarım danışmanlığı ile zamanında ve yeni bilgi aktarımı sağlandığını; 11'i sağlanmadığını ve 2'si bu konu hakkında kararsız kaldığını belirtmiştir.

Üreticilerin 34'ü serbest tarım danışmanlığının üreticilerin daha iyi örgütlenmesine katkı sağladığını; 12'si sağlamadığını ve 4'ü bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir. Üreticilerin 32'si serbest tarım danışmanlığı ile tarımsal yayımın kısmet özelleştirdiğini; 5'i özelleşmediğini ve 13'ü bu konu hakkında kararsız olduğunu belirtmiştir.

Üreticilerin 40'ı serbest tarım danışmanlığının AB uyum yasalarına göre gerekli olduğunu; 4'ü gerekli olmadığını ve 6'sı bu konu hakkında kararsız olduğunu belirtmiştir. Üreticilerin 40'ı serbest tarım danışmanlığı sisteminin altyapısının tam oluşmadığını ve ülkemizde sistemli bir şekilde işleminin zaman alacağını; 3'ü düşünceye katılmadığını ve 7'si bu konu hakkında kararsız kaldığını belirtmiştir.

Üreticilerin 39'u serbest tarım danışmanlığı yönetmeliğinin mevcut koşullar için uygun olmadığını; 2'si bu düşünceye katılmadığını ve 9'u bu konu hakkında kararsız kaldığını belirtmiştir. Üreticilerin 45'i serbest tarım danışmanlığının devlet tarafından daha fazla desteklenmesi gerektiğini; 2'si bu düşünceye katılmadığını ve 3'ü bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir.

Çizelge 4.13. Tarım Danışmanı ile Çalışan Üreticilerin STD Hakkında Düşünceleri

Düşünceler	Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
STD ülke tarımına katkı sağlamaktadır.	37	74,0	3	6,0	10	20,0
STD ile zamanında ve yeni bilgi aktarımı sağlanmaktadır.	37	74,0	2	4,0	11	22,0
STD üreticilerin daha iyi örgütlenmesine katkı sağlamaktadır.	34	68,0	4	8,0	12	24,0
STD ile Tarımsal Yayım kısmen özelleştirilmiştir.	32	64,0	13	26,0	5	10,0
STD AB uyum yasaları gereğince gereklidir.	40	80,0	6	12,0	4	8,0
STD altyapısı tam oluşmamıştır.	40	80,0	7	14,0	3	6,0
STD ülkemizde sistemli bir şekilde işleminin zaman alacaktır.	40	80,0	7	14,0	3	6,0
STD yönetmeliği mevcut koşullar için uygun değildir.	39	68,0	9	18,0	2	4,0
STD devlet tarafından daha fazla desteklenmelidir.	45	90,0	3	6,0	2	4,0

4.2.1.3. Üreticilerin Tarım Danışmanlığı Hizmetine Yönelik Değerlendirmeleri

Çizelge 4.14'te tarım danışmanı ile çalışan üreticilerin danışmanlarından aldıkları hizmetler ve bu hizmetlerden ne derece yararlandıklarını özetleyen bilgiler verilmiştir. Üreticiler danışmanlarından bitki hastalık ve zararlıları ile mücadele, hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele, sulama, hasat-harman, tohumluk/fide/fidan seçimi, gübreleme, ekim-dikim, pazarlama, ürün deseni, bitkisel ürünlerin yetiştiriciliği, organik tarım, tarımsal mekanizasyon, tarım sigortası, kooperatifçilik/örgütlenme, kredi/hibe, proje hazırlama konuları hakkında yararlanmaktadırlar.

Tarım danışmanı ile çalışan üreticilerin hepsi bitkisel üretim yapmaktadır ancak %60'ı (30 kişi) yalnızca bitkisel üretimle; %40'ı (20 kişi) ise bitkisel üretimin yanında hayvansal üretim de yapmaktadır. Bu nedenle üreticilerin danışmanlarından aldıkları hizmetten yararlanma dereceleri arasındaki farklılığın büyük bir kısmının, üreticilerin işletmenin faaliyet alanlarından kaynaklanan farklılıktan ileri gelmektedir.

Üreticilerin danışmanlarından aldıkları hizmetler arasında en fazla bitki hastalık ve zararlıları ile mücadele konusunda yararlanmaktadırlar. Bitki hastalık ve zararlıları ile mücadele konusunda üreticilerin 33'ü (%66) her zaman yararlandığını; 11'i (%22) ara sıra yararlandığını; 6'sı (%12) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir. Bu konuda danışmanına hiçbir zaman başvurmayan üreticiler bitki hastalık ve zararlıları ile mücadele konusunda ilaç bayilerine danıştıklarını ya da bu konuda kendi bilgilerinin yeterli olduğunu ifade etmişlerdir.

Sulama konusunda üreticilerin 23'ü (%46) her zaman yararlandığını; 12'si (%24) ara sıra yararlandığını; 15'i (%34) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir. Hasat-harman konusunda üreticilerin 31'i (%62) her zaman yararlandığını; 12'si (%24) ara sıra yararlandığını; 7'si (%14) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir. Tohumluk/fide/fidan seçimi konusunda üreticilerin 32'si (%46) her zaman yararlandığını; 10'u (%20) ara sıra yararlandığını; 8'i (%16) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir. Gübreleme konusunda üreticilerin 33'ü (%66) her zaman yararlandığını; 10'u (%20) ara sıra yararlandığını; 7'si (%14) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir.

Ekim-dikim konusunda üreticilerin 30'u (%60) her zaman yararlandığını; 12'si (%24) ara sıra yararlandığını; 8'si (%16) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir. Pazarlama konusunda üreticilerin 27'si (%54) her zaman yararlandığını; 14'ü (%28) ara sıra yararlandığını; 9'u (%18) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir. Ürün deseni konusunda üreticilerin 28'i (%56) her zaman yararlandığını; 13'ü (%26) ara sıra yararlandığını; 9'u (%18) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir. Bitkisel ürünlerin yetiştiriciliği konusunda üreticilerin 30'u (%60) her zaman yararlandığını; 13'ü (%26) ara sıra yararlandığını; 7'si (%14) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir.

Üretim planlanması konusunda üreticilerin 17'si (%34) her zaman yararlandığını; 2'si (%4) ara sıra yararlandığını; 21'i (%42) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir. Organik tarım konusunda üreticilerin 13'ü (%26) her zaman yararlandığını; 4'ü (%8) ara sıra yararlandığını; 26'sı (%52) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir. Tarımsal mekanizasyon konusunda üreticilerin 28'i (%56) her zaman yararlandığını; 11'i (%22) ara sıra yararlandığını; 11'i (%22) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir. Tarım sigortası konusunda üreticilerin 30'u (%60) her zaman yararlandığını; 12'si (%24) ara sıra yararlandığını; 8'i (%16) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir.

Kooperatifçilik/örgütlenme konusunda üreticilerin 29'u (%58) her zaman yararlandığını; 12'si (%24) ara sıra yararlandığını; 9'u (%18) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir. Hiçbir zaman yararlanmayan üreticiler kooperatife ihtiyaç duymadıklarını, danışmanlarının her konuda kendilerine bilgi aktardıklarını belirtmişlerdir. Kredi/hibe konusunda üreticilerin 30'u (%60) her zaman yararlandığını; 13'ü (%26) ara sıra yararlandığını; 7'si (%14) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir. Kredi imkânlarından yararlanmayan üreticiler genellikle krediyi geri ödemede zorluk çektiklerini belirtmişlerdir. Proje hazırlama konusunda üreticilerin 31'i (%62) her zaman yararlandığını; 11'i (%22) ara sıra yararlandığını; 8'i (%16) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir.

Çizelge 4.14. Tarım Danışmanı ile Çalışan Üreticilerin Danışmanlardan Aldıkları Hizmetler Ve Yararlanma Dereceleri

Danışmandan alınan hizmetler	Her zaman		Ara sıra		Hiçbir zaman		Cevap vermeyen	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Bitki hastalık ve zararlıları ile mücadele.	33	66,0	11	22,0	6	12,0	-	-
Hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele	20	40,0	-	-	30	60	-	-
Sulama.	23	46,0	12	24,0	15	30,0	-	-
Hasat-Harman.	31	62,0	12	24,0	7	14,0	-	-
Tohumluk/ Fide / Fidan seçimi.	32	64,0	10	20,0	8	16,0	-	-
Gübreleme	33	66,0	10	20,0	7	14,0	-	-
Ekim-Dikim	30	60,0	12	24,0	8	16,0	-	-
Pazarlama	27	54,0	14	28,0	9	18,0	-	-
Ürün deseni	28	56,0	13	26,0	9	18,0	-	-
Bitkisel ürünlerin yetiştiriciliği.	30	60,0	13	26,0	7	14,0	-	-
Bitkisel ürünlerin değerlendirilme teknikleri.	30	60,0	13	26,0	7	14,0	-	-
Silaj yapımı	20	40,0	-	-	30	60	-	-
Süt sığırcılığı	20	40,0	-	-	30	60	-	-
Besi sığırcılığı	20	40,0	-	-	30	60	-	-
Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği	20	40,0	-	-	30	60	-	-
Hayvansal ürünlerin değerlendirme teknikleri	20	40,0	-	-	30	60	-	-
Üretim planlaması	17	34,0	2	4,0	21	42,0	10	20,0
Organik Tarım	13	26,0	4	8,0	26	52,0	7	14,0
Tarımsal mekanizasyon	28	56,0	11	22,0	11	22,0	-	-
Tarım Sigortası	30	60,0	12	24,0	8	16,0	-	-
Kooperatifçilik / Örgütlenme	29	58,0	12	24,0	9	18,0	-	-
Kredi / Hibe	30	60,0	13	26,0	7	14,0	-	-

Çizelge 4.15'te tarım danışmanı ile çalışan üreticilere birlikte çalıştıkları tarım danışmanlarından aldıkları hizmetlerin değerlendirilmeleri ile ilgili sorulan sorunun cevapları yer almaktadır.

Çizelgeye bakıldığı zaman, danışmanların teknik bilgileri, hastalıklara ve zararlılara karşı zamanında müdahalesi, üreticilerin taleplerini karşılaması,

üreticilerle görüşme sıklıkları, her istediği zaman üreticilerin ulaşabilmesi, yeni bilgi aktarımları, tarımsal desteklemeler hakkında bilgisi, üreticilere karşı tutumları, üreticilere yaklaşımları, güvenilirlikleri konularında tarım danışmanı ile çalışan üreticilerin memnuniyet derecelerine dair bilgiler verilmiştir.

Danışmanların teknik bilgisinden, üreticilerin 19'u çok memnun olduğunu; 19'u memnun olduğunu; 7'si memnun olmadığını; 5'i hiç memnun olmadığını belirtmiştir. Danışmanın hastalık ve zararlılara karşı zamanında müdahalesinden üreticilerin 19'u çok memnun olduğunu; 17'si memnun olduğunu; 8'i memnun olmadığını; 6'sı hiç memnun olmadığını belirtmiştir.

Danışmanın talepleri karşılama konusunda üreticilerin 19'u çok memnun olduğunu; 17'si memnun olduğunu; 8'i memnun olmadığını; 6'sı hiç memnun olmadığını belirtmiştir. Danışmanları ile görüşme sıklığı konusunda üreticilerin 20'si çok memnun olduğunu; 16'sı memnun olduğunu; 8'i memnun olmadığını; 6'sı hiç memnun olmadığını belirtmiştir.

Her istediği zaman danışmanına kolayca ulaşabilip ulaşamadığı konusunda üreticilerin 20'si çok memnun olduğunu; 16'sı memnun olduğunu; 8'i memnun olmadığını; 6'sı hiç memnun olmadığını belirtmiştir. Danışmanın yeni bilgi aktarımı ve tarımsal desteklemeler hakkında bilgisi konusunda üreticilerin 20'si çok memnun olduğunu; 16'sı memnun olduğunu; 9'u memnun olmadığını; 5'i hiç memnun olmadığını belirtmiştir. Danışmanların tutumu, yaklaşımı ve güvenilirliği konusunda üreticilerin 20'si çok memnun olduğunu; 18'i memnun olduğunu; 7'si memnun olmadığını; 5'i hiç memnun olmadığını belirtmiştir.

Çizelge 4.15. Tarım Danışmanı ile Çalışan Üreticilerin Danışmanlarından Aldıkları Hizmetlerin Memnuniyet Derecesi

Konular	Hiç memnun değilim		Memnun değilim		Memnunum		Çok memnunum	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Teknik bilgisinden	5	10,0	7	14,0	19	38,0	19	38,0
Hastalık ve zararlılara karşı zamanında müdahale	6	12,0	8	16,0	17	34,0	19	38,0
Talepleri karşılama	6	12,0	8	16,0	17	34,0	19	38,0
Görüşme sıklığı	6	12,0	8	16,0	16	32,0	20	40,0
Her istediği zaman danışmanına ulaşabilme	6	12,0	8	16,0	16	32,0	20	40,0
Yeni bilgi aktarımı	5	10,0	9	18,0	16	32,0	20	40,0
Tarımsal desteklemeler	5	10,0	9	18,0	16	32,0	20	40,0
Tutumu	5	10,0	7	14,0	18	36,0	20	40,0
Yaklaşımı	5	10,0	7	14,0	18	36,0	20	40,0
Güvenilirliği	5	10,0	7	14,0	18	36,0	20	40,0

Tarım danışmanı ile çalışan üreticilere danışmanları ile danışmanlık hizmeti dâhilinde bir sorun yaşayıp yaşamadıkları sorulduğunda, üreticilerin %100'ü danışmanları ile hiçbir sorun yaşamadığını ifade etmişlerdir. Bu da bize danışman-üretici arasındaki iletişiminin sorunsuz olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.16'da tarım danışmanı ile çalışan üreticilere, danışmanlık hizmeti almaya başladıklarından sonraki üretimleri ile ilgili yaşadıkları değişiklikler sorulmuştur. Üreticilerin 38'i danışmanlık hizmeti almaya başladıktan sonraki faaliyetlerinden en çok ürün çeşitliliği konusunda faaliyetlerinin iyi/çok iyi olduğunu belirtmişlerdir.

Danışmanlık hizmeti aldıktan sonraki üretim faaliyetlerinden, Kar oranı, üretim, hasat-harman, ekim-dikim, gübreleme, bakım işleri, sertifikalı tohum-fide

kullanımı, toprak analiz sayıları, sulama yöntemleri, bilinçli bir şekilde Zirai mücadele, tarımsal girdilerin bilinçli kullanımı, depolama ve ambalaj konuları için üreticiler faaliyetlerinin iyi/çok iyi olduğunu belirtmiştir.

Bazı üreticiler ise, toprak analiz sayıları, depolama ve ambalaj konuları için üreticiler faaliyetlerini iyi/çok iyi olarak belirtmişlerdir. Danışmanlık hizmeti aldıktan sonraki üretim faaliyetlerinden, Kar oranı, üretim, hasat-harman, ekim-dikim, bakım işleri için üreticiler faaliyetlerinin orta olduğunu ifade etmiştir.

Kötü/çok kötü olarak ifade edilenler ise, organik tarım, tarımsal mekanizasyon, desteklemelerden yararlanma, tarım sigortası, kooperatifçilik / örgütlenme, çiftçi organizasyonları, hayvansal üretim (damızlık seçimi, büyükbaş hayvan yetiştiriciliği, küçükbaş hayvan yetiştiriciliği) ile ilgili konular olduğunu belirtmişlerdir.

Çizelge 4.16. Tarım Danışmanı ile Çalışan Üreticilerin STD Sonrası Faaliyet değerlendirilmesi

Faaliyetlerinizi STD sonrası olarak Değerlendiriniz	Çok Kötü -Kötü		Orta		İyi - Çok iyi		Cevap vermeyen	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Kar oranı.	1	2,0	19	38,0	30	60,0	-	-
Üretim	1	2,0	19	38,0	30	60,0	-	-
Ürün çeşitliliği	1	2,0	2	4,0	38	76,0	-	-
Hasat-Harman	1	2,0	19	38,0	30	60,0	-	-
Ekim-Dikim	1	2,0	19	38,0	30	60,0	-	-
Gübreleme	2	4,0	18	36,0	30	60,0	-	-
Bakım İşleri	1	2,0	19	38,0	30	60,0	-	-
Organik Tarım	13	26,0	6	12,0	12	24,0	25	50,0
Sertifikalı tohum / fide kullanımı	5	10,0	14	28,0	29	58,0	2	4,0
Toprak analizi sayısı	7	13,0	15	30,0	28	56,0		
Sulama yöntemleri.	5	10,0	15	30,0	27	54,0	3	6,0
Bilinçli bir şekilde Zirai mücadele	2	4,0	18	36,0	30	60,0	-	-
Tarımsal girdilerin bilinçli kullanımı	2	4,0	18	36,0	30	60,0	-	-
Depolama ve ambalajlama.	5	10,0	14	28,0	28	56,0	3	6,0
Tarımsal mekanizasyon	5	10,0	17	34,0	28	56,0	-	-
Desteklemelerden yararlanma.	4	8,0	16	32,0	30	60,0	-	-
Tarım Sigortası	4	8,0	16	32,0	29	58,0	1	2,0
Kooperatifçilik / Örgütlenme	3	6,0	17	34,0	30	60,0	-	-
Çiftçi organizasyonları.	3	6,0	17	34,0	30	60,0	-	-
Damızlık Seçimi	2	4,0	5	10,0	12	24,0	31	62,0
Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği	2	4,0	5	10,0	12	24,0	31	62,0
Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği	2	4,0	5	10,0	12	24,0	31	62,0
Arıcılık	2	4,0	5	10,0	12	24,0	31	62,0
Sağım teknikleri	2	4,0	5	10,0	12	24,0	31	62,0
Hayvancılık desteklemeleri	2	4,0	5	10,0	12	24,0	31	62,0
Suni tohumlama	2	4,0	5	10,0	12	24,0	31	62,0
Hayvancılık sigortası	2	4,0	5	10,0	12	24,0	31	62,0
Yeni projeler	5	10,0	16	32,0	28	56,0	1	2,0
Kredi kullanımı	4	8,0	16	32,0	29	58,0	1	2,0

4.2.2. Serbest Tarım Danışmanı ile Çalışmayan Üreticilere Yönelik Bulgular

4.2.2.1. Sosyo-Demografik Özellikler

Bu araştırmada danışmanlık hizmeti almayan üreticileri temsilen seçilen 50 üreticinin, 46'sı (%92) erkek, 4'ü (%8) bayandır. Üreticilerin yaşları 37 ile 70 arasında değişim göstermekte ve yaşlarının ortalaması 53,42'dir. Hanelerdeki birey sayıları 2 ile 12 arasında değişmektedir ve ortalaması 5,8'dir.

Çizelge 4.17'de serbest tarım danışmanı ile çalışmayan üreticilerin cinsiyetleri ve eğitim durumlarına ait bilgiler verilmiştir. Yapılan anketlerde ilkökul mezunu olan üreticilerin oranı %44 olup tüm eğitim düzeyleri içerisindeki en yüksek orana sahiptir.

Çizelge 4.17. Serbest Tarım Danışmanı ile Çalışmayan Üreticilerin Cinsiyetleri ve Eğitim Durumları

Cinsiyet	Kişi	%
• Bay	46	92,0
• Bayan	4	8,0
Toplam	50	100,0
Öğrenim durumu	Kişi	%
• Okuryazar	7	14,0
• değil	6	12,0
• Okuryazar	22	44,0
• İlkokul	7	14,0
• Ortaokul	5	10,0
• Lise	3	6,0
• Üniversite	50	100,0
Toplam		

Çizelge 4.18'de serbest tarım danışmanı ile çalışmayan üreticilere ait işletmelerin faaliyet alanlarına ilişkin bilgiler verilmiştir. İşletmenin faaliyet alanı

olarak; 50 üreticinin 37'si (%74) bitkisel üretim, 4'ü(%8) yalnızca hayvansal üretim, 9'u (%18) hem bitkisel hem de hayvansal üretim yaptığını belirtmişlerdir.

Çizelge 4.18. Serbest Tarım Danışmanı ile Çalışmayan Üreticilere Ait İşletmelerin Faaliyet Alanları

Faaliyet Alanı	Kişi	%
Bitkisel üretim	37	74,0
Hayvansal üretim	4	8,0
Bitkisel+Hayvansal Üretim	9	18,0
Toplam	50	100,0

Çizelge 4.19'da Serbest tarım danışmanı ile çalışmayan üreticilerin mülk olan tarımsal işletmelerine ait genişlikler verilmiştir. Üreticilerin arazi varlıkları 2 dekar ile 300 dekar arasında değişmekle birlikte ortalama işletme genişliği 46,8 dekar olarak belirlenmiştir. Araştırmada serbest tarım danışmanı ile çalışmayan üreticiden 43'ünün mülk arazisini işledikleri ve bu üreticilerden birinin mülk+kiracılık; 4 üreticinin ise mülk+ortakçılık şeklinde üretim yaptığı belirlenmiştir. Mülk arazisini işlemeyen 2 kişi ortakçılık şeklinde, 1 kişi ise kiracılık şeklinde üretim yapmaktadır.

Mülk, mülk+kiracılık ya da mülk+ortakçılık şeklinde üretim yapılan toplam 2525 dekar genişliğindeki işletmelerin 1090 (%43,2) dekarı kuru; 1435 (%56,8) dekarı sulu tarım arazisinden oluşmaktadır.

Çizelge 4.19. Serbest Tarım Danışmanı ile Çalışmayan Üreticilere Ait Mülk İşletmelerin Arazi Varlığı/Genişliği

Arazi Genişliği	Kişi	%
2-13 da	7	14,0
15-20 da	12	24,0
22-40 da	13	26,0
50-200 da	10	20,0
300 ve üzeri	1	2,0
Mülk arazisi olmayan	7	14,0
Toplam	50	100,0

Çizelge 4.20’de serbest tarım danışmanı ile çalışmayan üreticilere ait işletmelerin faaliyet süreleri verilmiştir. İşletme faaliyet süresi 16 yıl ve daha fazla olan üreticiler, toplam faaliyet süreleri sınıfları arasında %64 oranla en yüksek paya sahiptir.

Çizelge 4.20. Serbest Tarım Danışmanı ile Çalışmayan Üreticilerin İşletmelerine Ait Faaliyet Süreleri

İşletmenin Faaliyet Süresi	Kişi	%
1-5 yıl	1	2,0
6-10 yıl	10	20,0
11-15 yıl	7	14,0
16 yıl ve üstü	32	64,0
Toplam	50	100,0

Çizelge 4.21’de Serbest tarım danışmanı ile çalışmayan üreticilere ait büyükbaş hayvan varlıkları verilmiştir. Üreticilerden 8’i büyükbaş hayvan yetiştiriciliği yapmaktadır. Bu üreticilerin büyükbaş hayvan sayısı 2 ile 30 arasında değişmektedir. İşletme başına düşen büyükbaş hayvan varlığı 9 baştır.

Çizelge 4.21. Serbest Tarım Danışmanı ile Çalışmayan Üreticilere Ait BB Hayvan Varlığı

BB Hayvan Sayısı	Kişi	%
2-5 büyükbaş	5	10,0
8-30 büyükbaş	3	6,0
Hayvancılıkla uğraşmayan	42	84,0
Toplam	50	100,0

Çizelge 4.22’de Serbest tarım danışmanı ile çalışmayan üreticilere ait küçükbaş hayvan varlığı verilmiştir. Üreticilerden 6’sı küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yapmaktadır ve hayvan sayısı 20 ile 150 arasında değişmektedir. İşletme başına düşen küçükbaş hayvan varlığı 61 baştır.

Çizelge 4.22. Serbest Tarım Danışmanı ile Çalışmayan Üreticilere Ait KB Hayvan Varlığı

KB Hayvan Sayısı	Kişi	%
20-50 küçükbaş	4	8,0
100-150 küçükbaş	2	4,0
Hayvancılıkla uğraşmayan	44	88,0
Toplam	50	100,0

Serbest tarım danışmanı ile çalışmayan üreticilerden 13'ü(%8) hayvansal üretim ya da bitkisel+hayvansal üretim yapmaktadır. Bu üreticilerden 1'i 190 kovan ile arıcılık; 4'ü büyükbaş hayvan yetiştiriciliği; 2'si hem küçükbaş hayvan yetiştiriciliği; 4'ü hem büyükbaş hem de küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yapmaktadır.

Çizelge 4.23'te Serbest tarım danışmanı ile çalışmayan üreticilerin aile içinden çalışanların sayısı verilmiştir. Bu verilere göre üreticilerden 14'ü (%28) işletmelerinde tek başlarına çalıştıklarını, 17'si (%34) eşleri ile birlikte çalıştıklarını, 19'u(%38) ailenin diğer fertleriyle birlikte çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 4.23. Serbest Tarım Danışmanı ile Çalışmayan Üreticilerin İşletmelerinde Aile İçinden Çalışanların Sayısı

Aile İçinden Çalışanların Sayısı	Kişi	%
1 kişi (Kendisi)	14	28,0
2 kişi (Kendisi ve Eşi)	17	34,0
3 kişi (Kendisi ve Ailesi)	8	16,0
4 kişi (Kendisi ve Ailesi)	5	10,0
5 kişi (Kendisi ve Ailesi)	4	8,0
8 kişi (Kendisi ve Ailesi)	2	4,0
Toplam	50	100,0

Çizelge 4.24'te serbest tarım danışmanı ile çalışmayan üreticilerin işletmelerinde ücretli işçi olarak çalışanların sayısı verilmiştir. Bu verilere göre üreticilerden 23'ünün (%46) dışarıdan ücretli işçi istihdam ettikleri tespit edilmiştir. Üreticilerin işletmelerinde çalıştırdıkları ücretli işçi sayısı 2 ile 30 arasında

değişmektedir. 11 ve üzeri işçi çalıştırdığını söyleyen üreticiler işlerin yoğun olduğu dönemlerde sezonluk işçi çalıştırdıklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 4.24. Serbest Tarım Danışmanı ile Çalışmayan Üreticilerin İşletmelerinde Ücretli İşçi Olarak Çalışanların Sayısı

Ücretli İşçi Sayısı	Kişi	%
2-5 kişi	15	30,0
6-10 kişi	6	12,0
11-30 kişi	2	4,0
Ücretli işçi çalıştırmayan	27	54,0
Toplam	50	100,0

4.2.2.2. Üreticilerin Tarım Danışmanlığı Hizmetine Yönelik Değerlendirmeleri

Çizelge 4.25'te serbest tarım danışmanı ile çalışmayan üreticilerin serbest tarım danışmanlığı hakkında bilgileri olup olmadığını gösteren cevaplar verilmiştir. Verilere göre üreticilerin 8'i serbest tarım danışmanlığı hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu; 13'ü bu konuda bilgisi olduğunu ancak yeterli olmadığını; 29'u ise serbest tarım danışmanlığı sistemi hakkında hiçbir bilgisi olmadığını belirtmiştir.

Çizelge 4.25. Serbest Tarım Danışmanlığı Sistemi Hakkındaki Bilgi Durumu

Serbest tarım danışmanlığı sistemi hakkındaki bilgi durumu	Kişi	%
Evet	8	16,0
Hayır	29	58,0
Evet, ancak yetersiz	13	26,0
Toplam	50	100,0

Çizelge 4.26'da serbest tarım danışmanı ile çalışmayan üreticilerin serbest tarım danışmanlığı hakkında bilgilendirilmek isteyip istemedikleri sorusuna verdikleri cevaplar verilmiştir. Verilere göre üreticilerin 9'u bilgilendirilmek istediklerini; 38'i bilgilendirilmek istemediklerini; 3'ü ise bu konuda kararsız olduklarını belirtmiştir.

Çizelge 4.26. STD Hakkında Bilgilendirilmek İsteme Durumu

STD hakkında bilgilendirilme isteği	Kişi	%
Evet	9	18,0
Hayır	38	76,0
Kararsızım	3	6,0
Toplam	50	100,0

Çizelge 4.27’de serbest tarım danışmanlığı hakkında bilgilendirilmek isteyen 9 üreticinin nerden bilgi edinmek istediklerine dair cevapları verilmiştir. Verilere göre 3 kişi danışmanlık yapan bir mühendisten; 1 kişi ziraat fakültesindeki öğretim görevlilerinden; 5 kişi ise kamu kuruluşu olan tarım il ilçe müdürlüğünün teknik personelinde bilgi almak istediklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 4.27. Bilgi Almak İsteddiği Kaynaklar

Kaynaklar	Kişi	%
Danışmanlık yapan bir mühendisten	3	33,3
Üniversiteden	1	11,1
Tarım İl/İlçe Müdürlüğü	5	55,6
Toplam	9	100,0

Çizelge 4.28’de üreticilere “Danışmanlık hizmeti alan tanıdığınız var mı?” sorusuna karşılık verdikleri cevaplar verilmiştir. Verilere göre üreticilerden 27’si (%54) danışmanlık hizmeti alan tanıdıklarının olduğunu; 23’ü (%46) danışmanlık hizmeti alan tanıdıklarının olmadığını belirtmiştir.

Çizelge 4.28. Danışmanlık Hizmeti Alan Tanıdık Durumu

STD hizmeti alan tanıdık durumu	Kişi	%
Evet	27	54,0
Hayır	23	46,0
Toplam	50	100,0

Çizelge 4.29’da danışmanlık hizmetli alan tanıdığı olan 27 üreticiye, danışmanlık hizmeti alan tanıdıkları şahıslara yararlı olup olmadığı konusunda verdikleri cevaplar verilmiştir. Verilere göre 27 üreticinin 16’sı danışmanlık hizmetinin yararlı olduğunu; 10’u yararlı olmadığını; 1’i ise bu konu hakkında kararsız olduğunu belirtmiştir.

Çizelge 4.29. Yararlı Olma Durumu

Yararlı olma durumu	Kişi	%
Evet	16	59,3
Hayır	10	37,0
Kararsızım	1	3,7
Toplam	27	100,0

Çizelge 4.30’da serbest tarım danışmanı ile çalışmayan üreticilere danışmanlık hizmeti almama nedenleri verilmiştir. Üreticilerin danışmanlık hizmeti almama nedenleri; danışmanlık hizmeti almaya gerek kalmayacak kadar yeterli bilgiye sahip olduklarını düşünmeleri; danışmanlık hizmeti almak için yasaların gerektirdiği şekilde yeterli araziye sahip olmadıkları; ortakçılık yoluyla üretim yapan üreticilerin ortaklarının tarım danışmanına ihtiyaç duymaması; danışmanlık sistemini gerekli görmemeleri; danışmanlık hizmetlerinin yararlı olacağını düşünmemeleri; danışmanlık sistemi hakkında bilgileri olmadıkları; çiftçi kayıt sistemine kayıtlı olmadıkları ve daha önce tarım danışmanı ile sorun yaşamaları nedenlerin kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.30. Danışmanlık Hizmeti Almama Nedenleri

Danışmanlık hizmeti almama nedenleri	Kişi	%
Yeterli bilgiye sahibim	13	26,0
Arazi varlığım az	10	20,0
Ortağım istemiyor	1	2,0
Gerekli görmüyorum	25	50,0
Yararlı olacağını düşünmüyorum	10	20,0
Konu hakkında bilgim yok	1	2,0
ÇKS kaydım yok	4	8,0
Daha önce danışman ile sorun yaşadım	3	6,0

*Birden çok cevap verilmiştir.

Çizelge 4.31’de serbest tarım danışmanı ile çalışmayan üreticilerin, üretim ile bilgileri nereden aldıklarına dair cevapları verilmiştir. Verilere göre tarım il/ilçe müdürlüklerindeki teknik elemanlar, zirai ilaç bayileri, radyo, televizyon ve internet üreticilerin üretim ile bilgileri almak için en çok başvurdukları kaynaklar olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 4.31. Üretim İle İlgili Bilgi Kaynakları

Bilgi Kaynakları	Kişi	%
Tarım il/ilçe müdürlüklerindeki teknik elemanlardan	34	68,0
Kooperatif ve birliklerden	6	12,0
Özel firmalardan	8	16,0
Zirai ilaç bayilerinden	33	66,0
Diğer üreticilerden	12	24,0
Büyüklerimden	8	16,0
Komşularımdan	8	16,0
Radyo/TV/İnternet	25	50,0
Gazete /Dergi	13	26,0

*Birden çok cevap verilmiştir.

Çizelge 4.32’de serbest tarım danışmanı ile çalışmayan üreticilerin devletten beklentileri hakkında bilgiler verilmiştir. Verilere göre devletten beklentiler arasında üreticilerin çoğunluğu, devletin çiftçilere daha çok teşvik ve destek vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun yanında mazot, gübre v.b. girdi fiyatlarının azaltılması beklentiler arasında büyük paya sahiptir.

Çizelge 4.32. Devletten Beklentiler

Beklentiler	Kişi	%
Daha çok teşvik ve destek	31	62,0
Desteklemelerin zamanında olması	9	18,0
Tarımsal desteklemelerin arttırılması	15	30,0
Girdi fiyatları azaltılması	23	46,0
Taban fiyatları arttırılması	8	16,0
Pazarlama alanları genişletilmesi	5	10,0
Kaçak et ve hayvan girişleri önlenmesi	4	8,0
Beklentim yok	11	22,0

4.3. İlaç Bayi Sorumlularına Yönelik Bulgular

4.3.1. Sosyo-Demografik Özellikleri

Çizelge 4.33'te zirai ilaç bayi sorumlularının medeni durumları incelenmiştir. Medeni durumları incelendiğinde bayi sorumlularının 33'ü evli (%66,0), 13'ü bekâr (%26,0), 2'si dul (%4,0) ve 2'si boşanmıştır (%4,0). İlaç bayi sorumlularının %100'ü erkektir. Hepsinin erkek olması kadın Zirai İlaç Bayi Sorumlusu istihdamının olmadığını ve bu işe erkeklerin yatkınlıklarının daha fazla olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.33. Bayi Sorumlularının Medeni Durumu

Medeni durum	Kişi	%
• Evli	33	66,0
• Bekâr	13	26,0
• Dul	2	4,0
• Boşanmış	2	4,0
Toplam	50	100,0

Çizelge 4.34'te Zirai ilaç bayi sorumlularının yaşları ile ilgili bilgiler verilmiştir. Çizelgeyi incelediğimiz zaman bayi sorumlularının yaşlarının 29-68 yaş arasında değişmektedir. İlaç bayi sorumlularının yaş ortalamaları 46,12'dir. Zirai ilaç bayi sorumlularının yaşlarına bakıldığı zaman 6'sının 29-35 arasında, 14'ünün 36-42 arasında, 17'sinin 43-50 arasında, 5'inin 51-57 arasında, 7'sinin 58-64 arasında ve 1'inin de 65 ve üstü yaşta olduğu belirtilmiştir. Yaş ortalamasına (46,2) bakıldığı zaman bayi sorumlularının 25'i bu ortalamanın altında yaştaadır. Geri kalan 25'i ise ortalamanın üstünde bir yaştaadır. Zirai ilaç bayi sorumlularının %50'si ortalamanın altında %50'si de ortalamanın üstünde bir yaştaadır. Çizelgeye baktığımız zaman genç yaşta olanların sayısının daha az olduğu görülmektedir. Buda bize yaş itibariyle bayi sorumlularının mesleki olarak daha deneyimli bir yapıda olduklarını göstermektedir.

Çizelge 4.34. Zirai İlaç Bayi Sorumlularının Yaşları

Yaş Grupları	Kişi	%
29-35 yaş	6	12,0
36-42 yaş	14	28,0
43-50 yaş	17	34,0
51-57 yaş	5	10,0
58-64 yaş	7	14,0
65 ve üstü	1	2,0
Toplam	50	100,0

Çizelge 4.35'te Zirai İlaç Bayi sorumlularının öğrenim durumları incelenmiştir. Çizelgeye göre bayi sorumlularının 19'u üniversite mezunu (Lisans), 12'si yüksek lisans mezunu, 12'si lise mezunu, 3'ü ön lisans mezunu ve 4'ü ortaokul mezunudur. Okuma oranına bakıldığında zaman bayi sorumlularının 34'ü (% 68,0) üniversite eğitimi almıştır.

Çizelge 4.35. Bayi Sorumlularının Eğitim Durumu

Eğitim durumu	Kişi	%
Ortaokul	4	8,0
Lise	12	24,0
Ön lisans	3	6,0
Üniversite (Lisans)	19	38,0
Yüksek lisans	12	24,0
Toplam	50	100,0

Çizelge 4.36'da ilaç bayi sorumlularının üniversite mezunu olanlarına, bitirdikleri okullarındaki uzmanlık bölümü sorulmuş ve bunun bilgileri verilmiştir. Çizelgeye göre 34 kişi üniversite mezunudur. Bayi sorumlularının 11'i Bitki Koruma Bölümünden, 10'u Bahçe Bitkileri Bölümünden, 8'i Tarla Bitkileri bölümünden ve 5'i Tarımsal Yapılar ve Sulama bölümünden mezun olmuştur. Verilere göre 29 bayi sorumlusu bitki yetiştiriciliği ile ilgili bölümlerden mezun olmuşlardır.

Çizelge 4.36. Bayi Sorumlularının Mezun Oldukları Bölümler

Mezun Oldukları Bölümü	Kişi	%
Bitki koruma	11	32,4
Bahçe bitkileri	10	29,4
Tarla bitkileri	8	23,3
T.Y.S.	5	14,7
Toplam	34	100,0

Çizelge 4.37’de İlaç Bayi Sorumlularına üniversiteden mezun oldukları yıl sorulmuştur. 1969-1980 yılları arasında mezun olan 4 kişi, 1981-1992 yılları arasında mezun olan 5 kişi, 1993-2002 yılları arasında mezun olan 10 kişi ve 2003 yılı ve sonrasında mezun olan 2 kişi bulunmaktadır. İlaç bayi sorumlularının mezuniyet tarihi 1969 ve 2007 yılları arasında değişmektedir. Toplamda üniversite mezunu olan kişi sayısı 34 kişidir. 13 bayi sorumlusu bu soruya cevap vermemeyi tercih etmiştir.

Çizelge 4.37. Bayi Sorumlularının Üniversite Mezuniyet Tarihi

Üniversiteden mezuniyet tarihi	Kişi	%
1969-1980	4	11,8
1981-1992	5	14,7
1993-2002	10	29,4
2003 ve sonrası	2	5,9
Cevap vermeyen	13	38,2
Toplam	34	100,0

Çizelge 4.38’de üniversiteden yüksek lisans veya doktora yapanların hangi bölümden mezun olduklarına dair bilgiler verilmiştir. 12 kişi yüksek lisans veya doktora yaptığını belirtmiş olup bu 12 kişinin 5’i Bitki Koruma Bölümünde, 4’ü Bahçe Bitkileri Bölümünde 3’ü de Tarla Bitkileri Bölümünde yüksek lisans veya doktora yapmıştır.

Çizelge 4.38. Bayi Sorumlularının Yüksek Lisans veya Doktora Yaptıkları Bölümleri

Yüksek lisans/doktora yapılan bölümler	Kişi	%
Bitki koruma	5	41,7
Bahçe bitkileri	4	33,3
Tarla bitkileri	3	25
Toplam	12	100,0

Çizelge 4.39'da Zirai ilaç bayi sorumlularının meslek hayatları boyunca toplamda kaç yıl çalıştıklarına ait bilgiler verilmiştir. 50 Zirai İlaç Bayi Sorumlusundan 4'ü 4-6 yıl, 6'sı 7-10 yıl ve 40'ı da 11 yıl ve üzerinde çalışma süreleri olduğunu belirtmişlerdir. Sorumluların 40'ının 11 yıl ve üzerinde çalışma geçmişinin olması mesleki deneyim sürelerinin azımsanmayacak kadar uzun olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.39. Bayi Sorumlularının Mesleki İş Tecrübeleri

Süre	Kişi	%
4-6 yıl	4	8,0
7-10 yıl	6	12,0
11 yıl ve üzeri	40	80,0
Toplam	50	100,0

Çizelge 4.40'da Zirai İlaç Bayilerine aktif olarak kaç yıldır ilaç bayiliği yaptıkları sorulmuş ve çizelgede bu bilgiler paylaşılmıştır. Sorumlulardan 42'si 7 yıl ve üzerinde, 7'si 4-6 yıldır, 1'isi de 1-3 yıldır aktif olarak zirai ilaç bayiliği yaptıklarını belirtmişlerdir. 2007 yılında yürürlüğe giren yönetmelik göz önüne alındığında bayilerden birisinin 1-3 yıllık bayilik yapması bizlere Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan ve Perakende Satılması ile Depolanması sınavına girip başarılı olduktan sonra bayi açtığını ya da 2007 yılında Bitki Koruma Bölümünden mezun olmuş olabileceğini gösterir. Çünkü mezuniyet yıllarına bakıldığı zaman en son mezun olan kişi 2007 yılında mezun olmuştur.

Çizelge 4.40. Zirai İlaç Bayi Sorumlularının Mesleki Deneyim Süreleri

Süre	Kişi	%
1-3 yıl	1	2,0
4-6 yıl	7	14,0
7 yıl ve üzeri	42	84,0
Toplam	50	100,0

Çizelge 4.41’de Zirai İlaç Bayi Sorumlularına, kendileri dâhil iş yerinde çalışan kişi sayıları sorulmuştur. Çizelgeye göre bayilerden 20’sinde sadece 1 Mühendis, 25’inde 2 Mühendis ve 4’ünde 3 Mühendis çalışmaktadır. İlaç bayi sorumlularından 15’i yanında 1 tekniker, 3’ü yanında 2 tekniker çalıştırdığını belirtmiştir. İlaç bayi sorumlularının 9’u yanında 1 sekreter, 1’i ise yanında 2 sekreter çalıştırdığını belirtmiştir.

İlaç bayi sorumlularına yanlarında çalıştırdıkları servis eleman sayıları sorulduğunda, 30’u yanında 1 tane servis elemanı çalıştırdığını, 15’i yanında 2 tane servis elemanı çalıştırdığını ve 1’i de yanında 3 tane servis elemanı çalıştırdığını belirtmiştir. Servis elemanları, üretici ile ilaç bayisi arasında bir geçit görevi görmektedir.

İş yerinde sadece bir mühendis çalıştıran bayiler ya kendileri mühendis ya da sözleşme karşılığında Ziraat Mühendisi ile anlaşıp diploma kiralamaktadırlar.

Çizelge 4.41. Zirai İlaç Bayilerinde Çalışan Kişi Sayıları

Kişi sayısı	Mühendis		Servis elemanı		Tekniker		Sekreter	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
1 kişi	20	40,0	30	60,0	15	30,0	9	18,0
2 kişi	25	50,0	15	30,0	3	6,0	1	2,0
3 kişi	4	8,0	1	2,0	32	64,0	-----	-----
Çalıştırmayan	1	2,0	4	8,0	50	100,0	40	80,0
TOPLAM	50	100,0	50	100,0	50	100,0	50	100,0

Çizelge 4.42'ye bakıldığı zaman görüşme yapılan bayi sorumlularından 10'u daha önce başka bir bayinin yanında çalıştıklarını, 15'i okuduklarını, 19'u bir ilaç firmasında çalıştıklarını, 3'ü serbest çalıştıklarını ve 3'ü de kamuda çalıştıklarını belirtmişlerdir. Başka bir zirai ilaç bayisi ya da başka bir ilaç firmasında çalışanların, kamuda çalışan ve okuyan bayilere göre mesleki deneyimlerinin ve tecrübelerinin daha fazla olduğunu söylenebilir.

Çizelge 4.42. Bayi Sorumlularının Bayilik Yapmadan Önceki Meslek Deneyimleri

Mesleki Deneyim	Kişi	%
Başka Bir Bayinin Yanında çalışıyordum	10	20,0
Okuyordum	15	30,0
Bir İlaç Firmasında Çalışıyordum	19	38,0
Kamu	3	6,0
Diğer (Serbest)	3	6,0
Toplam	50	100,0

Görüşme yapılan bayi sorumlularının 22'si kendi iş yerinde çalışan kişilerden en az birisinin serbest tarım danışmanlığı sertifikasının olduğunu ve 28'i de yanında çalışan kişilerin hiçbirisinin serbest tarım danışmanlığı sertifikasına sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

4.3.2. İlaç Bayi Sorumlularının STD Yönelik Değerlendirmeleri

Çizelge 4.43'te serbest tarım danışmanlığı sisteminden sonra zirai ilaç bayilerinin durumları ile ilgili bilgiler verilmiştir. İlaç satışlarının durumu sorulduğunda sorumluların 21'i satışlarının azaldığını, 29'u ise satışlarının değişmediğini belirtmiştir. Satışlarının azaldığını belirten kişiler, danışmanların da reçete yazma yetkisi olduğunu ve üreticilere reçeteleri kendilerinin yazdığını ve satışlarındaki azalmanın nedeninin bu olduğunu düşünmektedirler.

Sıvı gübre satışının durumu sorulduğunda ise sorumluların 14'ü satışlarının azaldığını ve 36'sı ise satışlarının değişmediğini belirtmişlerdir. Fide satışlarının

durumu sorulduğunda ise 14'ü satışlarının arttığını, 5'i satışlarının azaldığını ve 31'i de satışlarının değişmediğini belirtmiştir.

Bayi sorumlularına, sertifikalı tohumların satışı ile ilgili durumları sorulduğunda sorumlularının 33'ü satışlarının arttığını, 12i satışlarının azaldığını ve 16'sı ise satışlarının değişmediğini belirtmişlerdir. Satışlarının arttığını belirtenlere göre danışmanlar ile çalışan üreticilerin daha kaliteli ve sertifikalı tohum almaya yöneldiklerini belirtmişlerdir.

Bayi sorumlularına, serbest tarım danışmanlığı sisteminden sonra üreticilere kendilerinin de verdikleri danışmanlık hizmetinin durumu sorulduğunda bayilerin 11'i kendi verdikleri danışmanlık hizmetlerinde artış olduğunu, 8'i kendi verdikleri danışmanlık hizmetlerinde azalma olduğunu ve 35'i ise kendilerinin verdikleri danışmanlık hizmetinde hiçbir değişiklik olmadığını belirtmişlerdir. Danışmanlık sisteminden sonraki üretici ziyaretlerini durumu sorulduğunda ise sorumluların 10'u arttığını, 6'sı azaldığını ve 34'ü değişmediğini belirtmiştir.

Çizelge 4.43. Bayilerin STD Sonrası Durumu

Konular	Arttı		Azaldı		Değişmedi	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Zirai ilaç satışı	0	0	21	42,0	29	58,0
Sıvı gübre satışı	0	0	14	28,0	36	72,0
Fide satışı	14	28,0	5	10,0	31	62,0
Sertifikalı tohum	33	66,0	1	2,0	16	32,0
Danışmanlık hizmeti	11	22,0	4	8,0	35	70,0
Üretici ziyaretleri	10	20,0	6	12,0	34	68,0

Çalışmaya katılan bayi sorumlularının tamamı serbest tarım danışmanlığı sistemi hakkında bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Bu bayilerden 22 tanesinin ya kendisinin ya da yanında çalışan elemanlardan birisinin sertifika sahibi olduğu tespit edilmiştir.

Sorumluların 5'i STD yönetmeliğinin kısmen uygulanabileceğini belirtmiştir. Bunun nedenleri olarak; yönetmelik için altyapının tam olarak oluşmadan önce danışmanlık sisteminin uygulanmaya başlandığını, danışmanlık hizmeti için uzman kişilerin olmadığını, yeni mezun ya da tecrübesiz kişilerin danışmanlık yaptığını ve danışmanlık sertifikası alan mühendis sayısının çok olduğunu ancak yönetmelik şartlarından dolayı bu kişilerin çoğunun danışmanlık yapamadığını belirtmişlerdir.

Çizelge 4.44'te zirai ilaç bayi sorumlularına, serbest tarım danışmanlarının kırsal kalkınmadaki rolleri ile ilgili görüşleri sorulmuş ve cevaplar incelenmiştir. Danışmanların, üreticilerin daha bilinçli üretim yapmasını sağlayıp sağlamadıkları sorulmuş ve sorumluların 24'ü bu düşünceye katıldığını, 11'i bu konuda kararsız olduğunu, 15'i de katılmadığını belirtmiştir. Katılmıyorum diyen sorumlular üreticilerin fikirlerinin kolay kolay değişmeyeceğini yıllardır nasıl ekim-dikim yapıyorlarsa aynı şekilde üretim yapmaya devam ettiklerini ifade etmişlerdir.

Kırsal alanların sosyo-kültürel kalkınmasına katkı sağlayıp sağlamadığı sorulduğunda sorumluların 19'u katkı sağladığını, 15'i bu konuda kararsız olduğunu ve 16'sı katkı sağlamadığını belirtmiştir. Tarımsal işletmelerin verimliliğini artırıp arttırmadığı sorulduğunda sorumluların 22'si verimliliği arttırdığını, 11'i bu konuda kararsız olduğunu ve 17'side verimliliği arttırmadığını belirtmişlerdir. Verimliliği arttırmamıştır diyen sorumlulara göre; bir arazinin verim ortalamasının belli olduğu ve bu ortalamanın üzerine çıkmanın çok zor olduğu belirtilmiştir.

Tarım ve hayvancılıkta ataerkil yöntemlerin terk edilmesine katkı sağlayıp sağlamadığı sorulduğunda bayi sorumlularının 17'si katılıyorum, 16'sı kararsızım ve 17'si de katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılmıyorum diyenlere göre; "ataerkil yöntemler yıllardır süregelen bir uygulama yöntemidir ve bir insanın yıllardır alıştığı yöntemlerden vazgeçmesinin imkânsız" olduğu dile getirilmiştir. STD'lerin üreticilere örnek olup olmadıkları sorulduğunda ise sorumluların 29'u katılıyorum, 12'si kararsızım ve 9'u katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılıyorum diyenlere göre üreticilerin örnek bir model olan danışmanlara özendiklerini ve bu yüzden yeni şeyler denemek istediklerini belirtmişlerdir.

Kar marjı yüksek ürünler seçiminde yardımcı olup olmadıkları sorulduğunda, sorumluların 24'ü katılıyorum, 14'ü kararsızım ve 12 'si de katılmıyorum cevabını

vermiştir. Zamanında ve yeni bilgi aktarıp aktarmadıkları sorulduğunda sorumluların 37'si katılıyorum, 8'i kararsızım ve 7'si katılmıyorum cevabını vermiştir. Tarımsal yayımın danışmanlık sistemi ile birlikte kısmen özelleşip özelleşmediği sorulduğunda sorumluların 38'i katılıyorum, 10'u kararsızım ve 2'si katılmıyorum cevabını vermiştir. Üreticilerin daha iyi örgütlenmesine katkı sağlayıp sağlamadığı sorulduğunda ise sorumluların 32'si katılıyorum, 12'si kararsızım ve 6'sı katılmıyorum cevabını vermiştir.

Danışmanlık sisteminin altyapısının tam oluşup oluşmadığı sorulduğunda sorumluların 47'si katılıyorum, 2'si kararsızım ve 1'i de katılmıyorum cevabını vermiştir. Ülkemizde bu sistemin işleme zaman alacaktır diye bir soru yöneltildiğinde sorumluların 49'u bu fikre katılırken 1'i kararsız olduğunu belirtmiştir.

Danışmanlık sisteminin devlet tarafından daha fazla desteklenmesi gerektiği konusundaki fikirleri sorulduğunda sorumluların 36'sı devlet tarafından desteklenmesi gerektiğini, 12'si bu konuda kararsız olduğunu ve 2'si de devlet tarafından daha fazla desteklenmesinin gereksiz olduğu fikrini savunmuştur. Tarımsal üretimin AB koşullarına uyumu yönünde çalışmalar sağlayıp sağlamadığı sorulduğunda sorumluların 13'ü AB yönünde çalışmalar sağladığını, 25'i bu konu hakkında kararsız olduğunu ve 12'si de AB koşullarına uyum yönünde çalışmalar sağlamadığını savunmuşlardır.

Üreticilerin kredi ve hibelerden daha fazla yararlanmasını sağlayıp sağlamadığı sorulduğunda, sorumluların 27'si daha fazla yararlanmasına katkı sağladığını, 17'si bu konuda kararsız olduklarını ve 6'sı da kredi ve hibelerden daha fazla yararlanmalarına katkı sağlamadıklarını savunmuşlardır. Kredi ve hibelerden daha fazla yararlanmasına katılmadıklarını belirten sorumlular, kredi ve hibelerden bir danışman ile çalıştıkları için yararlanamayacaklarını, eğer ki şartları kredi almaya ya da hibeden yararlanmaya yetiyorsa bir danışman olmadan da bu kredi ya da hibeyi alabileceklerini belirtmiştir. STD'lerin üreticilere teknolojik imkânların ulaşmasına katkı sağlayıp sağlamadığı sorulduğunda sorumluların 29'u katılıyorum, 14'ü kararsızım ve 7'si de katılmıyorum cevabını vermişlerdir.

Çizelge 4.44. Bayi Sorumlularının Serbest Tarım Danışmanları Hakkındaki Düşünceleri

İfadeler	Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Üreticilerin daha bilinçli üretim yapmasını sağlar.	24	48,0	11	22,0	15	30,0
Kırsal alanların sosyo-kültürel kalkınmasına katkı sağlar.	19	38,0	15	30,0	16	32,0
Tarımsal işletmelerinin verimliliğini artırır.	22	44,0	11	22,0	17	34,0
Tarım ve hayvancılıkla ilgili ataerkil yöntemlerin terk edilmesini sağlar.	17	34,0	16	32,0	17	34,0
STD üreticilere örnek olur.	29	58,0	12	24,0	9	18,0
Üreticilere kar marjı yüksek olan ürün seçimi konusunda yardımcı olur.	24	48,0	14	28,0	12	24,0
STD ile zamanında ve yeni bilgi aktarımı sağlar.	37	74,0	9	18,0	4	8,0
STD ile Tarımsal Yayım kısmen özelleşir.	38	76,0	10	20,0	2	4,0
STD üreticilerin daha iyi örgütlenmesine katkı sağlar.	32	64,0	12	24,0	6	12,0
STD altyapısı tam oluşmamıştır.	47	94,0	2	4,0	1	2,0
STD ülkemizde sistemli bir şekilde işlemesi zaman alacaktır.	49	98,0	1	2,0	-	-
STD yönetmeliği mevcut koşullar için uygun değildir.	48	96,0	2	4,0	-	-
STD devlet tarafından daha fazla desteklenmelidir.	36	72,0	12	24,0	2	4,0
Tarımsal üretimin AB koşullarına uyumu yönünde çalışmaları sağlar.	13	26,0	25	50,0	12	24,0
STD üreticilerin hibe ve kredilerden daha fazla yararlanmasını sağlar.	27	54,0	17	34,0	6	12,0
STD Üreticilere teknolojinin ulaşmasını sağlar.	29	58,0	14	28,0	7	14,0

Zirai İlaç Bayi Sorumlularına Serbest Tarım Danışmanlığı hakkında söylemek istedikleri herhangi bir şeyin olup olmadığı sorulduğunda alınan cevaplar; Bu hizmeti kendilerinin ücretsiz bir şekilde verdiklerini danışmanlık sisteminden sonra da kendilerinin de bu hizmeti yine ücretsiz bir şekilde verdiklerini belirtmişlerdir. Bayi sorumlularından 2'si danışmanlık sertifikalarının olduğunu ancak yönetmelik şartlarından dolayı kendilerinin danışmanlık hizmetini üretici ile gayri resmi bir şekilde devam ettirdiklerini belirtmişlerdir. Yıllardır üreticilerle iç içe olduklarını ve danışmanlık hizmetinin kendilerine geri verilmesinin gerektiğini belirtmişlerdir. Yönetmelik şartlarının iyileştirilmesi gerektiğini ve Zirai İlaç Bayilerinden sertifikası olanların da danışmanlık yapması gerektiğini belirtmişlerdir.

Bayi Sorumlularının bazıları “üniversiteden yeni mezun bir mühendisin danışmanlık yapması üretici için olumlu bir şey değildir. Çünkü üniversiteden yeni mezun olmuş bir mühendisin teknik bilgisinin çok iyi olmayacağını ve üreticilere bir yararlarının olmayacağı düşünüyoruz” diyerek düşüncelerini belirtmişlerdir. “Danışmanlık kursuna gidip ya da son dönemdeki danışmanlık sınavına girip danışmanlık sertifikası alarak üreticiye yardımcı olunamaz” diye düşüncelerini belirtmişlerdir. Danışmanların dinamik, bilgi donanımlı ve serbest ve değişen piyasayı sürekli takip etmesi gerektiğini ve sabırlı olmaları gerektiğini düşünenler vardır.

4.3.3. Bayi Sorumlularının STD Hizmetine Yönelik Değerlendirmeleri

Çizelge 4.45'te bayi sorumlularına, serbest tarım danışmanlarının üreticileri ziyaret etme sıklığı hakkındaki düşünceleri sorulmuştur. Sorumluların 25'i danışmanların seracılık faaliyetinde bulunan üreticileri ziyaret etme sıklığının yeterli, 22'si yetersiz cevabını vermiştir. 3'ü de bu konuda kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Yetersiz olduğunu düşünenlere göre bu görüşmenin haftada 3-5 arasında olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Bayi sorumlularına, bahçe bitkileri ile uğraşan üreticiler için, danışmanın ziyaret etme sıklığı hakkındaki düşünceleri sorulmuştur. Sorumluların 28'i bu ziyaret

süresinin yeterli olduğunu, 20'si yetersiz olduğunu ve bu ziyaret sıklığının en az yılda 30 olması gerektiğini, 22'si ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Tarla Ziraat'ı ile ilgili görüşme sıklığı sorulduğunda sulu ziraat için belirlenen görüşme sıklığı ile ilgili sorumluların 24'ü yeterli, 24'ü yetersiz, 2'si kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Sulu Ziraat için yetersiz diyenlere göre bu görüşme sıklığı yılda 20-25 arasında olmalıdır. Kuru Ziraat sorulduğunda ise bayilerin 47'si yeterli, 2'si yetersiz ve 1'i kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Hayvancılık ile ilgili ziyaret etme sıklıkları sorulduğunda bayi sorumlularının %60'tan fazlası kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Bayi sorumluları, bu konu hakkında çok fazla bilgi sahibi olmadıklarını ve bu sorunun cevabını en iyi veteriner hekimlerin verebileceğini ifade etmişlerdir.

Çizelge 4.45. Bayi Sorumlularının, STD'nin Üreticileri Ziyaret Etme Sıklığı Hakkındaki Düşünceleri

Görüşme Sıklığı	Yeterli		Yetersiz		Kararsızım		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Seracılık Görüşme Sıklığı; Haftada 1	25	50	22	44	3	6	50	100
Bahçe Bitkileri Görüşme Sıklığı; Yılda 24	28	56	20	40	2	4	50	100
Tarla Ziraatı (sulu) Görüşme Sıklığı; Yılda 15	24	48	24	48	2	4	50	100
Tarla Ziraatı (kuru) Görüşme Sıklığı; Yılda12	47	94	1	2	2	4	50	100
Büyükbaş Hayvancılık (süt) Görüşme Sıklığı; Haftada 1	16	32	2	4	32	64	50	100
Büyükbaş Hayvancılık (besi) Görüşme Sıklığı; Yılda 24	17	34	1	2	32	64	50	100
Küçükbaş Hayvancılık Görüşme Sıklığı; Yılda 24	16	32	2	4	32	64	50	100
Su Ürünlerinde Görüşme Sıklığı; Yılda 24	15	30	1	2	34	68	50	100
Arıcılık Görüşme Sıklığı; Yılda 24	15	30			35	70	50	100

Çizelge 4.46'da Zirai ilaç bayi sorumlularına serbest tarım danışmanlarının üreticiye sunması gereken hizmetler sorulmuştur. Sorumluların 50'si danışmanların üreticilere Tarım Sigortası hakkında hizmet vermeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Sorumluların 49'u bitki hastalık ve zararlıları ile mücadele konusunda danışmanların üreticilerine hizmet vermesi gerektiğini ve 48'i ise kooperatifçilik/örgütlenme, kredi/hibe ve organik tarım konusunda üreticilere hizmet vermeleri gerektiğini belirtmişlerdir.

Bayi sorumlularının 43'ü danışmanların üreticilere tarımsal mekanizasyon konusunda hizmet vermeleri gerektiğini, 38'i sulama konusunda, 35'i gübreleme ve 34'ü ise hasat-harman konusunda üreticilere hizmet vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Sorumluların 33'ü danışmanların tohumluk/fide/fidan seçimi, ekim-dikim, bitkisel ürünlerin yetiştiriciliği, bitkisel ürünlerin değerlendirilme teknikleri konusunda üreticilere hizmet vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Sorumluların 32'si ise gerektiği zaman danışmanların üreticilere hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele konusunda hizmet vermeleri gerektiğini düşünmektedir.

Zirai İlaç Bayi sorumlularına göre; danışmanların en az oranda üreticiye sunması gereken hizmetler silaj yapımı, süt sığırcılığı, besi sığırcılığı, küçükbaş hayvan yetiştiriciliği, hayvansal ürünlerin değerlendirilme teknikleridir.

Çizelge 4.46. Sorumlulara Göre STD'lerin Üreticiye Sunması Gereken Hizmetler

Danışmaların sunması gereken hizmetler	Evet		Hayır		Kararsızım	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Bitki hastalık ve zararlıları ile mücadele	49	98,0	1	2,0	-	-
Hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele	32	64,0	12	24,0	6	12,0
Sulama	38	76,0	10	20,0	2	4,0
Hasat-Harman	34	68,0	14	28,0	2	4,0
Tohumluk/ Fide / Fidan seçimi	33	66,0	15	30,0	2	4,0
Gübreleme	35	70,0	14	28,0	1	2,0
Ekim-Dikim	33	66,0	16	32,0	1	2,0
Bitkisel ürünlerin yetiştiriciliği	33	66,0	13	26,0	1	2,0
Bitkisel ürünlerin değerlendirilme teknikleri	33	66,0	14	28,0	3	6,0
Silaj yapımı	9	18,0	11	22,0	30	60,0
Süt sığırcılığı	10	20,0	10	20,0	30	60,0
Besi sığırcılığı	10	20,0	9	18,0	31	62,0
Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği	10	20,0	9	18,0	31	62,0
Hayvansal ürünlerin değerlendirme teknikleri	10	20,0	10	20,0	30	60,0
Organik Tarım	48	96,0	2	4,0		
Tarımsal mekanizasyon	43	86,0	6	12,0	1	2,0
Tarım Sigortası	50	100,0	-	-	-	-
Kooperatifçilik / Örgütlenme	48	96,0	2	4,0	-	-
Kredi / Hibe	48	96,0		-	2	4,0

Çizelge 4.47’de bayi sorumlularına, serbest tarım danışmanları hakkındaki düşünceleri sorulmuştur. Bayi sorumlularına, STD’nin tavsiye ettiği ve gerekli gördüğü tarım girdilerini yeterli buluyor musunuz diye sorulduğunda, sorumluların 23’ü evet, 24’ü hayır ve 3’ü kararsızım cevabını vermiştir. Zirai ilaç bayi sorumlularına, yeni yönetmelik ile birlikte danışmanlık yetkisinin elinden alınması üreticiler açısından iyi bir karar mıdır sorusu sorulduğunda ise bayilerin 9’u evet, 41’i hayır cevabını vermiştir.

Zirai ilaç bayi sorumlularına yeni yönetmelik ile birlikte danışmanlık yetkisinin elinden alınması sizin açınızdan iyi bir karar mıdır sorusu sorulduğunda bayilerin 4’ü evet, 46’sı hayır cevabını vermiştir. Danışmanlık sistemi sizce çiftçi eğitimine katkıda bulunuyor mudur sorusu sorulduğunda kişilerin 16’sı evet, 21’i hayır ve 13’ü kararsızım cevabını vermiştir. Danışmanlık hizmetinin ücret karşılığında yapılmasını sizce gerekli midir sorusu sorulduğunda ise 27’si evet, 18’i hayır ve 5’i ise kararsızım cevabını vermiştir.

Çizelge 4.47. Bayi Sorumlularının STD Hakkındaki Düşünceleri

KONULAR	Evet		Hayır		Kararsızım	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
STD ‘nın tavsiye ettiği ve gerekli gördüğü tarım girdilerini yeterli buluyor musunuz?	23	46,0	24	48,0	3	6,0
Zirai ilaç bayilerinin yeni yönetmelik ile birlikte danışmanlık yetkisinin elinden alınması üreticiler açısından iyi bir karar mıdır?	9	18,0	41	82,0	-	-
Zirai ilaç bayilerinin yeni yönetmelik ile birlikte danışmanlık yetkisinin elinden alınması sizin açınızdan iyi bir karar mıdır?	4	8,0	46	92,0	-	-
Danışmanlık sistemi sizce çiftçi eğitimine katkıda bulunuyor mudur?	16	32,0	21	42,0	13	26,0
Danışmanlık hizmetinin ücret karşılığında yapılmasını sizce gerekli midir?	27	54,0	18	36,0	5	10,0

Bayi sorumlularına eklemek istedikleri herhangi bir şey olup olmadığı sorulduğunda ise bayiler; “Danışmanlık bizim işimiz danışmanlık işini danışmanlar değil bizler daha iyi yaparız. Yıllardır üreticilerin nelere nasıl tepki verdiklerini, nelerden etkilenip, nelerden etkilenmeyeceklerini bizler çok daha iyi biliriz” cevabını vermişlerdir.

Ayrıca “üreticilerin danışmanları benimsemesi zaman alacaktır ve yine üreticiler bizlerde yardım ve hizmet almaya devam edeceklerdir. Danışmanların görüşme sıklığını devlet belirlemişse bizim açımızdan hiçbir sıkıntı yok. Eksik kalınan durumlarda zaten üreticiler bizlerle iletişime geçecektir” cevabını vermişlerdir.

4.4. Serbest Tarım Danışmanlarına Yönelik Bulguları

4.4.1. Üretici İle Çalışan Tarım Danışmanlarına Yönelik Bulgular

4.4.1.1. Üretici ile Çalışan Danışmanların Sosyo-Demografik Özellikleri

Adana ilinde 6 Ziraat Mühendisi ve 2 Ziraat Teknikeri Tarım danışmanlığı yapmaktadır. Bu çalışmada; 6 Ziraat Mühendisinden 1’i çalışmaya katılmak istemediğinden 5 Ziraat Mühendisi ve 2 Ziraat Teknikeri ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Çizelge 4.48’e göre danışmanların hepsi erkektir. Danışmanların 1’i bekâr 6’sı evlidir.

Çizelge 4.48. Üretici İle Çalışan Danışmanların Cinsiyet ve Medeni Durumu

Cinsiyet	Kişi	%
• Bay	7	100,0
Toplam	7	100,0
Medeni durum	Kişi	%
• Evli	6	85,7
• Bekâr	1	14,3
Toplam	7	100,0

Çizelge 4.49'a göre Danışmanların yaşları 42-49 arasında değişmekte olup %57,1 'i 40-45 yaş arasında ve %42,9 'u 46-50 yaş arasındadır. Elde edilen bu verilere göre danışmanların yaş ortalaması 45,3'tür.

Çizelge 4.49. Üretici İle Çalışan Danışmanların Yaşı

Yaş	Kişi	%
40-45 yaş	4	57,1
46- 50 yaş	3	42,9
Toplam	7	100,0

Çizelge 4.50'de görüldüğü gibi 7 danışmanın 5'i ziraat mühendisi 2'si ziraat teknikeridir. 2 danışman ön lisans mezunu olup 5'i lisans mezunudur. Danışmanların bitirdikleri okuldaki uzmanlık bölümleri Çizelge 4.52'de verilmiştir.

Çizelge 4.50. Üretici İle Çalışan Danışmanların Meslek ve Öğrenim Durumu

Meslek	Kişi	%
• Ziraat mühendisi	5	71,4
• Tarım teknikeri	2	28,6
Toplam	7	100,0
Öğrenim durumu	Kişi	%
• Ön lisans	2	28,6
• Lisans	5	71,4
Toplam	7	100,0

Danışmanların %42,9 unun Tarım Ekonomisi bölümünden mezun olduğu görülmektedir. Ayrıca 2 kişinin Tarım Makineleri bölümü, 1 kişinin Bitki Koruma bölümü ve 1 kişinin de Tarla Bitkileri bölümünden mezun olmuştur.

Çizelge 4.51. Üretici İle Çalışan Danışmanların Mezun Oldukları Bölümlere Göre Dağılımları

Mezun olunan bölüm	Kişi	%
Bitki koruma	1	14,3
Tarla bitkileri	1	14,3
T.Mekanizasyon	2	28,6
T.Ekonomisi	3	42,9
Toplam	7	100,0

Çizelge 4.52’de danışmanların hangi alanda danışmanlık yaptıkları belirlenmiştir. Danışmanların 6’sının (% 85,7) Bitkisel Üretim alanında 1’inin de (%14,3) Hayvansal Üretimde danışmanlık yaptığı görülmektedir.

Çizelge 4.52. Üretici İle Çalışan Danışmanların Danışmanlık Yaptıkları Alanlar

Danışmanlık yapılan alan	Kişi	%
Bitkisel üretim	6	85,7
Hayvansal üretim	1	14,3
Toplam	7	100,0

Çizelge 4.53’te sözleşmeli olarak danışmanlık yapan tarım danışmanlarının hizmet verdiği üretici sayısı verilmiştir. Danışmanların % 28,6’sı 0-40 kişiye, danışmanların % 71,4 ‘ü de 40 kişi ve üzerindeki üreticiye hizmet vermektedir.

Çizelge 4.53. Üretici İle Çalışan Danışmanların Hizmet Verdikleri Toplam Üretici Sayısı

Hizmet verilen üretici sayısı	Kişi	%
0-40 kişi	2	28,6
41 kişi ve üzeri	5	71,4
Toplam	7	100,0

Çizelge 4.54’te toplam 7 tarım danışmanının hizmet verdiği toplam alan belirlenmiştir. Danışmanların %42,8’i 200-7000 da arasında, %42,8’i 7001-14000 da

alana ve danışmanların 1 tanesinin de (%14,4) 14001 ve üstünde (15000 da) bir alana hizmet verdiği belirlenmiştir.

Çizelge 4.54. Üretici İle Çalışan Danışmanlık Hizmeti Verilen Toplam Alan

Hizmet verilen alan	Kişi	%
200 – 7000 da	3	42,8
7001- 14000da	3	42,8
14001 ve üstü	1	14,4
Toplam	7	100,0

Danışmanların 6'sı Bitkisel Üretim alanında ve 1 tanesi de hayvansal üretim alanında hizmet vermektedir. Hayvansal üretim alanında hizmet veren danışman toplamda 420 büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık alanında ve 190 kovan arıcılık alanında hizmet vermektedir.

Tarım danışmanlarına, sözleşmeli serbest tarım danışmanlığı kapsamında çalışmaya başlamadan önce, tarımla ilgili bir işteki mesleki deneyimlerinin olup olmadığı sorulmuş ve 7 danışmanın 6'sının (% 85,7) 6 yıldan daha fazla mesleki deneyimi olduğu, 1'inin ise diğerlerine göre deneyim süresinin daha az (1 -3 yıl) deneyimi olduğu belirlenmiştir. Çizelge 4.55'te danışmanların danışmanlık sistemi öncesi edinilen mesleki deneyim süreleri ile ilgili bilgi verilmiştir.

Çizelge 4.55. Üretici İle Çalışan Danışmanların Mesleki Deneyim Süreleri

Danışmanlık yapmadan önceki mesleki deneyim süresi	Kişi	%
1-3 yıl	1	14,3
6 yıl ve üzeri	6	85,7
Toplam	7	100,0

Danışmanlara danışmanlık sistemi ile birlikte ne kadar zamandır sözleşmeli ve aktif olarak Serbest Tarım Danışmanlığı yaptığı sorulmuş ve hepsinin 1-3 yıl arasında Serbest Tarım Danışmanlığı yaptığı belirlenmiştir.

Danışmanlara, danışmanlık yapmadan önce ne iş yaptıkları sorulmuş ve 2'sinin bir Zirai İlaç Bayisinin yanında, 1'inin bir İlaç Firmasında Satış işinde, 1'isinin çalışmadığı ve diğer 3 kişinin de serbest meslekle uğraştığı belirlenmiştir. Çizelge 4.56'da danışmanların, danışmanlık yapmadan önce edinilen mesleki deneyimleri ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Çizelge 4.56. Üretici İle Çalışan Danışmanların, Danışmanlıktan Önceki Meslekleri

Danışmanlık öncesi yapılan iş	Kişi	%
Başka bir bayinin yanında çalışıyordum	2	28,6
Çalışmıyordum	1	14,3
Bir ilaç firmasında çalışıyordum	1	14,3
Diğer	3	42,9
Toplam	7	100,0

4.4.1.2. Üretici ile Çalışan Tarım Danışmanlarının Çalışma Etkinliklerine Yönelik Bulgular

Çizelge 4.57'de tarım danışmanlarının üreticilerin kendilerinden en çok hangi konularda tavsiyelerde bulunmalarını istedikleri ile ilgili görüşlerine ait bilgilere yer verilmiştir. Ziraat Mühendisi olan tarım danışmanlarından 6'sı üreticilerin kendilerine en çok bitkisel üretimle ilgili konularda, 1 danışman hayvansal üretim ile ilgili konularda ve 3 danışman destek/kredi/hibe konusunda tavsiye istediklerini ifade etmişlerdir.

Çizelge 4.57. Üretici İle Çalışan Danışmanlardan En Çok Tavsiye İstenilen Konular

Üreticilerin en çok tavsiye istedikleri konular	Cevap veren		Cevap vermeyen		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Bitkisel üretim	6	85,7	1	14,3	7	100,0
Hayvansal üretim	1	14,3	6	85,7	7	100,0
Destek / kredi / Hibe	3	42,9	4	57,1	7	100,0

Çizelge 4.58’de Danışmanlara Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesi Dair Yönetmelik ile ilgili “Yönetmelik şartlarının, çalışma şartlarına uygun olup olmadığı” sorulmuştur. 7 danışmanın 2’si yönetmelik şartlarının çalışma şartları için kısmen uygun olduğunu belirtirken 5 danışman ise yönetmelik şartlarının kendi çalışma şartları için uygun olmadığını belirtmiştir.

Çizelge 4.58. Üretici İle Çalışan Danışmanların Yönetmelik Çalışma Şartları İle İlgili Düşünceleri

Yönetmeliğin çalışma şartlarına uygunluğu	Kişi	%
Uygun değil	2	28,6
Kısmen uygun	5	71,4
Toplam	7	100,0

Tarım Danışmanlarına mesleki bilgi düzeylerinin yeterli olup olmama durumu sorulduğunda, 7 danışmanın 7’si de kendi mesleki bilgi düzeylerinin yeterli olduğunu vurgulamışlardır. Bu da bize Çizelge 4.60’ta belirtilen sonuçlara göre danışmanların yaş itibariyle meslekteki tecrübelerinden dolayı mesleki bilgi düzeylerinin yeterli olduğu düşünülebilir.

Çizelge 4.59’da görüldüğü gibi danışmanlardan 4’ü uzmanlık alanının gerekli olduğunu; 3’ü ise danışmanlıkta uzmanlık alanının gerekli olmadığını belirtmiştir. Danışmanlıkta uzmanlık alanının gerekli olduğunu düşünen danışmanlara göre; uzmanlık alanı olmaz ise üreticilere yeteri kadar yararlı olamayabileceklerini ve bu şekilde üreticilere yeni fikirler sunmakta zorluk çekeceklerini ifade etmişlerdir. Danışmanlıkta uzmanlık alanının gerekli olmadığını düşünen danışmanlara göre; uzmanlık alanı olmadan da üreticilere her konuda yararlı olunabileceği ifade edilmiştir. Tarım danışmanlarının 7’si de bağlı olduğu bir danışmanlık şirketinin olmadığını, serbest olarak danışmanlık yaptıkları belirtmişlerdir ve 7’si de danışmanlığı diğer meslektaşlarına önermektedirler.

Serbest Tarım Danışmanlığı hakkında çıkarılan yönetmeliğe göre sözleşme imzalanan her üretici için belirlenen ücret 500TL olup belirli bir dönemde üretici hesabına yatırılarak danışmanlara ödeme yapılacağı belirtilmiştir. Danışmanların 7’si hizmetlerinin karşılığı olan ücretin yeterli olmadığını ve üreticinin hesabına

yatırılmasının doğru olmadığını ifade etmişlerdir. Çünkü danışmanlar, üreticilerin kendi hesaplarına yatırılan danışmanlık hizmet bedelinin, ödeme zamanı geldiğinde üreticilerle, ödeme konusunda sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Danışmanlık hizmeti için belirlenen ücretin az olması, sözleşme imzalayabilecekleri üretici sayısının ya da arazi büyüklüğünün sınırlandırılmasından dolayı daha az üretici ile sözleşme imzalanacağını ve belirlenen ücretin sadece yol masraflarına bile yetmediğini, kendi imkânları doğrultusunda gidip gelmek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 4.59. Üretici İle Çalışan Danışmanların, Danışmanlık Hizmeti Hakkındaki Düşünceleri

Konular	Evet		Hayır		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Danışmanlıkta uzmanlık alanı gerekli midir?	4	57,1	3	42,9	7	100,0
Bağlı olduğunuz bir danışmanlık şirketi var mı?	-	-	7	100,0	7	100,0
Danışmanlığı diğer meslektaşlarınıza önerir misiniz?	7	100,0	-	-	7	100,0
Reçete yazma yetkiniz var mı?	5	71,4	2	28,6	7	100,0
Üreticileriniz ile ücret konusunda bir sorun yaşıyor musunuz?	7	100,0	-	-	7	100,0
Danışmanlık ücretinin üretici hesabına yatırılması sizce doğru mu?	-	-	7	100,0	7	100,0
Danışmanlık için aldığınız ücret tatmin edici bir rakam mı?	-	-	7	100,0	7	100,0

Çizelge 4.60'a bakıldığı zaman danışmanlardan 1'i teknolojik imkânlarla ulaşma durumunun orta, 2'si iyi ve 4'ü çok iyi olduğunu ifade etmişlerdir. Danışmanlar, çalışmalarında kullanılan araç ve gereçlerin çağın gerektirdiği yeni teknolojilerle sürekli yenilenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Çizelge 4.60. Üretici İle Çalışan Danışmanların Teknolojik İmkânlara Ulaşma Durumu

Teknolojik imkanlara ulaşma durumu	Kişi	%
Orta	1	14,3
İyi	2	28,6
Çok iyi	4	57,1
Toplam	7	100,0

Çizelge 4.61’de tarım danışmanlarının çalışmaları sırasında en çok kullandıkları araç-gereçlerin neler olduğu ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Danışmanların hepsi çalışmalarında bilgisayar kullandıklarını ifade etmiştir. Diğer kullanılan araç-gereçler ise projeksiyon cihazı, el broşürü, kitapçıklar, bilgi notlarıdır.

Çizelge 4.61. Üretici İle Çalışan Danışmanların En Çok Kullandıkları Araç-Gereçler

Çalışmalarınızda kullandığınız araç-gereçler	Kişi	%
Bilgisayar	7	100,0
Projeksiyon cihazı	2	28,6
El broşürü	5	71,4
Kitapçıklar	5	71,4
Bilgi notları	3	42,9
Diğer	7	100,0

Çizelge 4.62’de tarım danışmanlarının çalışmalarında en büyük desteği kimden ya da kimlerden gördükleri ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Danışmanların yaptıkları çalışmalarda en büyük desteği Tarım İlçe Müdürlüğü’nden (% 57,1) daha sonra büyük üreticilerden (% 42,9) aldıkları tespit edilmiştir. Alınan destek daha çok üretim tekniği konularında ve araç-gereçlerin temini konusunda olmaktadır. Bu sonuç danışmanların İlçe ve İl Tarım Müdürlükleri ile ilişkilerinin daha kuvvetli olduğunu göstermektedir. Danışmanlar, diğer danışman arkadaşlarının ve köy muhtarlarının da destek olduklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 4.62. Üretici İle Çalışan Danışmanların Çalışmalarına En Büyük Desteği Verenler

Çalışmalarınızda en büyük destek görülen kişiler	Cevap veren		Cevap vermeyen		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Tarım il / ilçe müdürlüğü	4	57,1	3	42,9	7	100,0
Muhtar	1	14,3	6	85,7	7	100,0
Büyük üretici	3	42,9	4	57,1	7	100,0
Diğer danışman arkadaşlarımdan	2	28,6	5	71,4	7	100,0

*Birden çok cevap verilmiştir.

Çizelge 4.63'ten yola çıkarak, Tarım danışmanlarının “çok önemli” eğitim ihtiyaçları sıralamasında en çok ihtiyacını duydukları konular; % 57,1'lik oran ile organik tarım, % 42,9'lık oran ile bitki hastalıkları ile mücadele ve sulama, %28,6'lık oran ile hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele, tohumluk/fide/fidan seçimi, kooperatifçilik/örgütlenme, ekim-dikim, yem bitkileri yetiştiriciliği, silaj yapımı, süt sığırcılığı, besi sığırcılığı, küçükbaş hayvan yetiştiriciliğidir.

Tarım danışmanlarının “önemli” eğitim ihtiyaçları sıralamasında en çok ihtiyacını duydukları konular; %57,1 oran ile tarımsal mekanizasyon, %42,9 oran ile tarım sigortası, %28,6'lık oran ile hayvansal ürünlerin değerlendirilmesidir.

Sözleşmeli üreticilere ait bulgularda ortaya çıkan bir tespite göre de (Çizelge 4.15'te) üreticilerin tarım danışmanlarından aldıkları hizmetlerden en çok aldıkları hizmetin bitki hastalık ve zararlıları ile mücadele konusunda olduğudur (% 88). Daha sonra sırasıyla en çok % 86'lık oran ile gübreleme, hasat-harman, bitkisel ürünlerin yetiştiriciliği, bitkisel ürünlerin değerlendirme teknikleri, kredi ve hibe konularıdır. Bu tespitlerden de yol çıkılarak tarım danışmanlarının üreticilerin kendilerine en çok başvurduğu konularda kendilerini geliştirmeye çalıştıkları, üretici sorunları ile danışmanların amaçlarının örtüştüğü söylenebilir.

Çizelge 4.63. Üretici İle Çalışan Danışmanların Eğitim İhtiyaçları

İhtiyaç duyulan eğitim konuları	Çok önemli		Önemli		Orta derecede önemli		Önemsiz		Hiç önemli değil		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Tarımsal yayım teknikleri	1	14,3	-	-	2	28,6	1	14,3	3	42,9	7	100,0
Bitki hastalık ve zararlıları ile mücadele	3	42,9	1	14,3	1	14,3	-	-	2	28,6	7	100,0
Hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele	2	28,6	1	14,3	1	14,3	1	14,3	2	28,6	7	100,0
Sulama	3	42,9	1	14,3	2	28,6	-	-	1	14,3	7	100,0
Hasat-Harman	-	-	-	-	3	42,9	-	-	4	57,1	7	100,0
Tohumluk/Fide / Fidan seçimi	2	28,6	-	-	3	42,9	-	-	2	28,6	7	100,0
Gübreleme	1	14,3	1	14,3	3	42,9	-	-	2	28,6	7	100,0
Ekim-Dikim	2	28,6	-	-	2	28,6	1	14,3	2	28,6	7	100,0
Yem bitkileri yetiştiriciliği	2	28,6	2	28,6	1	14,3	1	14,3	1	14,3	7	100,0
Silaj yapımı	2	28,6	2	28,6	-	-	1	14,3	2	28,6	7	100,0
Süt sığırılığı	2	28,6	2	28,6	-	-	1	14,3	2	28,6	7	100,0
Besi sığırılığı	2	28,6	2	28,6	-	-	1	14,3	2	28,6	7	100,0
Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği	2	28,6	2	28,6	-	-	1	14,3	2	28,6	7	100,0
Hayvansal ürünlerin değerlendirme teknikleri	1	14,3	2	28,6	2	28,6	1	14,3	1	14,3	7	100,0
Organik Tarım	4	57,1	2	28,6	1	14,3	-	-	-	-	7	100,0
Tarımsal mekanizasyon	-	-	4	57,1	3	42,9	-	-	-	-	7	100,0
Tarım Sigortası	1	14,3	3	42,9	3	42,9	-	-	-	-	7	100,0
Kooperatifçilik / Örgütlenme	2	28,6	1	14,3	4	57,1	-	-	-	-	7	100,0

Çizelge 4.64'te tarım danışmanlarının kırsal kalkınmadaki rolleri konusundaki görüşlerine yer verilmiştir. Danışmanlar üreticilerin, danışmanlık hizmeti almalarından sonra daha bilinçli üretim yaptıklarını, tarım ve hayvancılıkla ilgili ataerkil yöntemlerin terk edilmesine katkı sağladıklarını ve üreticilere örnek olduklarını, üreticilere kar marjı yüksek olan ürün seçimi konusunda yardımcı olduklarını, tarımsal işletmelerinin verimliliğini arttırdıklarını, zamanında ve yeni bilgi aktarımı sağladıklarını, yaptıkları yayım çalışmaları ile kırsal alanların sosyo-kültürel kalkınmasına katkı sağladıklarını, üreticilerin daha iyi örgütlenmesine katkı sağladıklarını, üreticilerin hibe ve kredilerden daha fazla yararlanmasını sağladıklarını belirtmişlerdir.

Danışmanlar, üreticilere teknolojinin ulaşmasını sağladıklarını, tarımsal üretimin AB koşullarına uyumu yönünde çalışmaları sağladıklarını, STD ile tarımsal yayımın kısmen özelleştiğini, STD'lığının devlet tarafından daha fazla desteklenmesi gerektiğini savunmuşlardır.

Çizelge 4.64. Tarım Danışmanlarının Kırsal Kalkınmadaki Rollerine İlgili Görüşleri

Konular	Katılıyor		Kararsız		Katılmıyor		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Üreticilerin daha bilinçli üretim yapmasını sağlar.	7	100,0	-	-	-	-	7	100,0
Kırsal alanların sosyo-kültürel kalkınmasına katkı sağlar.	7	100,0	-	-	-	-	7	100,0
Tarımsal işletmelerinin verimliliğini artırır.	7	100,0	-	-	-	-	7	100,0
Tarım ve hayvancılıkta ilgili ataerkil yöntemlerin terk edilmesini sağlar.	7	100,0	-	-	-	-	7	100,0
STD üreticilere örnek olur.	7	100,0	-	-	-	-	7	100,0
Üreticilere kar marjı yüksek olan ürün seçimi konusunda yardımcı olur.	7	100,0	-	-	-	-	7	100,0
STD ile zamanında ve yeni bilgi aktarımı sağlar.	7	100,0	-	-	-	-	7	100,0
STD ile Tarımsal Yayım kısmen özelleşir.	7	100,0	-	-	-	-	7	100,0
STD üreticilerin daha iyi örgütlenmesine katkı sağlar.	7	100,0	-	-	-	-	7	100,0
STD altyapısı tam oluşmamıştır.	6	85,7	1	14,3	-	-	7	100,0
STD ülkemizde sistemli bir şekilde işlemesi zaman alacaktır.	5	71,4	1	14,3	1	14,3	7	100,0
STD yönetmeliği mevcut koşullar için uygun değildir.	6	85,7	1	14,3	-	-	7	100,0
STD devlet tarafından daha fazla desteklenmelidir.	7	100,0	-	-	-	-	7	100,0
Tarımsal üretimin AB koşullarına uyumu yönünde çalışmalarını sağlar.	7	100,0	-	-	-	-	7	100,0
STD üreticilerin hibe ve kredilerden daha fazla yararlanmasını sağlar.	7	100,0	-	-	-	-	7	100,0
STD Üreticilere teknolojinin ulaşmasını sağlar.	7	100,0	-	-	-	-	7	100,0

4.4.1.3. Tarım Danışmanlarının Üreticilerle Olan İlişkilerine Yönelik Bulgular

Tarım danışmanlarına, Çizelge 4.65'te üreticilerin kendilerine uzmanlık alanları dışında da soru ya da problemlerle karşılaşmış karşılaşmadıkları sorulmuştur. Danışmanların 5'i kendi uzmanlık alanları dışında soru ya da problemlerle karşılaştığı, 2'sinin de bu tür soru ya da problemlerle karşılaşmadıkları belirtilmiştir. Danışmanlar üreticileriyle olan bağlarından dolayı uzmanlık alanı dışı sorularla karşılaştıkları zaman o konu üzerinde uzman olan başka kişi ya da kuruluşlara başvurup çözüm önerilerini kendi üreticilerine sundukları belirtilmiştir.

Çizelge 4.65. Üretici ile Çalışan Danışmanların Uzmanlık Alanına Girmeyen Sorularla Karşılaşma Durumu

Uzmanlık alanınıza girmeyen sorularla karşılaşma durumu	Kişi	%
Evet	5	71,4
Hayır	2	28,6
Toplam	7	100,0

Tarım danışmanlarına uzmanlık alanı dışında sorularla karşılaşma durumunda çözüm için nerelere başvurdukları ile ilgili sorular sorulmuştur. Çizelge 4.66'da verilen bilgilere göre danışmanların 3'ünün İl/İlçe Tarım İl Müdürlüğüne, ilaç/tohum bayisine ve diğer danışman arkadaşlarına başvurduğu belirtilmiştir. 1 danışmanın da Üniversiteye ve ZMO' ya başvurduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 4.66. Üretici ile Çalışan Danışmanların Uzmanlık Alanı Dışı Soru ve Problemler İçin Başvurdukları Çözüm Yolları

Uzmanlık alanı dışında sorularla karşılaştığınızda çözüm için başvurulan kaynaklar	Cevap veren		Cevap vermeyen		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
İl / ilçe tarım il müdürlüğüne	3	42,9	4	57,1	7	100,0
Üniversiteye	1	14,3	6	85,7	7	100,0
Diğer danışman arkadaşlarıma	3	42,9	4	57,1	7	100,0
ZMO	1	14,3	6	85,7	7	100,0
İlaç / Tohum bayisine	3	42,9	4	57,1	7	100,0

Danışmanlara uzmanlık alan dışı soru ya da problemlerle karşılaşma sıklığı sorulduğunda 2 danışman bu tür soru ya da problemlerle sık sık karşılaştığını, 3 danışman ise bu tür sorun ya da problemlerle ara sıra karşılaştıklarını bildirmiştir (Çizelge 4.67).

Çizelge 4.67. Üretici ile Çalışan Danışmanların Uzmanlık Dışı Sorularla Karşılaşma Sıklığı

Uzmanlık alanınıza girmeyen sorularla karşılaşma sıklığı	Kişi	%
Sık sık	2	28,6
Ara sıra	3	42,9
Cevap vermeyen	2	28,6
Toplam	7	100,0

Çizelge 4.68’de danışmalara sözleşme imzaladıkları üreticilerin yüzde kaçından hizmet bedellerini alabildikleri ile ilgili bir soru yöneltilmiş olup, danışmanların 3’ü %0-%50’ sinden ücret alabildiklerini belirtirken, 4’ü de %50-%100 ‘ünden ücret alabildiklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 4.68. Üretici ile Çalışan Danışmanların Ücret ile İlgili Durumları

Üreticilerin % kaçından ücret alabiliyorsunuz	Kişi	%
%0-%50	3	42,9
%50-%100	4	57,1
Toplam	7	100,0

Çizelge 4.69’da serbest tarım danışmanlarına yönetmelik gereğince üreticiler ile görüşme sıklığının yeterli olup olmadığı konusunda soru sorulmuştur. Çizelgeye göre yönetmeliğin belirlediği görüşme zamanlarının yeterli olduğu sonucunu söylemek mümkündür.

Danışmanlara göre, hizmet koşulları ele alındığı takdirde verdikleri hizmet karşılığı aldıkları ücret bu görüşme sürelerine yetmemektedir. Ancak mevcut koşullardan dolayı araziye gidiş gelişleri çok fazla masraflı olduğundan bu görüşme

sürelerinin yarısını çoğu zaman kendi imkânları dâhilinde karşıladıklarını ifade etmişlerdir.

Çizelge 4.69. Üretici ile Çalışan Danışmanların Üreticilerini Ziyaret Etme Sıklığı

Görüşme Sıklığı	Yeterli		Cevap vermeyen		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Seracılık; Görüşme Sıklığı Haftada 1	1	14,3	6	85,7	7	100,0
Bahçe Bitkileri; Görüşme Sıklığı Yılda 24	5	71,4	2	28,6	7	100,0
Tarla Ziraatı (sulu); Görüşme Sıklığı Yılda 15	7	100,0	-	-	7	100,0
Tarla Ziraatı (kuru); Görüşme Sıklığı Yılda 12	5	71,4	2	28,6	7	100,0
Büyükbaş Hayvancılık (süt); Görüşme Sıklığı Haftada 1	-	-	7	100,0	7	100,0
Büyükbaş Hayvancılık (besi); Görüşme Sıklığı Yılda 24	-	-	7	100,0	7	100,0
Küçükbaş Hayvancılık; Görüşme Sıklığı Yılda 24	1	14,3	6	85,7	7	100,0
Su Ürünlerinde; Görüşme Sıklığı Yılda 24	-	-	7	100,0	7	100,0
Arıcılık; Görüşme Sıklığı Yılda 24	-	-	7	100,0	7	100,0

Çizelge 4.70'te danışmanlara üreticilerin davranış şekilleri ile ilgili soru sorulmuştur. Üreticilerin %42,9'unun ilgilerinin çok iyi olduğu, % 71,4'ünün danışmanlara olan güveninin iyi olduğu ve %42,9'unun ilgisinin iyi olduğu ancak önyargılı bir yaklaşım içinde oldukları tespit edilmiştir.

Çizelge 4.70. Üretici ile Çalışan Danışmanların Karşılaştıkları Davranış Şekilleri

Davranış Şekilleri	Çok kötü-Kötü		Orta		İyi		Çok iyi		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Güven	-	-	1	14,3	5	71,4	1	14,3	7	100,0
Yaklaşım	-	-	3	42,9	3	42,9	1	14,3	7	100,0
Tutum	-	-	2	28,6	4	57,1	1	14,3	7	100,0
Önyargı	-	-	3	42,9	3	42,9	1	14,3	7	100,0
İlgi	-	-	3	42,9	1	14,3	3	42,9	7	100,0

Çizelge 4.71’de danışmanların bayan üreticiler ile çalışmaları olup olmadığı hakkında bilgi verilmiştir. 7 danışmanın 6’sının bayan üretici ile çalışmasının olduğu, 1’inin de bayan üretici ile birlikte bir çalışmasının olmadığı belirtilmiştir.

Çizelge 4.71. Üretici ile Çalışan Danışmanların Bayan Üreticilerle Olan Durumları

Bayan üreticilerle çalışma durumu	Kişi	%
Evet	6	85,7
Hayır	1	14,3
Toplam	7	100,0

Çizelge 4.72’de bayan üretici ile birlikte çalışması olanların, bayan üreticilerin danışmanlara olan tutumları ile ilgili bilgiler verilmiştir. Araştırmada danışmanların birlikte çalıştıkları bayan üreticilerin %57,1’inin utangaç/çekingen bir davranış şeklinde olduğu, %28,6’sının danışmanlarına karşı yardımsever olduğu açıkça ifade edilmiştir.

Çizelge 4.72. Üretici ile Çalışan Danışmanların Bayan Üreticiler Tarafından Karşılanma Durumları

Bayan üreticilerin size karşı tutumları	Kişi	%
Utangaç/çekingen	4	57,1
Yardımsever	2	28,6
Cevap vermeyen	1	14,3
Toplam	7	100,0

Danışmanlara Çizelge 4.73’te sözleşme imzalayıp danışmanlık hizmeti verdikleri üreticilerinin yüzde kaçının yeni görüşlere açık olduğu ile ilgili soru sorulmuştur. 3 danışmana göre üreticilerin %15’i yeni görüşlere açıktır. 2 danışmana göre ise üreticilerin %50’si, bir danışmana göre %10’u ve diğer bir danışmana göreyse üreticilerin %70 i yeni görüşlere açıktır.

Çizelge 4.73. Üretici ile Çalışan Danışmanların Üreticilerinin Yeni Görüşlere Açık Olma Durumu

Üreticilerin % kaç yeni görüşlere açık	Kişi	%
% 10	1	14,3
% 15	3	42,9
% 50	2	28,6
% 70	1	14,3
Toplam	7	100,0

Çizelge 4.74'te tarım danışmanlarının görev yaptıkları köy/köylerde geliştirdikleri projelerde devletten ya da başka bir kaynaktan finansal destek alıp almadıkları ile ilgili soru sorulmuştur. Danışmanların % 71,4'ü üreticileri ile gerçekleştirmek istedikleri projelerinin olduğunu, ancak finansal sorunlardan dolayı bunu gerçekleştiremediklerini dile getirmişlerdir.

Çizelge 4.74. Üreticilere Sunulan Projeler İçin Dış Finansal Destek Sağlanması Durumu

Projeleriniz için finansman sağlanma durumu	Kişi	%
Hayır	5	71,4
Sağlanıyor ancak yetersiz	2	28,6

Danışmanların 5'i (%71,4) yönetmelik şartlarının çok ağır olduğunu ve iyileştirilmesi gerektiğini, üreticilerinin hesabına yatırılan hizmet bedelinin kendi hesaplarına yatırılması gerektiğini ve bazı yönetmelik şartların düzeltilmesi durumunda serfitika sahibi olan ancak aktif olarak danışmanlık yapmayan mühendis ve ya veteriner hekimlerinde danışmanlık hizmetini yapmaya başlayacaklarını bu şekilde de danışman sayısının hızlı bir şekilde artacağını belirtmişlerdir. Danışmanlardan 1'i (%14,3) yönetmelik şartlarından olan 'yurt dışına ihracat yapan bahçe sahiplerinin bir danışmanla çalışması zorunludur' maddesinin değiştirilerek yurt dışına ihracat yapan her üreticinin bir danışman ile çalışması gerektiğini eklemiştir. Danışmanlardan diğer 1'i (%14,3) ise danışmanlık hizmetinin maddi ve manevi olarak desteklenmesinin az olduğunu, kamu ve sivil toplum kuruluşları tarafından daha fazla desteklenmesi gerektiğini eklemiştir.

4.4.2. Üretici İle Çalışmayan Tarım Danışmanına Yönelik Bulgular

4.4.2.1. Üretici İle Çalışmayan Tarım Danışmanlarının Kişisel Bilgilerine Yönelik Bulgular

Serbest tarım danışmanlığı sertifikasına sahip ziraat mühendisleri arasından danışmanlık hizmetini aktif olarak yapmayan danışmanların 29'u (%67,4) erkek, 14'ü (%32,6) bayandır. Danışmanların 27'si (%67,8) evli olup, 16'sı (%37,2) bekârdır. TGHB' nin yürüttüğü KÖY-MER projesinde de görüldüğü gibi bu çalışma için de çizelgeye bakarak erkek danışman sayısının daha fazla olduğunu açıkça söylemek mümkündür. Üretici kesimin daha yoğun olduğu köylerde kadın üreticiler ile çalışma yapılabilmesi erkek danışmanlar için biraz zor olabilmektedir. Köylerde ikamet eden kadın üreticiler ile çalışma yapabilmek ve kadın üreticilerin de danışmanlık hizmetinden yararlanabilmesi için aktif kadın danışman sayısının artırılması gerektiği söylenebilir.

Çizelge 4.75. Üretici İle Çalışmayan Danışmanların Cinsiyet ve Medeni Durumları

Cinsiyet	Kişi	%
• Bay	29	67,4
• Bayan	14	32,6
Toplam	43	100,0
Medeni durum	Kişi	%
• Evli	27	62,8
• Bekâr	16	37,2
Toplam	43	100,0

Çizelge 4.76'da danışmanların yaşları ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Danışmanların 17'si 26-30 yaş arasında, 15'i 31-35 yaş arasında 5'i 36-40 yaş arasında, 5'i 41-45 yaş arasında olup danışmanlardan 1'isi 46 yaşın üzerindedir. Minimum yaş 26 olup maksimum yaş 52'dir. Çizelgeye bakıldığı zaman danışmanların yoğun yaş aralığının 26- 35 arasında değişmekte olduğu açıkça

görülmektedir. Ayrıca üretici ile çalışmayan tarım danışmanlarının yaş ortalamaları 33,44'tür.

Çizelge 4.76. Üretici İle Çalışmayan Danışmanların Yaşları

Yaş Grupları	Kişi	%
26-30 yaş	17	39,5
31-35 yaş	15	35,0
36-40	5	11,6
41-45	5	11,6
46 ve üstü	1	2,3
Toplam	43	100,0

Çizelge 4.77'de danışmanların meslekleri ve öğrenim durumları ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Danışmanlardan 7'si Ziraat Teknikeri (%16,3), 33'ü Ziraat Mühendisi (%76,7) ve 3'ü Ziraat Yüksek Mühendisidir (%7,0). Öğrenim durumlarına bakıldığı zaman danışmanlardan 7'si Ön Lisans, 33'ü Lisans ve 3'ünün de Yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.77. Üretici İle Çalışmayan Danışmanların Meslek Ve Öğrenim Durumları

	Kişi	%
Meslek		
• Ziraat Teknikeri	7	16,3
• Ziraat Mühendisi	33	76,7
• Ziraat Yüksek Mühendisi	3	7,0
Toplam	43	100,0
Öğrenim durumu	Kişi	%
• Ön lisans	7	16,3
• Lisans	33	76,7
• Yüksek lisans	3	7,0
Toplam	43	100,0

Çizelge 4.78’de danışmaların bitirdikleri okullardaki uzmanlık bölümlerinin ne oldukları ile ilgili bilgiler verilmiştir. Danışmanların 11’i Bitki Koruma, 8’i Bahçe Bitkileri, 7’si Tarla Bitkileri ve Toprak Bölümü, 5’i Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümü,3’ü Zootekni Bölümü ve 2’si Tarım Ekonomisi mezunudur. Çizelgeden yola çıkılarak, bitkisel ürünlerin yetiştiriciliği ile ilgili olan bölümlerden (Bitki Koruma, Bahçe Bitkileri, Tarla Bitkileri) mezun olan danışmanlarının sayısının toplam popülasyon içindeki payı oldukça büyüktür (26 kişi).

Çizelge 4.78. Üretici İle Çalışmayan Danışmanların Mezun Oldukları Bölümler

Mezun olunan bölüm	Kişi	%
Bitki koruma	11	25,6
Bahçe bitkileri	8	18,6
Tarla bitkileri	7	16,3
Zootekni	3	7,0
Toprak	7	16,3
T.Y.S.	5	11,6
T.Ekonomisi	2	4,7
Toplam	43	100,0

4.4.2.2. Üretici İle Çalışmayan Tarım Danışmanlarının Çalışma Etkinliklerine Yönelik Bulgular

Danışmanların 15’i kamuda çalıştığını, 10’u bir ilaç firmasında çalıştığını, 6’sı çalışmadığını, 5’i ilaç bayisinin yanında çalıştığını ve 2’si de serbest olarak çalıştıklarını bildirmişlerdir. Danışmanlardan Kamuda çalıştığını ifade edenlerin hepsi TAR-GEL projesi kapsamında çalıştıklarını bildirmişlerdir. Bir ilaç firması ve ilaç bayisinin yanında çalışanların (15 kişi) daha fazla deneyim sahibi olmak istedikleri belirtilmiştir (Çizelge 4.79).

Çizelge 4.79. Üretici İle Çalışmayan Danışmanların İş Durumları

Çalıştığı yer	Kişi	%
Bayinin Yanında	5	11,6
Çalışmıyorum	6	14,0
Bir İlaç Firmasında	10	23,3
Kamu	15	34,9
Kendi Bayimde	5	11,6
Serbest Çalışıyorum	2	4,7
Toplam	43	100,0

Danışmanların 20'si 6 yıl ve üzerinde bir süredir çalıştığını, 11'i 1-3 yıldır çalıştığını, 6'sı 4-6 yıldır çalıştığını ve diğer 6'sı da çalışmadığını belirtmiştir (Çizelge 4.80).

Çizelge 4.80. Üretici İle Çalışmayan Danışmanların Toplam Çalışma Süreleri

Çalışma Süreleri	Kişi	%
1-3 yıl	11	25,6
4-6 yıl	6	14,0
6 yıl ve üzeri	20	46,5
Çalışmıyorum	6	14,0
Toplam	43	100,0

Çizelge 4.81'de danışmanlara mesleki bilgi düzeyleri sorulduğunda, danışmanların 28'i mesleki bilgi düzeyinin yeterli olduğunu, 11'i kısmen yeterli olduğunu ve 4'ü de mesleki bilgi düzeyinin yetersiz olduğunu göstermektedir. Çizelge 4.81 ve Çizelge 4.82 karşılaştırıldığı zaman çalışma süreleri ve mesleki bilgi düzeyleri arasında bir bağlantı olduğu düşünülebilir.

Çizelge 4.81. Üretici İle Çalışmayan Danışmanların Mesleki Bilgi düzeyi

Mesleki bilgi düzeyi	Kişi	%
Yeterli	28	65,1
Yetersiz	4	9,3
Kısmen yeterli	11	25,6
Toplam	43	100,0

4.4.2.3. Danışmanlık Hizmeti İle İlgili Bulgular

Çizelge 4.82’de danışmanların 2006 yılında düzenlenen Serbest Tarım Danışmanları Yönetmeliği hakkındaki düşünceleri belirtilmiştir. Danışmanların 36’sı yönetmelik şartlarının çalışma şartlarına uygun olmadığını, 7’si yönetmelik şartlarının çalışma şartlarına kısmen uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Kamu dışında çalışan danışmanların %100’ü yönetmelik şartlarından dolayı bu hizmeti uygulayamadıklarını ifade etmişlerdir.

Çizelge 4.82. Üretici İle Çalışmayan Danışmanların Yönetmelik Hakkındaki Düşünceleri

Yönetmeliğin çalışma şartlarına uygunluğu	Kişi	%
Uygun değil	36	83,7
Kısmen uygun	7	16,3
Toplam	43	100,0

Danışmanların 29’u danışmanlıkta uzmanlık alanının gerekli olduğunu 14’ü ise danışmanlıkta uzmanlık alanının gerekli olmadığını ifade etmişlerdir (Çizelge 4.83). Danışmanlıkta uzmanlık alanının gerekli olduğunu düşünenlere göre, uzmanlık alanı dışında bir soru ya da problemle karşılaştıkları zaman üreticiye yanlış ve ya eksik bilgi verilebileceği belirtilmiştir. Danışmanlıkta uzmanlık alanının gerekli olmadığını düşünen danışmanlara göre, üreticilerin her konuda desteğe ihtiyacı olabileceği ve tek bir konuda uzman olmaktansa her konuda bilgi sahibi olmanın üreticiler açısından daha yararlı kullanılabilineceği ifade edilmiştir.

Çizelge 4.83. Üretici İle Çalışmayan Danışmanların Uzmanlık İle İlgili Düşünceleri

Danışmanlıkta uzmanlık alanının gerekliliği	Kişi	%
Evet	29	67,4
Hayır	14	32,6
Toplam	43	100,0

Çizelge 4.84'te danışmanlara serbest tarım danışmanlığı için belirlenen ücret hakkındaki düşünceleri belirtilmiştir. Danışmanlardan 5'i belirlenen ücretin tatmin edici olduğunu belirtirken 38'i danışmanlık hizmeti için belirlenen ücretin tatmin edici bir rakam olmadığını belirtmiştir.

Çizelge 4.84. Üretici İle Çalışmayan Danışmanların, Danışmanlık Ücreti Hakkındaki Düşünceleri

Danışmanlık için belirlenen ücret tatmin edicidir	Kişi	%
Evet	5	11,6
Hayır	38	88,4
Toplam	43	100,0

Çizelge 4.85'de danışmanlara danışmanlık sertifikalarının olduğu halde neden danışmanlık yapmadıkları hakkındaki düşünceleri belirtilmiştir. Danışmanların 23'ü yönetmelik şartlarından dolayı, 13'ü kamuda çalıştıkları için, 4'ü diğer özel sebeplerden dolayı, 2'si devlet desteğinin az olmasından dolayı ve 1'i de üreticiler ile yaşadıkları maddi sorunlardan dolayı danışmanlık yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Danışmanların %53,5'inin danışmanlık yapmama nedeninin yönetmelik şartları olarak belirtmelerinden dolayı Çizelge 4.85'te belirtilen ücretin tatmin edici olmaması ve Çizelge 4.86'da belirtilen serbest tarım danışmanlığı yönetmeliğinin çalışma şartlarına uygun olmaması durumu ile eş değer bir çizelge olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.85. Üretici İle Çalışmayan Danışmanların, Danışmanlık Yapmama Nedenleri

Sertifika sahibi olmasına rağmen danışmanlık yapmama nedenleri	Kişi	%
Devlet Desteği Az	2	4,7
Yönetmelik Şartları	23	53,5
Üreticiler İle Maddi Sorunlar	1	2,3
Kamuda Çalışıyorum	13	30,2
Diğer	4	9,3
Toplam	43	100,0

Çizelge 4.86’da danışmanlara yöneltilen sorular karşısında, tarım danışmanlarının kırsal kalkınmadaki rolleri hakkındaki düşünceleri verilmiştir. Danışmanların %83,7’si üreticilerin daha bilinçli üretim yapmasını sağladığını, %72,1’i danışmanların tarımsal işletmelerin verimliliklerini arttırdığını, %88,4’ü danışmanların üreticilerine örnek olduğunu, %90,7’si üreticilere kar marjı yüksek olan ürünlerin seçiminde yardımcı olduklarını, %88,4’ü danışmanların üreticilerine zamanında ve yeni bilgiler aktardıklarını, %62,8’i kırsal alanların sosyo-kültürel kalkınmasına katkı sağladığını, %53,5’i tarım ve hayvancılıkta ataerkil yöntemlerin terk edilmesini sağladığını, %79,1’i danışmanlık hizmetinin tarımsal yayımı kısmen özelleştirdiğini, %79,1’i üreticilerin daha iyi örgütlenmesine yardımcı olduklarını, %100’ü danışmanlık hizmetinin altyapısının tam olarak oluşmadığını, %97,7’si STD’nin ülkemizde sistemli bir şekilde çalışmasının zaman alacağını, %100’ü STD’nin devlet tarafından daha fazla desteklenmesi gerektiğini, %100’ü STD yönetmeliğinin mevcut yapı için uygun olmadığını, %83,7’si tarımsal üretimin AB koşullarına uyumu yönünde çalışmalar sağladığını, %86,0’ı üreticilerin kredi ve hibelerden daha fazla yararlanmasını sağladıklarını ve %97,7’si STD’nin üreticilere teknolojinin ulaşmasını sağladıklarını savunmuşlardır.

Çizelge 4.86. Üretici İle Çalışmayan Danışmanların Kırsal Kalkınmadaki Rollerini İle İlgili Görüşleri

Konular	Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Üreticilerin daha bilinçli üretim yapmasını sağlar.	36	83,7	6	14	1	2,3	43	100,0
Kırsal alanların sosyo-kültürel kalkınmasına katkı sağlar.	27	62,8	13	30,2	3	7,0	43	100,0
Tarım işlemlerinin verimliliğini artırır.	31	72,1	9	20,9	3	7,0	43	100,0
Tarım ve hayvancılıkla ilgili ataerkil yöntemlerin terk edilmesini sağlar.	23	53,5	14	32,6	6	14,0	43	100,0
STD üreticilere örnek olur.	38	88,4	2	4,7	3	7,0	43	100,0
Üreticilere kar marjı yüksek olan ürün seçimi konusunda yardımcı olur.	39	90,7	4	9,3	-	-	43	100,0
STD ile zamanında ve yeni bilgi aktarımı sağlar.	38	88,4	4	9,3	1	2,3	43	100,0
STD ile Tarımsal Yayım kısmen özelleşir.	34	79,1	9	20,9	-	-	43	100,0
STD üreticilerin daha iyi örgütlenmesine katkı sağlar.	34	79,1	9	20,9	-	-	43	100,0
STD altyapısı tam oluşmamıştır.	43	100,0	-	-	-	-	43	100,0
STD ülkemizde sistemli bir şekilde işlemesi zaman alacaktır.	42	97,7	1	2,3	-	-	43	100,0
STD yönetmeliği mevcut koşullar için uygun değildir.	43	100,0	-	-	-	-	43	100,0
STD devlet tarafından daha fazla desteklenmelidir.	43	100,0	-	-	-	-	43	100,0
Tarımsal üretimin AB koşullarına uyumu yönünde çalışmalar sağlar.	36	83,7	7	16,3	-	-	43	100,0
STD üreticilerin hibe ve kredilerden daha fazla yararlanmasını sağlar.	37	86,0	6	14,0	-	-	43	100,0
STD Üreticilere teknolojinin ulaşmasını sağlar.	42	97,7	1	2,3	-	-	43	100,0

Danışmanlar üreticilerin sözleşme imzalama konusunda çok fazla önyargılı olduklarını belirtmiştir. Serbest tarım danışmanlığı hizmeti için belirlenen ücretin çok az olduğunu ve bu ücret konusuna bir çözüm bulunması gerektiğini, ücretin tatmin edici bir rakama çıkarılması durumunda danışman sayısının hızla artacağını ve ülke tarımına daha çok katkı sağlayacaklarını belirtmişlerdir. Danışmanlık sertifikası olan Zirai İlaç Bayiliği yapan danışmanlar yönetmelikten dolayı danışmanlık yapamadıklarını. Zaten yıllardır danışmanlık hizmetini üreticilere ücretsiz verdiklerini ancak sertifika almalarına rağmen bu yetkilerini kullanamadıklarını belirten bazı danışmanlar yönetmelik şartlarının iyileştirilmesini çok kesin kurallarının üzerinde çalışılması gerektiğini belirtmişlerdir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Bu çalışma Adana ilinde Serbest Tarım Danışmanlığı yetki sertifikasına sahip Serbest Tarım Danışmanlarının yürüttüğü yayım hizmetlerinin etkinliğini analiz etmek; Serbest Tarım Danışmanı, Zirai İlaç Bayi Sorumluları ve Üreticilerin ortak sorunlarını ön plana çıkarmak; Serbest Tarım Danışmanlığı sisteminin temel sorunlarını üreticiler, serbest tarım danışmanları ve zirai ilaç bayi sorumluları açısından ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla serbest tarım danışmanlığı sisteminde yer alan paydaşların görüşleri ışığında serbest tarım danışmanlığı sistemi değerlendirilmiştir.

5.1.1. Üreticilere İlişkin Sonuçlar

5.1.1.1. STD İle Çalışan Üreticilere İlişkin Sonuçlar

Adana ilinde Serbest Tarım Danışmanları ile çalışan üretici kitlesini temsilen seçilen 50 üreticiyle yapılan yüz yüze anket çalışmasında üreticilerin 37'sinin(%74) erkek, 13'ünün(%26) bayan olduğu tespit edilmiştir. Üreticilerin yaşları 28 ile 93 arasında değişim göstermekle birlikte yaşlarının ortalaması 54,6'dır. Hanelerdeki birey sayıları 2 ile 8 arasındadır ve ortalaması 4,9'dur.

Tarım danışmanı ile çalışan üreticilerin yaş ortalaması 54,6 gibi çok yüksek bir değere sahip olması bu durumun genelde tarımsal üretimin atadan kalma yöntemlerle devam ettirilmesine, yeni teknik ve yöntemlerin uygulanmasında çekingen ve önyargılı davranılmasına yol açtığı düşünülebilir ancak üreticilerin tarım danışmanları ile birlikte üretimde ortak kararlar alması bu düşüncenin aksine bir adım ileri atılmış olduğu gerçeği ile örtüşebilmektedir.

Yapılan anketlerde üreticilerin %2'sinin okuryazar olmadığı, %56'sı ilkökul mezunu, %18'inin Ortaokul mezunu, %20'si Lise Mezunu, %4'ünün ise Üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir. İlkokul mezunu olan üreticilerin oranı tüm eğitim

düzeyleri içerisindeki en yüksek orana sahip olduğu görülmektedir. Üreticilerin eğitim durumları ile danışmanlarla olan ilişkileri, onlardan yararlanma, bilgi alışverişi içerisinde bulunmaları ve beklentilerinin yüksek oranda karşılanması doğru orantılıdır. Danışmanlar eğitim seviyesi yüksek olan üreticilerle kolay iletişim kurabildiklerini, daha kolay uzlaşabildiklerini ve yenilikleri denemeye daha açık olduklarını belirtmişlerdir.

İşletme faaliyet süresi 16 yıl ve daha fazla olan üreticiler, toplam faaliyet süreleri sınıfları arasında %78 oranla en yüksek paya sahiptir. İşletmenin faaliyet alanı olarak; tarım danışmanı ile çalışan üreticilerin 30'u (%60) yalnızca bitkisel üretim, 20'si (%40) hem bitkisel hem de hayvansal üretim yapmaktadır. Sadece hayvansal üretim ile uğraşan üretici yoktur.

50 üreticinin arazi varlıkları 20 dekar ile 500 dekar arasında değişmekle birlikte ortalama işletme genişliği 142,5 dekar olarak belirlenmiştir. Mülk ya da Mülk+Ortakçılık şeklinde üretim yapılan toplam 7126 dekar genişliğindeki işletmelerin 5126 (%71,9) dekarı sulu; 2000 (%28,1) dekarı kuru tarım arazisinden oluşmaktadır. Tarım danışmanlarının hizmet ettiği, tarım arazileri büyük olan çiftçilerin, danışmanların sunduğu bilgileri ve tavsiyeleri hayata geçirmesi ile birim başına elde edeceği kar ya da girdilerdeki maliyetin düşmesi daha gözle görülür bir halde olacaktır.

Bitkisel üretim yapan üreticilerden 13'ü (%26) aynı zamanda büyükbaş hayvan yetiştiriciliği yapmaktadır. Bu üreticilerin büyükbaş hayvan sayısı 5 ile 100 arasında değişmektedir. İşletme başına düşen ortalama hayvan varlığı 52 baştır. Üreticilerden 13'ü küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yapmaktadır ve hayvan sayısı 15 ile 300 arasında değişmektedir. İşletme başına düşen ortalama küçükbaş hayvan varlığı 95 baştır. Tarım danışmanı ile çalışan üreticilerin hepsi bitkisel üretim yapmaktadır. Bu üreticilerden 6'sı(%12) yalnızca büyükbaş hayvan yetiştiriciliği; 6'sı(%12) yalnızca küçükbaş hayvan yetiştiriciliği; 7'si(%14) hem büyükbaş hem de küçükbaş hayvan yetiştiriciliği; 1(%2)'i yalnızca arı yetiştiriciliği yapmaktadır ve arı yetiştiriciliği yapan bu üretici 100 arı kovanına sahiptir.

Tarım danışmanı ile çalışan üreticilerin yetiştirdiği hayvan varlıklarına ait değerler, serbest tarım danışmanının yanında bir veteriner hekime de ihtiyaç olduğu

sonucunu doğurmaktadır. Çünkü serbest tarım danışmanlarının çoğunlukla zootekni dışındaki bölümlerden mezun oldukları ya da veteriner hekim olmadığı için serbest tarım danışmanlarında hayvancılık konusunda bilgi yetersizliği olduğunu düşünmek yanlış olmayacaktır.

Üreticiler %24'ünün işletmelerinde tek başlarına çalıştıklarını, %30'unun eşleri ile birlikte çalıştıklarını, %42'sinin ailenin diğer fertleriyle birlikte çalıştıklarını belirtmişlerdir. Üreticilerin %4'ü ise aile içinden kimsenin bitkisel ya da hayvansal üretim faaliyetinde yalnızca ücretli işçi çalıştırdıklarını belirtmişlerdir.

Üreticilerin işletmelerinde çalıştırdıkları ücretli işçi sayısı 1 ile 15 arasında değişmektedir. 11 ve üzeri işçi çalıştırdığını söyleyen üreticiler işlerin yoğun olduğu dönemlerde sezonluk işçi çalıştırdıklarını belirtmişlerdir. Bu değer geçen yıl Adana ilinde yapılan bir araştırmada 16 kişi ve üzeri işçinin yoğun dönemlerde çalıştırıldığı belirtilmiştir. Bu değerlerin farkı, çiftçilerin bu araştırmada ifade ettikleri ücretli işçilerin ücretlerinin arttığını ifade etmesinden ileri geldiği düşünülebilir. Geçen yıla oranla daha az işçinin daha yoğun çalışarak aynı işi yapması düşünülse bile işin bitmesi için gereken zamanda artış olduğu bir gerçektir.

Serbest Tarım Danışmanı ile çalışma süresi olarak üreticilerin %2'si 1 yıldan az, %58'i 1-2 yıl arasında, %40'ı 3-5 yıl arasında danışmanlık hizmeti aldığını belirtmiştir. Üreticilerin hiçbirisi bu süreler içerisinde danışmanını değiştirmemiştir. Bununla birlikte üreticilerin danışmanlık hizmeti alma süreleri arttıkça aradaki ilişkiler daha sıkı bir hal almakta olduğu ve bilgi alış verişinde daha rahat oldukları tespit edilmiştir.

Üreticilerin %14'ü çok az; %4'ü sık sık; %52'si haftada 1 ya da 2 defa ; %30'u ayda 1 ya da 2 defa danışmanları ile görüşmektedirler. Danışmanları ile çok az görüştüğünü ifade eden üreticiler, danışmanları ile 2 ayda bir görüştiklerini bazen 2 ay hiç görüşmediklerini; Danışmanları ile sık görüştüğünü ifade eden üreticiler ise danışmanlarıyla hemen her gün görüşme yaptıklarını belirtmişlerdir.

Görüşme sıklığı, üreticiler açısından yeterlilik anlamında ifade edilmiştir. Üreticilerin çoğunluğu yıl içerisinde yapılan uygulamalara, yetiştirilen bitki türlerine ya da hayvan ırklarına ve yetiştirme yöntemlerine, sezon içinde ve dışında ya da yoğun veya durgun dönemlere göre görüşme sıklığının değişken olması gerektiğini

aksi takdirde farklı ürün yetiştiren üreticilerin danışmanları ile görüşme sıklığının göreceleri olarak yeterli ya da yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir.

Üreticilerin 37'si(%72) serbest tarım danışmanlığının ülke tarımına katkı sağladığını; 10'u(%20) sağlamadığını ve 3'ü(%6) bu konu hakkında kararsız olduğunu belirtmiştir. Üreticilerin 37'si(%72) serbest tarım danışmanlığı ile zamanında ve yeni bilgi aktarımı sağlandığını; 11'i(%22) sağlanmadığını düşünmektedir ve 2'si(%4) bu konu hakkında kararsız kaldığını belirtmiştir.

Üreticilerin 34'ü(%68) serbest tarım danışmanlığının üreticilerin daha iyi örgütlenmesine katkı sağladığını; 12'si(%24) sağlamadığını ve 4'ü(%8) bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir. Üreticilerin 32'si(%64) serbest tarım danışmanlığı ile tarımsal yayımın kısmen özelleştiğini; 5'i(%10) özelleşmediğini ve 13'ü(%26) bu konu hakkında kararsız olduğunu belirtmiştir.

Üreticilerin 40'ı(%80) serbest tarım danışmanlığının AB uyum yasalarına göre gerekli olduğunu; 4'ü(%8) gerekli olmadığını ve 6'sı bu konu hakkında kararsız olduğunu belirtmiştir. Üreticilerin 40'ı(%80) serbest tarım danışmanlığı sisteminin altyapısının tam oluşmadığını ve ülkemizde sistemli bir şekilde işleminin zaman alacağını; 3'ü(%6) düşünceye katılmadığını ve 7'si(%14) bu konu hakkında kararsız kaldığını belirtmiştir.

Üreticilerin 39'u(%78) serbest tarım danışmanlığı yönetmeliğinin mevcut koşullar için uygun olmadığını; 2'si(%4) bu düşünceye katılmadığını ve 9'u(%18) bu konu hakkında kararsız kaldığını ifade etmiştir. Üreticilerin 45'i(%90) serbest tarım danışmanlığının devlet tarafından daha fazla desteklenmesi gerektiğini; 2'si(%4) bu düşünceye katılmadığını ve 3'ü(%6) bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir.

Üreticiler Serbest Tarım Danışmanlarından bitki hastalık ve zararlıları ile mücadele, hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele, sulama, hasat-harman, tohumluk/ fide/fidan seçimi, gübreleme, ekim-dikim, pazarlama, ürün deseni, bitkisel ürünlerin yetiştiriciliği, organik tarım, tarımsal mekanizasyon, tarım sigortası, kooperatifçilik/ örgütlenme, kredi/hibe, proje hazırlama konuları hakkında yararlanmaktadırlar.

Tarım danışmanı ile çalışan üreticilerin hepsi bitkisel üretim yapmaktadır. Ancak %60'ı (30 kişi) yalnızca bitkisel üretim; %40'ı (20 kişi) ise bitkisel üretimin

yanında hayvansal üretim de yapmaktadır. Bu nedenle üreticilerin danışmanlarından aldıkları hizmetten yararlanma dereceleri arasındaki farklılığın büyük bir kısmının, üreticilerin işletmenin faaliyet alanlarından kaynaklanan farklılıktan ileri gelmektedir.

Üreticilerin danışmanlarından aldıkları hizmetler arasında en fazla bitki hastalık ve zararlıları ile mücadele konusu yer almaktadır. Bitki hastalık ve zararlıları ile mücadele konusunda üreticilerin 33'ü (%66) her zaman yararlandığını; 11'i (%22) ara sıra yararlandığını; 6'sı (%12) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir. Bu konuda danışmanına hiçbir zaman başvurmayan üreticiler bitki hastalık ve zararlıları ile mücadele konusunda ilaç bayilerine danıştıklarını ya da bu konuda kendi bilgilerinin yeterli olduğunu ifade etmişlerdir.

Sulama konusunda üreticilerin 23'ü (%46) her zaman yararlandığını; 12'si (%24) ara sıra yararlandığını; 15'i (%34) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir. Hasat-Harman konusunda üreticilerin 31'i (%62) her zaman yararlandığını; 12'si (%24) ara sıra yararlandığını; 7'si (%14) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir. Tohumluk/Fide/Fidan seçimi konusunda üreticilerin 32'si (%46) her zaman yararlandığını; 10'u (%20) ara sıra yararlandığını; 8'i (%16) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir. Gübreleme konusunda üreticilerin 33'ü (%66) her zaman yararlandığını; 10'u (%20) ara sıra yararlandığını; 7'si (%14) hiçbir zaman yararlanmadığını ifade etmişlerdir.

Ekim-Dikim konusunda üreticilerin 30'u (%60) her zaman yararlandığını; 12'si (%24) ara sıra yararlandığını; 8'si (%16) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir. Pazarlama konusunda üreticilerin 27'si (%54) her zaman yararlandığını; 14'ü (%28) ara sıra yararlandığını; 9'u (%18) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir. Ürün deseni konusunda üreticilerin 28'i (%56) her zaman yararlandığını; 13'ü (%26) ara sıra yararlandığını; 9'u (%18) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir. Bitkisel ürünlerin yetiştiriciliği konusunda üreticilerin 30'u (%60) her zaman yararlandığını; 13'ü (%26) ara sıra yararlandığını; 7'si (%14) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir.

Üretim planlanması konusunda üreticilerin 17'si (%34) her zaman yararlandığını; 2'si (%4) ara sıra yararlandığını; 21'i (%42) hiçbir zaman

yararlanmadığını belirtmiştir. Organik tarım konusunda üreticilerin 13'ü (%26) her zaman yararlandığını; 4'ü (%8) ara sıra yararlandığını; 26'sı (%52) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir. Tarımsal mekanizasyon konusunda üreticilerin 28'i (%56) her zaman yararlandığını; 11'i (%22) ara sıra yararlandığını; 11'i (%22) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir. Tarım sigortası konusunda üreticilerin 30'u (%60) her zaman yararlandığını; 12'si (%24) ara sıra yararlandığını; 8'i (%16) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir.

Kooperatifçilik/Örgütlenme konusunda üreticilerin 29'u (%58) her zaman yararlandığını; 12'si (%24) ara sıra yararlandığını; 9'u (%18) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir. Hiçbir zaman yararlanmayan üreticiler kooperatife ihtiyaç duymadıklarını, danışmanlarının her konuda kendilerine bilgi aktardıklarını belirtmişlerdir. Kredi/Hibe konusunda üreticilerin 30'u (%60) her zaman yararlandığını; 13'ü (%26) ara sıra yararlandığını; 7'si (%14) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir. Kredi imkânlarından yararlanmayan üreticiler genellikle krediyi geri ödemede zorluk çektiklerini belirtmişlerdir. Proje hazırlama konusunda üreticilerin 31'i (%62) her zaman yararlandığını; 11'i (%22) ara sıra yararlandığını; 8'i (%16) hiçbir zaman yararlanmadığını belirtmiştir.

Danışmanların teknik bilgisinden, üreticilerin 19'u çok memnun olduğunu; 19'u memnun olduğunu; 7'si memnun olmadığını; 5'i hiç memnun olmadığını belirtmiştir. Danışmanın hastalık ve zararlılara karşı zamanında müdahalesinden üreticilerin 19'u çok memnun olduğunu; 17'si memnun olduğunu; 8'i memnun olmadığını; 6'sı hiç memnun olmadığını belirtmiştir.

Danışmanın talepleri karşılama konusunda üreticilerin 19'u çok memnun olduğunu; 17'si memnun olduğunu; 8'i memnun olmadığını; 6'sı hiç memnun olmadığını belirtmiştir. Danışmanları ile görüşme sıklığı konusunda üreticilerin 20'si çok memnun olduğunu; 16'sı memnun olduğunu; 8'i memnun olmadığını; 6'sı hiç memnun olmadığını belirtmiştir.

Her istediği zaman danışmanına kolayca ulaşabilip ulaşamadığı konusunda üreticilerin 20'si çok memnun olduğunu; 16'sı memnun olduğunu; 8'i memnun olmadığını; 6'sı hiç memnun olmadığını ifade etmişlerdir. Danışmanın yeni bilgi aktarımı ve tarımsal desteklemeler hakkında bilgisi konusunda üreticilerin 20'si çok

memnun olduğunu; 16'sı memnun olduğunu; 9'u memnun olmadığını; 5'i hiç memnun olmadığını belirtmiştir. Danışmanların tutumu, yaklaşımı ve güvenilirliği konusunda üreticilerin 20'si çok memnun olduğunu; 18'i memnun olduğunu; 7'si memnun olmadığını; 5'i hiç memnun olmadığını belirtmiştir.

Tarım danışmanı ile çalışan üreticilerin, danışmanlık hizmeti almaya başladıklarından sonraki üretimleri ile ilgili değişiklikleri; üreticilerin 38'i(%76) danışmanlık hizmeti almaya başladıktan sonraki faaliyetlerinden ürün çeşitliliği konusunda faaliyetlerinin iyi/çok iyi olduğunu belirtmişlerdir.

Bazı üreticiler danışmanlık hizmeti aldıktan sonraki üretim faaliyetlerinden, Kar Oranı, Üretim, Hasat-Harman, Ekim-Dikim, Gübreleme, Bakım İşleri, Sertifikalı Tohum-Fide Kullanımı, Toprak Analiz Sayıları, Sulama Yöntemleri, Bilinçli Bir Şekilde Zirai Mücadele, Tarımsal Girdilerin Bilinçli Kullanımı, Depolama ve Ambalaj konuları için üreticiler faaliyetlerinin iyi/çok iyi olduğunu belirtmişlerdir.

Bazı üreticilere göre, danışmanlık hizmeti aldıktan sonraki üretim faaliyetlerinden, Kar Oranı, Üretim, Hasat-Harman, Ekim-Dikim, Bakım işleri konuları için üreticiler faaliyetlerini orta olduğunu ifade etmişlerdir. Kötü/Çok kötü olarak ifade edilenler ise, Organik Tarım, Tarımsal mekanizasyon, Desteklemelerden yararlanma, Tarım Sigortası, Kooperatifçilik / Örgütlenme, Çiftçi organizasyonları, Hayvansal Üretim (Damızlık Seçimi, Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği, Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği) ile ilgili konular olduğunu belirtmişlerdir.

5.1.1.2. STD İle Çalışmayan Üreticilere İlişkin Sonuçlar

Adana ilinde danışmanlık hizmeti almayan üreticileri temsilen seçilen 50 üreticinin, 46'sı (%92) erkek, 4'ü (%8) bayandır. Üreticilerin yaşları 37 ile 70 arasında değişim göstermekte ve yaşlarının ortalaması 53,42'dir. Hanelerdeki birey sayıları 2 ile 12 arasında değişmektedir ve ortalaması 5,8'dir. Yapılan anketlerde ilkokul mezunu olan üreticilerin oranı %44 olup tüm eğitim düzeyleri içerisinde en yüksek orana sahiptir.

İşletmenin faaliyet alanı olarak; 50 üreticinin 37'si (%74) bitkisel üretim, 4'ü(%8) yalnızca hayvansal üretim, 9'u (%18) hem bitkisel hem de hayvansal üretim

yapmaktadır. Üreticilerin arazi varlıkları 2 ile 300 dekar arasında değişmekle birlikte ortalama işletme genişliği 46,8 dekar olarak belirlenmiştir.

Araştırmada serbest tarım danışmanı ile çalışmayan üreticiden 43'ünün mülk arazisini işlemekte ve bu üreticilerden birinin mülk+kiracılık; 4 üreticinin ise mülk+ortakçılık şeklinde üretim yaptığı belirlenmiştir. Mülk arazisini işlemeyen 2 kişi ortakçılık şeklinde, 1 kişi ise kiracılık şeklinde üretim yapmaktadır. Mülk, Mülk+Kiracılık ya da Mülk+Ortakçılık şeklinde üretim yapılan toplam 2525 dekar genişliğindeki işletmelerin 1090 (%43,2) dekarı kuru; 1435 (%56,8) dekarı sulu tarım arazisinden oluşmaktadır. İşletme faaliyet süresi 16 yıl ve daha fazla olan üreticiler, toplam faaliyet süreleri sınıfları arasında %64 oranla en yüksek paya sahiptir.

Üreticilerden 8'i büyükbaş hayvan yetiştiriciliği yapmaktadır. Bu üreticilerin büyükbaş hayvan sayısı 2 ile 30 arasında değişmektedir. İşletme başına düşen büyükbaş hayvan varlığı 9 baştır. Üreticilerden 6'sı küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yapmaktadır ve hayvan sayısı 20 ile 150 arasında değişmektedir. İşletme başına düşen küçükbaş hayvan varlığı 61 baştır.

Serbest tarım danışmanı ile çalışmayan üreticilerden 13'ü(%8) hayvansal üretim ya da bitkisel+hayvansal üretim yapmaktadır. Bu üreticilerden 1'i 190 kovan ile arıcılık; 4'ü büyükbaş hayvan yetiştiriciliği; 2'si hem küçükbaş hayvan yetiştiriciliği; 4'ü hem büyükbaş hem de küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yapmaktadır.

Üreticilerin 8'i(%16) serbest tarım danışmanlığı hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu; 13'ü(%26) bu konuda bilgisi olduğunu ancak yeterli olmadığını; 29'u(%58) ise serbest tarım danışmanlığı sistemi hakkında hiçbir bilgisi olmadığını belirtmiştir. Buna göre üreticilerin 9'u(%18) bilgilendirilmek istediklerini; 38'i(%76) bilgilendirilmek istemediklerini; 3'ü(%6) ise bu konuda kararsız olduklarını belirtmiştir. Verilere göre 3 kişi danışmanlık yapan bir mühendisten; 1 kişi ziraat fakültesindeki öğretim görevlilerinden; 5 kişi ise kamu kuruluşu olan tarım il ilçe müdürlüğünün teknik personelinden bilgi almak istediklerini ifade etmişlerdir.

Üreticilerden 27'si (%54) danışmanlık hizmeti alan tanıdıklarının olduğunu; 23'ü (%46) danışmanlık hizmeti alan tanıdıklarının olmadığını belirtmiştir. Danışmanlık hizmetli alan tanıdığı olan 27 üreticiye, danışmanlık hizmeti alan

tanıdıkları şahıslara yararlı olup olmadığı konusunda; 16'sı danışmanlık hizmetinin yararlı olduğunu; 10'u yararlı olmadığını; 1'i ise bu konu hakkında kararsız olduğunu belirtmiştir.

Serbest Tarım Danışmanı ile çalışmayan üreticilerin danışmanlık hizmeti almama nedenleri; danışmanlık hizmeti almaya gerek kalmayacak kadar yeterli bilgiye sahip olduklarını düşünmeleri, danışmanlık hizmeti almak için yasaların gerektirdiği şekilde yeterli araziye sahip olmadıkları, ortakçılık yoluyla üretim yapan üreticilerin ortaklarının tarım danışmanına ihtiyaç duymaması, danışmanlık sistemini gerekli görmemeleri, danışmanlık hizmetlerinin yararlı olacağını düşünmemeleri, danışmanlık sistemi hakkında bilgileri olmadıkları, çiftçi kayıt sistemine kayıtlı olmadıkları, daha önce tarım danışmanı ile sorun yaşamaları olarak belirtilmiştir. Tarım il/ilçe müdürlüklerindeki teknik elemanlar, zirai ilaç bayileri, radyo, televizyon ve internet, üreticilerin üretim ile bilgileri almak için en çok başvurdukları kaynaklar olduğu tespit edilmiştir. Devletten beklentiler arasında üreticilerin çoğunluğu, devletin çiftçilere daha çok teşvik ve destek vermesi gerektiğini ifade etmiş ve bunun yanında mazot, gübre v.b. girdi fiyatlarının azaltılması beklentiler arasında büyük paya sahip olmuştur.

5.1.2. İlaç Bayi Sorumlularına İlişkin Sonuçlar

Adana İlinde 50 ilaç bayi sorumlusu ile yapılan anket sonuçlarına göre sorumlularının 33'ü (%66,0) evli, 13'ü(%26,0) Bekâr, 2'si(%4,0) Dul ve 2'si(%4,0) Boşanmıştır. İlaç bayi sorumlularının hepsi erkektir. Bayilerin hepsinin erkek olması kadın Zirai İlaç Bayi Sorumlusunun istihdamının olmadığını ve bu işe erkeklerin yatkınlıklarının daha fazla olduğunu göstermektedir. İlaç bayi sorumlularının yaşları 29 ile 68 yaş arasında değişmektedir ve yaş ortalaması 46,12'dir.

Bayi sorumlularının 19'u(%38,0) Üniversite mezunu (Lisans), 12'si(%24,0) Yüksek Lisans mezunu, 12'si(%24) Lise mezunu, 3'ü Ön Lisans mezunu ve 4'ü Ortaokul mezunudur. Eğitim durumlarına bakıldığı zaman bayi sorumlularının 34'ü (% 68,0) üniversite eğitimi aldığı görülmektedir ve bu 34 kişinin 11'i Bitki Koruma Bölümünden, 10'u Bahçe Bitkileri Bölümünden, 8'i Tarla Bitkilerinden ve 5'i

Tarımsal Yapılar ve Sulama bölümünden mezun olmuştur. Bu bağlamda üniversite eğitimi alan sorumluların mesleklerinde, lise ve ortaokul mezunlarına göre daha bilgili olduklarını söylemek mümkündür.

50 Zirai İlaç Bayi Sorumlusundan 4'ü(%8,0) "4-6 yıl", 6'sı(%12,0) "7-10 yıl" ve 40'ı(%80,0) da "11 yıl ve üzeri" çalışma süreleri olduğunu belirtmişlerdir. Sorumluların 40'ının(%80,0) "11 yıl ve üzeri" çalışma geçmişinin olması, mesleki deneyim sürelerinin azımsanmayacak kadar uzun olduğunu göstermektedir. Görüşme yapılan sorumlularının 22'si kendi iş yerinde çalışan kişilerden en az birisinin serbest tarım danışmanlığı sertifikasının olduğunu ve 28'i de yanında çalışan kişilerin hiçbirisinin serbest tarım danışmanlığı sertifikasına sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

Serbest tarım danışmanlığı sisteminden sonra zirai ilaç bayilerinin durumları ile ilgili olarak 21'i(%42,0) genel itibariyle ilaç satışlarının azaldığını, 29'u(%58,0) ise satışlarının değişmediğini belirtmiştir. Satışlarının azaldığını belirten kişiler, danışmanların da reçete yazma yetkisi olduğunu ve üreticilere reçeteleri kendilerinin yazdığını ve satışlarındaki azalmanın nedeninin bu olduğunu düşünmektedir.

Sıvı gübre satışında 14'ü(%28,0) satışlarının azaldığını ve 36'sı(%72,0) ise satışlarının değişmediğini; Fide satışlarında 14'ü(%28,0) satışlarının arttığını, 5'i(%10,0) satışlarının azaldığını ve 31'i(%62,0) de satışlarının değişmediğini; Sertifikalı tohum satışlarında 33'ü(%66,0) satışlarının arttığını, 1'i(%2,0) satışlarının azaldığını ve 16'sı(%32,0) ise satışlarının değişmediğini ifade etmişlerdir. Satışlarının arttığını belirtenlere göre danışmanlar ile çalışan üreticilerin daha kaliteli ve sertifikalı tohum almaya yöneldiklerini belirtmişlerdir.

Bayi sorumlularına serbest tarım danışmanlığı sisteminden sonra üreticilere kendilerinin verdikleri danışmanlık hizmetinin durumu hakkında bayilerin 11'i(%22,0) kendi verdikleri danışmanlık hizmetlerinde artış olduğunu, 8'i(%16,0) kendi verdikleri danışmanlık hizmetlerinde azalma olduğunu ve 35'i ise kendilerinin verdikleri danışmanlık hizmetinde hiçbir değişiklik olmadığını belirtmişlerdir. Danışmanlık sisteminden sonraki üretici ziyaretlerini durumu hakkında ise sorumluların 10'u(%20,0) arttığını, 6'sı(%12,0) azaldığını ve 34'ü(%68,0) değişmediğini ifade etmiştir.

Çalışmaya katılan bayi sorumlularının tamamı serbest tarım danışmanlığı sistemi hakkında bilgi sahibi olduklarını düşünmektedirler ve 22 kişi ya kendisinin ya da yanında çalışan elemanlardan birisinin sertifikaya sahip olduğu tespit edilmiştir. Sorumluların 5'i STD yönetmeliğinin kısmen uygulanabileceğini belirtmiştir. Bunun nedenleri olarak; yönetmelik için altyapının tam olarak oluşmadan önce danışmanlık sisteminin uygulanmaya başlandığını, danışmanlık hizmeti için uzman kişilerin olmadığını, yeni mezun ya da tecrübesiz kişilerin danışmanlık yaptığını ve danışmanlık sertifikası alan mühendis sayısının çok olduğunu ancak yönetmelik şartlarından dolayı bu kişilerin çoğunun danışmanlık yapamadığını belirtmişlerdir.

Serbest tarım danışmanlarının kırsal kalkınmadaki rolleri ile ilgili olarak üreticilerin daha bilinçli üretim yapmasını sağlayıp sağlamadıkları konusunda ilaç bayi sorumlularının 24'ü(%48,0) bu düşünceye katıldığını, 11'i(%22,0) bu konuda kararsız olduğunu, 15'i(%30,0) de katılmadığını belirtmiştir. Bu düşünceye katılmayan İlaç Bayi Sorumluları, üreticilerin yıllardır nasıl ekim-dikim yapıyorlarsa aynı şekilde üretim yapmaya devam ettiklerini ve kolay kolay fikirlerinin değişmeyeceğini ifade etmişlerdir.

Kırsal alanların sosyo-kültürel kalkınmasına Serbest Tarım Danışmanlarının katkı sağlayıp sağlamadığı konusunda, sorumluların 19'u(%38,0) katkı sağladığını, 15'i(%30,0) bu konuda kararsız olduğunu ve 16'sı(%32) katkı sağlamadığını ifade etmiştir. Serbest Tarım Danışmanlarının, tarımsal İşletmelerin verimliliğini artırıp arttırmadığı konusunda sorumluların 22'si verimliliği artırdığını, 11'i bu konuda kararsız olduğunu ve 17'side verimliliği arttırmadığını belirtmiştir. Serbest Tarım Danışmanlarının tarımsal İşletmelerin verimliliğini arttırmadığını düşünen ilaç bayi sorumlularına göre bir arazinin verim ortalamasının belli olduğunu ve bu ortalamanın üzerine çıkmanın çok zor olduğunu ifade etmişlerdir.

Tarım ve hayvancılıkta ataerkil yöntemlerin terk edilmesine katkı sağlayıp sağlamadığı konusunda bayi sorumlularının 17'si bu fikre katıldığını, 16'sı kararsız olduğunu ve 17'si de bu fikre katılmadığını ifade etmişlerdir ve bu fikre katılmayan ilaç bayi sorumlularına göre; "ataerkil yöntemler yıllardır süregelen bir uygulama yöntemidir ve bir insanın yıllardır alıştığı yöntemlerden vazgeçmesinin imkânsız"

olduğunu belirtilmişlerdir. STD'lerin üreticilere örnek olup olmadıkları konusunda sorumluların 29'u örnek olduğunu, 12'si kararsız olduğunu ve 9'u bu fikre katılmadığını ifade etmiştir. STD'lerin üreticilere örnek olduğunu belirten İlaç bayi sorumluları, "üreticilerin örnek bir model olan danışmanlara özendiklerini ve bu yüzden yeni şeyler denemek istediklerini" düşünmektedirler.

Üreticilerin kar marjı yüksek ürünler seçiminde, STD'lerin yardımcı olup olmadıkları konusunda sorumluların 24'ü yardımcı olduklarını, 14'ü kararsız olduğunu ve 12'si de yardımcı olmadıklarını; STD'lerin üreticilere zamanında ve yeni bilgi aktarıp aktarmadıkları konusunda sorumluların 37'si bu fikre katıldığını, 8'i kararsız kaldığını ve 7'si bu fikre katılmadığını; Tarımsal yayımın danışmanlık sistemi ile birlikte kısmen özelleşip özelleşmediği konusunda sorumluların 38'i özelleştğini, 10'u kararsız kaldığını ve 2'si bu fikre katılmadığını; STD'lerin üreticilerin daha iyi örgütlenmesine katkı sağlayıp sağlamadığı konusunda ise sorumluların 32'si bu fikre katıldığını, 12'si kararsız kaldığını ve 6'sı bu fikre katılmadığını ifade etmiştir.

Serbest Tarım Danışmanlık sisteminin altyapısının tam oluşup oluşmadığı konusunda sorumluların 47'si altyapının oluştuğunu, 2'si kararsız olduğunu ve 1'i de bu fikre katılmadığını; Ülkemizde danışmanlık sisteminin işlemesi zaman alacağı konusunda sorumluların 49'u bu fikre katılırken 1'i kararsız olduğunu belirtmiştir. Yönetmeliğin mevcut koşullar için uygun olup olmadığı konusunda ise sorumluların 48'i bu fikre katılırken 2'si kararsız olduğunu belirtmiştir.

Danışmanlık sisteminin devlet tarafından daha fazla desteklenmesi gerektiği konusunda sorumluların 36'sı devlet tarafından desteklenmesi gerektiğini, 12'si bu konuda kararsız olduğunu ve 2'si de devlet tarafından daha fazla desteklenmesinin gereksiz olduğu fikrini savunmuştur. Tarımsal üretimin AB koşullarına uyumu yönünde çalışmalar sağlayıp sağlamadığı konusunda sorumluların 13'ü AB yönünde çalışmalar sağladığını, 25'i bu konu hakkında kararsız olduğunu ve 12'si de AB koşullarına uyum yönünde çalışmalar sağlamadığını savunmuşlardır.

STD'lerin, üreticilerin kredi ve hibelerden daha fazla yararlanmasını sağlayıp sağlamadığı konusunda sorumluların 27'si daha fazla yararlanmasına katkı sağladığını, 17'si bu konuda kararsız olduklarını ve 6'sı kredi ve hibelerden daha fazla yararlanmalarına katkı sağlamadıklarını savunmuşlardır. Kredi ve hibelerden daha

fazla yararlanmasına katılmadıklarını belirten sorumlular, kredi ve hibelerden bir danışman ile çalıştıkları için yararlanamayacaklarını, eğer ki şartları kredi almaya ya da hibeden yararlanmaya yetiyorsa bir danışman olmadan da bu kredi ya da hibeyi alabileceklerini belirtmiştir. STD'lerin üreticilere teknolojik imkânların ulaşmasına katkı sağlayıp sağlamadığı konusunda ise sorumluların 29'u bu fikre katıldığını, 14'ü kararsız olduğunu ve 7'si de bu fikre katılmadığını ifade etmiştir.

Zirai İlaç Bayi Sorumluları tarımsal danışmanlık hizmetini kendilerinin ücretsiz bir şekilde verdiklerini, danışmanlık sisteminden sonra da kendilerinin de bu hizmeti yine ücretsiz bir şekilde verdiklerini belirtmişlerdir. Bayi sorumlularından 2'si danışmanlık sertifikalarının olduğunu ancak yönetmelik şartlarından dolayı kendilerinin danışmanlık hizmetini üretici ile gayri resmi bir şekilde devam ettirdiklerini; yıllardır üreticilerle iç içe olduklarını ve danışmanlık hizmetinin kendilerine geri verilmesinin gerektiğini; Yönetmelik şartlarının iyileştirilmesi gerektiğini ve Zirai İlaç Bayilerinden sertifikası olanların da danışmanlık yapması gerektiğini belirtmişlerdir.

Bayi Sorumluları, üniversiteden yeni mezun bir mühendisin danışmanlık yapması üretici için olumlu bir şey olmadığını çünkü üniversiteden yeni mezun olmuş bir mühendisin teknik bilgisinin çok iyi ya da yeterli olmadığını düşünmektedirler. “Danışmanlık kursuna gidip ya da son dönemdeki danışmanlık sınavına girip danışmanlık sertifikası alarak üreticiye yardımcı olunamaz” şeklinde düşüncelerini ifade etmişlerdir. Danışmanların dinamik bilgi donanımlı ve serbest ve değişen piyasayı sürekli takip etmesi gerektiğini ve sabırlı olmaları gerektiğini düşünenler vardır.

Yönetmelikte yer alan ziyaret sıklığı ile ilgili olarak İlaç Bayi Sorumlularının 25'i danışmanların seracılık faaliyetinde bulunan üreticiyi ziyaret etme sıklığının Yeterli, 22'si Yetersiz bulmaktadır ve 3'ü bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir. Yetersiz olduğunu düşünenlere göre bu görüşmenin haftada 3-5 arasında olması gerektiğini düşünmektedirler. Bahçe bitkileri ile uğraşan bir üreticiyi, danışmanın ziyaret etme sıklığı konusunda, sorumluların 28'i bu ziyaret süresinin Yeterli olduğunu, 20'si yetersiz olduğunu ve bu ziyaret sıklığının en az 30 olması gerektiğini, 22'si ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Tarla Ziraat'ı ile ilgili görüşme sıklığı konusunda Sulu Ziraat için belirlenen görüşme sıklığı ile ilgili sorumluların 24'ü ziyaret süresinin Yeterli olduğunu, 24'ü Yetersiz olduğunu, 2'si kararsız olduğunu düşünmektedir. Sulu Ziraat için yetersiz olduğunu düşünenlere göre bu görüşme sıklığı yılda 20-25 arasında olmalıdır. Kuru Ziraat konusunda ise bayi sorumlularının 47'si Yeterli olduğunu, 2'si Yetersiz olduğunu ve 1'i Kararsız olduğunu belirtmiştir.

Hayvancılık ile ilgili ziyaret etme sıklıkları sorulduğunda bayi sorumlularının %60'tan fazlası Kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Bayiler bu konu hakkında çok fazla bilgi sahibi olmadıklarını ve bunun cevabını en iyi Veteriner Hekimlerin verebileceğini ifade etmişlerdir.

İlaç Bayi Sorumluların hepsi danışmanların üreticilere Tarım Sigortası hakkında hizmet vermeleri gerektiğini düşünmektedir. Sorumluların 49'u Bitki hastalık ve zararlıları ile mücadele konusunda danışmanların üreticilerine hizmet vermesi gerektiğini ve 48'i ise Kooperatifçilik / Örgütlenme, Kredi / Hibe ve Organik Tarım konusunda üreticilere hizmet vermeleri gerektiğini belirtmişlerdir.

Bayi sorumlularının 43'ü danışmanların üreticilere Tarımsal Mekanizasyon konusunda hizmet vermeleri gerektiğini, 38'i Sulama konusunda, 35'i Gübreleme ve 34'ü ise Hasat-Harman konusunda üreticilere hizmet vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Tohumluk/ Fide / Fidan seçimi, Ekim-Dikim, Bitkisel ürünlerin yetiştiriciliği, Bitkisel ürünlerin değerlendirilme teknikleri konusunda, sorumluların 33'ü danışmanların üreticilere hizmet vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Sorumluların 32'si ise gerektiği zaman danışmanların üreticilere Hayvan Hastalık ve Zararlıları ile Mücadele konusunda hizmet vermeleri gerektiğini düşünmektedir. Zirai İlaç Bayi sorumlularına göre danışmanların en az oranda üreticiye sunması gereken hizmetler Silaj yapımı, Süt Sığırcılığı, Besi Sığırcılığı, Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliği, Hayvansal Ürünlerin Değerlendirilme Teknikleridir.

Bayi sorumlularına, STD 'nın tavsiye ettiği ve gerekli gördüğü tarım girdilerini yeterli olup olmadığı konusunda 23'ü(%46,0) yeterli olduğunu, 24'ü(%48,0) yeterli olmadığını düşünmektedir. İlaç Bayi Sorumlularının 41'i(%82,0), yeni yönetmelik ile birlikte Zirai İlaç Bayilerinin Danışmanlık yetkisinin elinden alınmasının, üreticiler açısından iyi bir karar olmadığını;

9'u(%18,0) ise bu durumun, üreticiler açısından iyi bir karar olduğunu düşünmektedir.

İlaç Bayi Sorumlularının 46'sı(%92,0), yeni yönetmelik ile birlikte Zirai İlaç Bayilerinin Danışmanlık yetkisinin elinden alınmasının, İlaç Bayileri açısından iyi bir karar olmadığını; 4'ü(%8,0) ise bu durumun, üreticiler açısından iyi bir karar olduğunu düşünmektedir. İlaç Bayi Sorumlularının 16'sı(%32,0) Danışmanlık sisteminin çiftçi eğitime katkıda bulunduğunu, 21'i(%42,0) katkıda bulunmadığını düşünmektedir ve 13'ü(%26,0) bu konuda kararsız kalmıştır. İlaç Bayi Sorumluların 27'si(%54,0), Danışmanlık hizmetinin ücret karşılığında yapılmasının gerekli olduğunu, 18'i(%36,0) gerekli olmadığını düşünmektedir ve 5'i(%10,0) ise bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir.

İlaç Bayi Sorumluları, yıllardır üreticilerin nelere nasıl tepki verdiklerini; üreticilerin nelerden etkilenip, nelerden etkilenmeyeceklerini, Serbest Tarım Danışmanlarına göre, daha iyi bildiklerini savunmaktadırlar ve bu nedenle danışmanlık hizmetinin kendilerinin yapması gerektiğini düşünmektedirler. Bununla birlikte üreticilerin danışmanları benimsemelerinin zaman alacağını ve yine üreticilerin kendilerinden yardım ve hizmet almaya devam edeceklerini belirtmişlerdir.

5.1.3. Tarım Danışmanlarına İlişkin Sonuçlar

5.1.3.1. Üretici İle Çalışan Tarım Danışmanlarına İlişkin Sonuçlar

Adana ilinde 6 Ziraat Mühendisi ve 2 Ziraat Teknikeri Serbest Tarım danışmanlığı yapmaktadır. Bu çalışmada; 6 Ziraat Mühendisinden 1'i çalışmaya katılmak istemediğinden 5 Ziraat Mühendisi ve 2 Ziraat Teknikeri ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Danışmanlardan 1'i bekâr ve 6'sı evlidir ve yaşları 42-49 arasında değişmekle birlikte yaş ortalaması 45,3'tür. Danışmanların yaş itibariyle daha deneyimli olabilecekleri söylenebilir. 7 danışmanın 5'i ziraat mühendisi 2'si ziraat teknikeridir. 2 danışman ön lisans mezunu olup 5'i lisans mezunudur.

Danışmanların 3'ü Tarım Ekonomisi bölümünden, 2'si Tarım Makineleri bölümünden, 1 kişi Bitki Koruma bölümünden ve 1 kişi de Tarla Bitkileri bölümünden mezun olmuştur. Danışmanların 6'sının (% 85,7) Bitkisel Üretim alanında 1'inin de (%14,3) Hayvansal Üretimde danışmanlık yaptığı görülmektedir. Sözleşmeli olarak danışmanlık yapan tarım danışmanlarının hizmet verdiği üretici sayısı verilmiştir. Danışmanların % 28,6 sı 0-40 kişiye, danışmanların % 71,4 'ü de 40 kişi ve üzerindeki üreticiye hizmet vermektedir.

Danışmanların %42,8'i 200-7000 da arasında, %42,8'i 7001-14000 da alana ve danışmanların 1 tanesinin de (%14,4) 14001 ve üstünde (15000 da) bir alana hizmet verdiği belirlenmiştir. Danışmanların 6'sı Bitkisel Üretim alanında ve 1 tanesi de Hayvansal Üretim alanında hizmet vermektedir. Hayvansal Üretim alanında hizmet veren danışman toplamda 420 büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık alanında ve 190 kovan arıcılık alanında hizmet vermektedir.

Tarım danışmanlarına, sözleşmeli serbest tarım danışmanlığı kapsamında çalışmaya başlamadan önce, tarımla ilgili bir işteki mesleki deneyimlerinin olup olmadığı sorulmuş ve 7 danışmanın 6'sının (% 85,7) 6 yıldan daha fazla mesleki deneyimi olduğu, 1'inin ise diğerlerine göre deneyim süresinin daha az (1 -3 yıl) deneyimi olduğu belirlenmiştir. Danışmanlara danışmanlık sistemi ile birlikte ne kadar zamandır Sözleşmeli ve Aktif olarak Serbest Tarım Danışmanlığı yaptığı sorulmuş ve %100'ünün 1-3 yıl arasında Serbest Tarım Danışmanlığı yaptığı belirlenmiştir. Danışmanların 2'sinin bir Zirai İlaç Bayisinin yanında, 1'inin bir İlaç Firmasında Satış işinde, 1'isinin çalışmadığı ve diğer 3 kişinin de serbest meslekle uğraştığı belirlenmiştir.

Ziraat Mühendisi olan tarım danışmanlarından 6'sı üreticilerin kendilerine en çok bitkisel üretimle ilgili konularda, 1 danışman hayvansal üretim ile ilgili konularda ve 3 danışman Destek / Kredi / Hibe konusunda tavsiye istediklerini ifade etmişlerdir.(Birden çok cevap verilmiştir.)

Danışmanlara Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesi Dair Yönetmelik ile ilgili, Yönetmelik şartlarının, çalışma şartlarına uygun olup olmadığı konusunda 7 danışmanın 2'si yönetmelik şartlarının çalışma şartları için kısmen uygun olduğunu belirtirken 5 danışman ise yönetmelik şartlarının çalışma

şartları için uygun olmadığını belirtmiştir. Danışmanların hepsi kendi mesleki bilgi düzeylerinin yeterli olduğunu vurgulamışlardır. Danışmanlardan 4'ü uzmanlık alanının gerekli olduğunu; 3'ü ise danışmanlıkta uzmanlık alanının gerekli olmadığını belirtmiştir.

Danışmanlıkta uzmanlık alanının gerekli olduğunu düşünen danışmanlara göre; uzmanlık alanı olmaz ise üreticilere yeteri kadar yararlı olamayabileceklerini ve bu şekilde üreticilere yeni fikirler sunmakta zorluk çekeceklerini ifade etmişlerdir. Danışmanlıkta uzmanlık alanının gerekli olmadığını düşünen danışmanlara göre; uzmanlık alanı olmadan da üreticilere her konuda yararlı olunabileceği ifade edilmiştir. Tarım danışmanlarına bağlı oldukları bir danışmanlık şirketinin olup olmadığı sorulmuş ve 7'si de bağlı olduğu bir danışmanlık şirketinin olmadığını, serbest olarak danışmanlık yaptıkları belirtmişlerdir.

Danışmanların, STD' lüğünü diğer meslektaşlarına önermeleri konusunda 7'sinin de danışmanlığı diğer meslektaşlarına önerebileceği görülmektedir. Danışmanların 7'si hizmetlerinin karşılığı olan ücretin yeterli olmadığını ve üreticinin hesabına yatırılmasının doğru olmadığını ifade etmişlerdir. Çünkü danışmanlar, üreticilerin kendi hesaplarına yatırılan danışmanlık hizmet bedelinin, ödeme zamanı geldiğinde üreticilerle, ödeme konusunda sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Danışmanlık hizmeti için belirlenen ücretin az olması, sözleşme imzalayabilecekleri üretici sayısının ya da arazi büyüklüğünün sınırlandırılmasından dolayı daha az üretici ile sözleşme imzalanacağını ve belirlenen ücretin sadece yol masraflarına bile yetmediğini, kendi imkânları doğrultusunda gidip gelmek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir.

Danışmanlardan 1'i teknolojik imkânlarla ulaşma durumunun Orta, 2'si İyi ve 4'ü çok iyi olduğunu ifade etmiştir. Danışmanlar, çalışmalarında kullanılan araç ve gereçlerin çağın gerektirdiği yeni teknolojilerle sürekli yenilenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Tarım danışmanlarının çalışmaları sırasında en çok kullandıkları araç-gereçlerin neler olduğu ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Danışmanların hepsi çalışmalarında bilgisayar kullandıklarını ifade etmiştir. Diğer kullanılan araç-gereçler ise projeksiyon cihazı, el broşürü, kitapçıklar, bilgi notlarıdır.

Tarım danışmanlarının çalışmalarında en büyük desteği kimden ya da kimlerden gördükleri ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Danışmanların yaptıkları çalışmalarda en büyük desteği Tarım İlçe Müdürlüğü'nden (% 57,1) daha sonra Büyük Üreticilerden (%42,9) aldıkları tespit edilmiştir. Alınan destek daha çok üretim tekniği konularında ve araç-gereçlerin temini konusunda olmaktadır. Bu sonuç danışmanların İlçe ve İl Tarım Müdürlükleri ile ilişkilerinin daha kuvvetli olduğunu göstermektedir. Danışmanlara, diğer danışman arkadaşları ve köy muhtarlarının da destek oldukları belirtilmiştir.

Tarım danışmanlarının “çok önemli” eğitim ihtiyaçları sıralamasında en çok ihtiyacını duydukları konular; % 57,1'lik oran ile organik tarım, % 42,9'lık oran ile bitki hastalıkları ile mücadele ve sulama, %28,6'lık oran ile Hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele, Tohumluk/Fide/Fidan seçimi, Kooperatifçilik / Örgütlenme, Ekim-Dikim, Yem bitkileri yetiştiriciliği, Silaj yapımı, Süt sığırcılığı, Besi sığırcılığı, Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğidir. Tarım danışmanlarının “önemli” eğitim ihtiyaçları sıralamasında en çok ihtiyacını duydukları konular; %57,1 oran ile Tarımsal Mekanizasyon, %42,9 oran ile Tarım Sigortası, %28,6'lık oran ile Hayvansal ürünlerin değerlendirme teknikleri konularıdır.

Üreticilerin tarım danışmanlarından aldıkları hizmetlerden en çok aldıkları hizmetin bitki hastalık ve zararlıları ile mücadele konusunda olduğudur (% 88). Daha sonra sırasıyla en çok % 86'lık oran ile gübreleme, hasat-harman, bitkisel ürünlerin yetiştiriciliği, bitkisel ürünlerin değerlendirme teknikleri, kredi ve hibe konularıdır. Bu tespitlerden de yol çıkılarak tarım danışmanlarının üreticilerin kendilerine en çok başvurduğu konularda kendilerini geliştirmeye çalıştıkları, üretici sorunları ile danışmanların amaçlarının örtüştüğü söylenebilir.

Tarım danışmanlarının kırsal kalkınmadaki rolleri konusundaki görüşlerine yer verilmiştir. Danışmanlar üreticilerin, danışmanlık hizmeti almalarından sonra daha bilinçli üretim yaptıklarını, tarım ve hayvancılıkla ilgili ataerkil yöntemlerin terk edilmesine katkı sağladıklarını ve üreticilere örnek olduklarını, üreticilere kar marjı yüksek olan ürün seçimi konusunda yardımcı olduklarını, tarımsal işletmelerinin verimliliğini arttırdıklarını, zamanında ve yeni bilgi aktarımı sağladıklarını, yaptıkları yayım çalışmaları ile kırsal alanların sosyo-kültürel

kalkınmasına katkı sağladıklarını, üreticilerin daha iyi örgütlenmesine katkı sağladıklarını, üreticilerin hibe ve kredilerden daha fazla yararlanmasını sağladıklarını belirtmişlerdir.

Danışmanlar, üreticilere teknolojinin ulaşmasını sağladıklarını, Tarımsal üretimin AB koşullarına uyumu yönünde çalışmalar yaptıklarını, STD ile Tarımsal Yayım kısmen özelleştiğini, STD' lığının devlet tarafından daha fazla desteklenmesi gerektiğini savunmuşlardır.

Danışmanların 5'i kendi uzmanlık alanları dışında soru ya da problemlerle karşılaştığı, 2'sinin de bu tür soru ya da problemlerle karşılaşmadıkları belirtilmiştir. Danışmanlar üreticileriyle olan bağlarından dolayı uzmanlık alan dışı sorularla karşılaştıkları zaman o konu üzerinde uzman olan başka kişi ya da kuruluşlara başvurup çözüm önerilerini kendi üreticilerine sundukları belirtilmiştir.

Tarım danışmanlarına uzmanlık alanı dışında sorularla karşılaşma durumunda çözüm için nerelere başvurdukları ile ilgili, danışmanların 3'ünün İl / İlçe Tarım İl Müdürlüğüne, İlaç / Tohum Bayisine ve Diğer Danışman arkadaşlarına başvurduğu belirtilmiştir. 1 danışmanın da Üniversiteye ve ZMO' ya başvurduğu belirtilmiştir.

Danışmanlara uzmanlık alan dışı soru ya da problemlerle karşılaşma sıklığı konusunda 2 danışman bu tür soru ya da problemlerle sık sık karşılaştığını, 3 danışman ise bu tür sorun ya da problemlerle ara sıra karşılaştıklarını bildirmiştir.

Tarım danışmanlarının, üretici hesabına yatan hizmet bedellerini alabilme dereceleri ile ilgili olarak, 3'ü %0-%50' sinden ücret alabildiğini belirtirken, 4'ü de %50-%100 'ünden ücret alabildiklerini belirtmişlerdir.

Danışmanlara göre, hizmet koşulları ele alındığı takdirde verdikleri hizmet karşılığı aldıkları ücret bu görüşme sürelerine yetmemektedir. Ancak mevcut koşullardan dolayı araziye gidiş gelişleri çok fazla masraflı olduğundan bu görüşme sürelerinin yarısını çoğu zaman kendi imkânları dâhilinde karşıladıklarını ifade etmişlerdir.

Üreticilerin davranışları ile ilgili olarak %42,9'unun ilgilerinin çok iyi olduğu, %71,4'ünün danışmanlara olan güveninin iyi olduğu ve %42,9'unun ilgisinin iyi olduğu ancak önyargılı bir yaklaşım içinde oldukları tespit edilmiştir.

Danışmanların bayan üreticiler ile çalışmaları olup olmadığı konusunda 7 danışmanın 6'sının bayan üretici ile çalışmasının olduğu, 1'inin de bayan üretici ile birlikte bir çalışmasının olmadığı belirtilmiştir ve danışmanların birlikte çalıştıkları bayan üreticilerin %57,1'inin utangaç / çekingen bir davranış şeklinde olduğu, %28,6'sının danışmanlarına karşı yardımsever olduğu açıkça ifade edilmiştir.

Üreticilerinin yüzde kaçının yeni görüşlere açık olduğu ile ilgili olarak; 3 danışmana göre üreticilerin %15'i yeni görüşlere açıktır. 2 danışmana göre ise üreticilerin %50'si, bir danışmana göre %10'u ve diğer bir danışmana göreyse üreticilerin %70'i yeni görüşlere açıktır. Danışmanların % 71,4'ü üreticileri ile gerçekleştirmek istedikleri projelerinin olduğunu, ancak finansal sorunlardan dolayı bunu gerçekleştiremediklerini dile getirmişlerdir.

Danışmanlara eklemek istedikleri herhangi bir şey olup olmadığı konusunda; Danışmanların 5'i (%71,4) yönetmelik şartlarının çok ağır olduğunu ve iyileştirilmesi gerektiğini, üreticilerinin hesabına yatırılan hizmet bedelinin kendi hesaplarına yatırılması gerektiğini ve bazı yönetmelik şartların düzeltilmesi durumunda serfiteka sahibi olan ancak aktif olarak danışmanlık yapmayan mühendis ve ya veteriner hekimlerinde danışmanlık hizmetini yapmaya başlayacaklarını ve bu şekilde de danışman sayısının hızlı bir şekilde artacağını belirtmişlerdir. Danışmanlardan 1'i (%14,3) yönetmelik şartlarından olan 'yurt dışına ihracat yapan bahçe sahiplerinin bir danışmanla çalışması zorunludur' maddesinin değiştirilerek yurt dışına ihracat yapan her üreticinin bir danışman ile çalışması gerektiğini eklemiştir. Danışmanlardan diğer 1'i (%14,3) ise danışmanlık hizmetinin maddi ve manevi olarak desteklenmesinin az olduğunu, kamu ve sivil toplum kuruluşları tarafından daha fazla desteklenmesi gerektiğini düşünmektedirler.

5.1.3.2. Üretici İle Çalışmayan Tarım Danışmanlarına İlişkin Sonuçlar

Adana'da serbest tarım danışmanlığı sertifikasına sahip toplam 290 Ziraat Mühendisi bulunmaktadır. Serbest tarım danışmanlığı sertifikasına sahip ziraat mühendisleri arasından danışmanlık hizmetini aktif olarak yapmayan ya da

yapamayan 50 kişi ile yapılan anket çalışmalarının sonuçlarına göre danışmanların 29'u (%67,4) erkek, 14'ü (%32,6) bayandır.

Üretici ile çalışmayan STD'lerin yaşları 26 ile 52 arasında değişmektedir ve yaş ortalaması 33,44'tür. Bu sonuçlar danışmanların yaş itibariyle genç olduklarını dolayısıyla dinamik bir yapıya sahip olduklarını böylelikle üreticilere sundukları hizmetlerin daha verimli olabileceğini gösterir.

Danışmanlardan 7'si Ziraat Teknikeri (%16,3), 33'ü Ziraat Mühendisi (%76,7) ve 3'ü Ziraat Yüksek Mühendisidir (%7,0). Öğrenim durumlarına bakıldığında zaman zaman danışmanlardan 7'si Ön Lisans, 33'ü Lisans ve 3'ünün de Yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Danışmanların 11'i Bitki Koruma, 8'i Bahçe Bitkileri, 7'si Tarla Bitkileri ve Toprak Bölümü, 5'i Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümü, 3'ü Zootehni Bölümü ve 2'si Tarım Ekonomisi mezunudur.

Üretici ile çalışmayan danışmanların nerede çalıştıkları, ne kadar süredir çalıştıkları ve mesleki bilgi düzeyleri ile ilgili olarak; Danışmanların 15'i Kamuda çalıştığını, 10'u Bir İlaç Firmasında çalıştığını, 6'sı çalışmadığını, 5'i Bir İlaç Bayisinin yanında çalıştığını ve 2'si de serbest olarak çalıştıklarını bildirmişlerdir. Danışmanlardan Kamuda çalıştığını ifade edenlerin hepsi TAR-GEL projesi kapsamında çalıştıklarını bildirmişlerdir. Bir ilaç firması ve ilaç bayisinin yanında çalışanların (15 kişi) daha fazla deneyim sahibi olmak istedikleri belirtilmiştir.

Danışmanların 20'si 6 yıl ve üzerinde bir süredir çalıştığını, 11'i 1-3 yıldır çalıştığını, 6'sı 4-6 yıldır çalıştığını ve diğer 6'sı da çalışmadığını belirtmiştir. Meslekteki deneyim süreleri danışmanların meslekleri ile ilgili bilgi düzeyinin ne olduğunu göstermektedir.

Danışmanlara mesleki bilgi düzeylerinin ne olduğu konusunda; danışmanların 28'i mesleki bilgi düzeyinin yeterli olduğunu, 11'i Kısmen Yeterli olduğunu ve 4'ü de mesleki bilgi düzeyinin Yetersiz olduğunu belirtmiştir.

2006 yılında düzenlenen Serbest Tarım Danışmanları Yönetmeliği hakkında danışmanların 36'sı yönetmelik şartlarının çalışma şartlarına uygun olmadığını, 7'si yönetmelik şartlarının çalışma şartlarına kısmen uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Kamu dışında çalışan danışmanların hepsi yönetmelik şartlarından dolayı bu hizmeti uygulayamadıklarını ifade etmişlerdir.

Danışmanlıkta uzmanlık alanının gerekli olup olmadığı ile ilgili olarak; danışmanların 29'u danışmanlıkta uzmanlık alanının gerekli olduğunu 14'ü ise danışmalıkta uzmanlık alanının gerekli olmadığını ifade etmişlerdir. Danışmanlıkta uzmanlık alanının gerekli olduğunu düşünenlere göre, uzmanlık alanı dışında bir soru ya da problemle karşılaştıkları zaman üreticiye yanlış ve ya eksik bilgi verilebileceği belirtilmiştir. Danışmanlıkta uzmanlık alanının gerekli olmadığını düşünen danışmanlara göre, üreticilerin her konuda desteğe ihtiyacı olabileceği ve tek bir konuda uzman olmaktansa her konuda bilgi sahibi olmanın üreticiler açısından daha yararlı olabilmektedir. Danışmanlardan 5'i, Yönetmelikte belirlenen ücretin tatmin edici olduğunu belirtirken; 38'i danışmanlık hizmeti için belirlenen ücretin tatmin edici bir rakam olmadığını belirtmiştir.

Üretici ile Çalışmayan Danışmanların, danışmanlık sertifikalarının olduğu halde neden danışmanlık yapmadıkları hakkındaki düşünceleri ile ilgili olarak; 23'ü yönetmelik şartlarından dolayı, 13'ü kamuda çalıştıkları için, 4'ü diğer özel sebeplerden dolayı, 2'si devlet desteğinin az olmasından dolayı ve 1'i de üreticiler ile yaşadıkları maddi sorunlardan dolayı danışmanlık yapmadıklarını ifade edilmiştir.

Tarım danışmanlarının kırsal kalkınmadaki rolleri hakkındaki düşünceleri ile ilgili olarak; Danışmanların %83,7'si üreticilerin daha bilinçli üretim yapmasını sağladığını, %72,1'i danışmanların tarımsal işletmelerin verimliliklerini arttırdığını, %88,4'ü danışmanların üreticilerine örnek olduğunu, %90,7'si üreticilere kar marjı yüksek olan ürünlerin seçiminde yardımcı olduklarını, %88,4'ü danışmanların üreticilerine zamanında ve yeni bilgiler aktardıklarını, %62,8'i kırsal alanların sosyo-kültürel kalkınmasına katkı sağladığını, %53,5'i tarım ve hayvancılıkta ataerkil yöntemlerin terk edilmesini sağladığını, %79,1'i danışmanlık hizmetinin tarımsal yayımı kısmen özelleştirdiğini, %79,1'i üreticilerin daha iyi örgütlenmesine yardımcı olduklarını, %100'ü danışmanlık hizmetinin altyapısının tam olarak oluşmadığını, %97,7'si STD'nin ülkemizde sistemli bir şekilde çalışmasının zaman alacağını, %100'ü STD'nin devlet tarafından daha fazla desteklenmesi gerektiğini, %100'ü STD yönetmeliğinin mevcut yapı için uygun olmadığını, %83,7'si tarımsal üretimin AB koşullarına uyumu yönünde çalışmalar sağladığını, %86,0'ı üreticilerin kredi ve

hibelerden daha fazla yararlanmasını sağladıklarını ve %97,7'si STD'nn üreticilere teknolojinin ulaşmasını sağladıklarını savunmuşlardır.

Danışmanlar üreticilerin sözleşme imzalama konusunda çok fazla önyargılı olduklarını belirtmiştir. Serbest tarım danışmanlığı hizmeti için belirlenen ücretin çok az olduğunu ve bu ücret konusuna bir çözüm bulunması gerektiğini, ücretin tatmin edici bir rakama çıkarılması durumunda danışman sayısının hızla artacağını ve ülke tarımına daha çok katkı sağlayacaklarını belirtmişlerdir.

Danışmanlık sertifikası olan Zirai İlaç Bayiliği yapan danışmanlar yönetmelikten dolayı danışmanlık yapamadıklarını. Zaten yıllardır danışmanlık hizmetini üreticilere ücretsiz verdiklerini ancak sertifika almalarına rağmen bu yetkilerini kullanamadıklarını belirten bazı danışmanlar yönetmelik şartlarının iyileştirilmesini çok kesin kurallarının üzerinde çalışılması gerektiğini belirtmişlerdir.

5.2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; Serbest Tarım Danışmanlığı sisteminin sürdürülebilirliğini sağlayabilmek için, Tarım Danışmanlarının, Zirai İlaç Bayi Sorumlularının ve Üreticilerin sorunlarına yönelik çözüm önerileri aşağıda özetlenmiştir.

Yayım hizmetinde teknolojinin kullanılması büyük önem taşımaktadır. Teknoloji yayım hizmetinde kolaylık sağlamanın yanı sıra, yapılan işin ne kadar profesyonel olduğunun bir göstergesi olmakta ve işin ciddiyetini korumaktadır. Tarım danışmanlarının çalışma ofislerinin giderlerinin karşılanması için ve üreticilere ulaşım sorunlarının çözümlenebilmesi için düzenlemelerin yapılması gerekir.

Serbest tarım danışmanlarının yayım amaçlı köylerde düzenlediği seminerler genellikle uygun olarak düşünülen kahvehanelerde yapılmaktadır. Bu durum kadın çiftçilerin katılımına engel olmaktadır. Kadın üreticilere ayrı bir yerde eğitim verilebilir veya köylerde hem kadın üreticilerin hem de erkek üreticilerin aynı ortamda seminerlere (yayım hizmetlerine) katılabileceği bir ortam sağlanabilir.

Tarımsal üretimde önemli bir yeri olan kadınlara yönelik yayım çalışmalarına ağırlık verilmelidir. Adana ilinde görev yapan tarım danışmanların hepsi erkektir. Üretici kesimin daha yoğun olduğu bazı köylerde erkek danışmanlar bu kadın üreticilere ulaşmakta zorlanmaktadırlar. Kadın tarım danışmanlarının aktifleştirilmesi bu sorunun azaltılmasına katkı sağlayacaktır.

Danışmanlar yönetmelikteki görüşme sıklığını genel itibariyle uygun bulmamışlardır. Bazıları yetersiz olduğuna, bazıları ise fazla olduğuna inanmaktadır. Ayrıca görüşme sıklığının mevsimsel dönemsel ya da şartlara göre değişebileceğini belirtmişlerdir. Bu nedenle ziyaret sıklığını danışman ve çiftçilerin birlikte belirlemesi daha etkin çalışmalarına katkı sağlayabilir.

Bir tarım danışmanı kendi uzmanlık alanı olmasa bile çiftçinin tarım hakkında ihtiyaç duyduğu her türlü konuda bilgiye ulaşabilmesini sağlamalı ve bu bilgilerin güncel olmasına dikkat etmelidir. Özellikle yıl içerisinde yapılması gerekenleri tespit etmeli ve değişen iklim koşullarını göz önüne alarak tahminini yapıp bu sonuçlara göre planlamalar yapmalıdır.

Tarım danışmanlarının üreticilere daha faydalı olabilmeleri açısından, güncel bilgileri ve yenilikleri takip edebilmek için araştırma kuruluşları ve üniversiteler ile olan ilişkilerini güçlendirmelidirler.

Tarım danışmanlarının teknik ve mesleki yönden eğitimi; götürülecek hizmetin etkinliği ve başarısı bakımından önemlidir. Bu nedenle tarım danışmanlarının belirli aralıklarla hizmet içi eğitime tabi tutularak; bilgilerinin sürekli güncellenmesi gerekir. 31 Mart 2010 tarih ve 27538 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" ile getirilen "Tarımsal yayım ve danışmanlık sistemi içerisinde görev alacak tarım yayımcısı ve tarım danışmanı sertifikası almak isteyen kişiler için Bakanlıkça merkezi sınav yapılır" ve "Sınavlar UTEM' de yapılır" hükümleri yer almaktadır. Bu maddenin değiştirilerek daha önce olduğu gibi (2006) belirli eğitimler aldıktan sonra danışmanlık sertifikası verilmelidir.

Tarım danışmanları tarafından yürütülen yayım çalışmaları bir bütün olarak ele alınmalıdır. Yayım çalışmaları sadece üretim tekniğine ilişkin konularda değil,

pazarlama, kredi ve hibe imkânları gibi işletmenin yararına olacak olan konular ile köyün sosyo-ekonomik-kültürel yapısını, sağlık koşullarını ve köyün altyapısını da içine alan eğitimleri kapsamaludur. Tarım danışmanları bu konulardaki hizmetin götürülmesine yardımcı olmalıdır.

Tarım Bakanlığına bağlı çalışan tarım danışmanları (TAR-GEL personelleri) ile serbest tarım danışmanları arasında ortaya çıkabilecek olası sorunları önlemek için TAR-GEL personelinin ve serbest tarım danışmanlarının iş tanımının açık ve net bir şekilde yapılması ve asıl meslekleri olan yayım dışında çalışmalarını engelleyici yasal düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Bakanlık personeli ile sözleşmeli çalışan serbest tarım danışmanlarının iletişimlerinin olumlu yönde geliştirilmesi için ortak projelerde yer almaları sağlanabilir. Böylelikle iki grup yayımcı arasında daha güçlü bir bağ oluşacaktır.

Zirai ilaç bayi sorumluları yıllardır alıştıkları üretici-bayi ziyaretlerinin yayım ve danışmanlık alanına girmeden devam ettirmelidirler. Danışmanlık işini sadece serbest tarım danışmanlarına bırakmalıdır.

Tarımsal yayım ve danışmanlık yönetmeliği ile belirlenen serbest tarım danışmanı desteklemesinden yararlanma şartlarını sağlamadıklarından dolayı danışmanlık hizmeti alamayan üreticiler için, danışmanlık sistemi ile ilgili yönetmeliğin arazi genişliği, hayvan sayısı ile ilgili şartlar bölgesel bazda yeniden düzenlenmelidir.

Danışmanlar, danışmanlık hizmeti için belirlenen ücretin az olması, sözleşme imzalayabilecekleri üretici sayısının ya da arazi büyüklüğünün sınırlandırılmasından dolayı daha az üretici ile sözleşme imzalanacağını ve belirlenen ücretin sadece yol masraflarına bile yetmediğini, kendi imkânları doğrultusunda gidip gelmek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. 2011 yılında 500.00 TL olarak belirlenen ücret 2012 yılında 600.00 TL olmuştur ve danışmanın kendi hesabına yatırılmaya başlanmıştır ki bu olumlu bir değişikliktir. Danışmanlık sisteminin bir an önce istenilen düzeye ulaşabilmesi için devlet tarafından belirlenen bu ücretin biraz daha artırılmalı ya da ofis donanımlarına katkıda bulunulmalıdır.

Danışmanların birbirlerine destek olabilmesi amacıyla danışmanlar arasında bir iletişim ağı oluşturulmalıdır. Ayrıca danışmanların ÇSK'dan kendi üreticilerinin bilgilerine ulaşabilme imkanı sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- ALAGÖZ, E., 2005. Aşağı Seyhan Ovası'nda, Adana Tarım İl Müdürlüğü Yayın Elemanlarınca Götürülen ;Yayın Hizmetlerinin Analizi. Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, Adana.
- ALTINKAYNAK, A., 2002. "Erzurum İli Uzundere İlçesinin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Tarımsal Yayın Açısından Kalkınma Olanakları" adlı Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Erzurum.
- AKTAŞ, Y., ÖCAL, F., 2003 "Tarımsal Yeniliklerin Benimsenmesi Araştırmalarının Çözümleme Denemesi" GAP III. TARIM KONGRESİ 02- 03 Ekim 2003, Şanlıurfa Bildiri No: S:20.
- ATSAN, T., YURTTAŞ, Z., BAŞUSTA, Z., 9. Türkiye Tarım Ekonomisi Kongresi, 2010 Türk Tarımsal Yayımında Yeni Bir Anlayış: Tarımsal Yayın Ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmeliğin Yayın Çalışmalarına Etkileri, Şanlıurfa.
- ATSAN, T., 1998. "Yozgat Kırsal Kalkınma Projesinin Tarımsal Yayımında Program Planlama İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi" (yüksek lisans tezi). A Ü, Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- ATEŞ, A., SAYIN, C., 2008. Antalya İlinde Örtüaltı Yetiştiriciliğinde Özel Tarımsal Danışmanlık Hizmetleri Üzerine Bir Araştırma. Akdeniz Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi, Antalya, 21(2), s.251-263.
- CEYLAN, İ.C., KÖKSAL, Ö. ve AKIN, A. 2005. GAP Bölgesi'nde Tarımsal Üretim Sürecinde Üreticilerin Bilgi İhtiyaçlarının Karşılmasında Tarım Danışmanlarının Rolü. IV. GAP Kongresi, Şanlıurfa, s. 490-497.
- ÇUKUR, T., 2007. Türkiye'de Uygulanan Tarımsal Yayın Politikaları ve AB'ne Uyum Açısından Öneriler Üzerine Bir Araştırma. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Doktora Tezi, İzmir.
- ÇÖLAŞAN, R., 2000. Tarımsal Proje ve Danışmanlık Hizmetleri. Türkiye Ziraat Mühendisliği V. Teknik Kongresi, Ankara, s. 1127-1333.

- DERMAN, A., 2010. Mardin İlinde Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi Kapsamında Görev Yapan Elemanların Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Sistemine Bakışları. Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans tezi, Adana.
- GIDA TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI, 2012.
Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü Bilgi Edinme. Sayı B.12.0.GKG.0.08.02.00-320.04.06.
- GÖKÇE, O., 2004. "1000 Köye 1000 Tarımcı Projesi Üzerine Bir inceleme", Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi, Tokat.
- KARA, U.K., 2007. Köy Merkezli Tarımsal Üretime Destek Projesi'nin Tarımsal Yayım Açısından Değerlendirilmesi: Şanlıurfa İli Örneği", Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa.
- KARATURHAN, B., 1997. İzmir İlindeki Tarımsal Yayım Etkinlikleri ve Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Doktora Tezi, İzmir.
- OĞUZ, C., 2010. Tarımsal Yayımında Danışmanlık Kavramı ve Türkiye'de Uygulama Biçimi, Türkiye IX. Tarım Ekonomisi Kongresi, 22-24 Eylül, Şanlıurfa.
- ÖZAT, H.E., 2005, "Tarımsal Yayımında Özel Danışmanlık Sistemlerinin Geliştirilmesi Açısından KÖY-MER Projesinin Geleceği", Türk Tarım Dergisi KÖY-MER özel sayısı.
- ÖZÇATALBAŞ, O., 1992. GAP'ta Başarı Yolu: Tarımsal Yayım. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Tarım ve Köy Dergisi, Sayı 75.
- ÖZÇATALBAŞ, O., 1994. GAP Bölgesinde (Şanlıurfa'da) Tarımsal Yayımın Analizi ve Etkin Bir Yayım Çalışması İçin Gerekli Koşulların Saptanması Üzerine Bir Araştırma. Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Doktora Tezi, Adana.
- ÖZÇATALBAŞ, D.BOSTAN BUDAK, İ. BOZ, B. KARATURHAN, 2010 "Türkiye'de Tarım danışmanlığı Sisteminin Geliştirilmesine Yönelik önlemler", Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi, 11-15 Ocak, 2010, Ankara.

ÖZÇATALBAŞ, İ. BOZ, D. BOSTAN BUDAK, B. KARATURHAN, K. DEMİRYÜREK., 2010.

Türkiye ve GAP Bölgesinde Tarım Danışmanlığı Sisteminin Sorunları ve Geleceği. Türkiye IX. Tarım Ekonomisi Kongresi, 22-24 Eylül, Şanlıurfa.

Özdemir 1990. Adana İli Tarım İl Müdürlüğü Bünyesindeki Tarımsal Yayım Elemanlarının Eğitimleri Üzerine Bir Araştırma. Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans tezi, Adana.

SALTAN, A., 2006. Adana İli Aladağ İlçesi Kökez Köyünün Sosyo- Ekonomik Yapısı Ve Kalkınma açısından Tarımsal Yayım Çalışmalarının Değerlendirilmesi (yüksek lisans tezi). Ç Ü, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.

SAYIN, B., ÇELİK YURT, M.A., YILMAZ, İ. ve SAYIN, C., 2006, "Bin Köye Bin Tarımcı Projesi'nin Antalya İli Koşullarında Etkinliğinin Değerlendirilmesi", Türkiye VII. Tarım Ekonomisi Kongresi, s.1166-1171, Antalya.

SORAKLI, A., 2006. Bin Köye bin Tarımcı Projesi Kapsamında Görev yapan Tarım Danışmanlarının Etkinliklerinin Belirlenmesi:Erzurum İli Örneği(yüksek lisans tezi). A Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

TARIM VE MÜHENDİSLİK DERGİSİ, 2005.

ZMO Tarım Gönüllülerinin Yanında. Sayı:75, s.57-62.

TEDGEM, (Erişim Tarihi: 15.01.2012).

http://www.tedgem.gov.tr/targel/targel_hizmet_duz_uyg_esaslari.htm

TEDGEM, 2007, (Erişim Tarihi: 15.01.2012).

<http://www.tedgem.gov.tr/targel.htm>

TEDGEM, 2008, (Erişim Tarihi: 15.01.2012).

<http://www.tedgem.gov.tr/targel.htm>

TEDGEM, 2012 Yayım Dairesi Başkanlığı, Ankara. (Erişim Tarihi: 15.01.2012).

http://www.tedgem.gov.tr/targel/targel_hizmet_duz_uyg_esaslari.htm

TOKTAŞ,S., 2010. Adana İlinde Tarımsal yayımı Geliştirme Projesi (TAR-GEL) Uygulamalarının Değerlendirilmesi. Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Adana

Türkiye İstatistik Kurumu, 2012.

http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?tb_id=45&ust_id=13

www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=54

www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=53

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10736>

YILMAZ, E., 2007 “Aşağı Seyhan Ovasındaki Çiftçilerin Teknik ve İşletme Ekonomisi Yayım Biçimlerine Olan İhtiyaçlarının Saptanması Üzerine Bir Araştırma”. Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı , Yüksek Lisans tezi, Adana.

Adana İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2012. (Erişim Tarihi 15.01.2012)

<http://www.adanadan.biz/icerik.asp?ICID=5>

Adana Tarım İl Müdürlüğü, 2007-2012. İstatistikler.

Adana Valiliği 2012 (Erişim Tarihi 15.01.2012)

<http://www.adanatarim.gov.tr/tumIstatistikler.aspx>

ÖZGEÇMİŞ

Aysun ARTIK 1984 yılında Mersin İlinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Mersin’de tamamladı. 2003 yılında Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi’nde lisans eğitimine başladı. 2008 yılında Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı’nda lisans eğitimini tamamladı. 2009 yılında Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı’nda Yüksek öğrenimine başladı.

EKLER

Ek 1. Danışman İle Çalışan Üretici Anket Formu

DANIŞMAN İLE ÇALIŞAN ÜRETİCİ

ANKET FORMU

Bu araştırma, Çukurova Üniversitesi Tarım Ekonomisi Yüksek lisans Programı kapsamında yürütülen bir tez çalışması için yapılmaktadır. Ülkemizde uygulanmaya çalışılan Serbest Tarım Danışmanlığının mevcut durumunu ortaya koyabilmek amacıyla bu çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur. Vereceğiniz cevaplar bizim için oldukça değerlidir. Elde edilen veriler toplu olarak değerlendirilecektir. Bu nedenle anket üzerine isim yazmanıza gerek yoktur.

Değerli katkılarınızdan dolayı çok teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Dilek BOSTAN BUDAK

Zir. Müh. Aysun ARTIK

1-Cinsiyet: () Bay () Bayan

2-Yaş:

3-Hanedeki birey sayısı: _____

4-Öğrenim durumu:

() Okuryazar değil () Okuryazar () İlkokul mezunu () Ortaokul

() Lise () Üniversite () Yüksek lisans () Doktora

5-İşletmenin faaliyet alanı : () Bitkisel Üretim () Hayvansal üretim () Her ikisi

6-Arazi varlığı : _____ Mülk _____ Kira _____ Ortak

7-Sulama durumu : () Su var () Su yok

8-Hayvan varlığı:

() Büyükbaş () Küçükbaş () Kümes Hayv.

() Arıcılık () Diğer

9-İşletmenin faaliyet süresi

() 1 Yıdan Az () 1 - 5 Yıl () 6 - 10 Yıl

() 11 - 15 Yıl () 16 Yıl +

10- İşletmede çalışan kişi sayısı ne kadar?

Ücretsiz aile işçisi : _____

Ücretli işçi : _____

11- Danışmanlık hizmeti alıyor musunuz?

() Evet () Hayır

Cevabınız “Evet” ise ne kadar süredir danışmanlık hizmeti alıyorsunuz?

() 1 yıldan az

() 1 – 2 yıl

() 3 – 5yıl

✓ 5 yıldan fazla ise ne tür bir danışmanlık hizmeti alıyordunuz?

12-Danışmanınız ile ne sıklıkta görüşüyorsunuz?

13-Serbest Tarım Danışmanınızdan aldığınız hizmetleri değerlendiriniz.

(1 Her zaman

2 Ara sıra

3 Hiçbir zaman)

KONULAR	1	2	3
Bitki hastalık ve zararlıları ile mücadele			
Hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele			
Sulama			
Hasat-Harman			
Tohumluk/ Fide / Fidan seçimi			
Gübreleme			
Ekim-Dikim			
Pazarlama			
Ürün deseni			
Bitkisel ürünlerin yetiştiriciliği			
Bitkisel ürünlerin değerlendirilme teknikleri			
Silaj yapımı			
Süt sığırcılığı			
Besi sığırcılığı			
Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği			
Hayvansal ürünlerin değerlendirme teknikleri			
Üretim planlaması			
Organik Tarım (iyi tarım uygulamaları)			
Tarımsal mekanizasyon			
Tarım Sigortası			
Kooperatifçilik / Örgütlenme			
Kredi / Hibe			
Proje hazırlama			

14- Danışmanlık hizmetinden ne derece memnunsunuz?

(1 Hiç memnun değilim 2 Memnun değilim 3 Memnunum 4 Çok memnunum)

Konular	1	2	3	4
Teknik bilgisinden				
Hastalık ve zararlılara karşı zamanında müdahale				
Talepleri karşılama				
Görüşme sıklığınızdan				
Her istediği zaman danışmanına ulaşabiliyor mu?				
Yeni bilgi aktarımından				
Tarımsal desteklemeler				
Size karşı tutumu				
Size karşı yaklaşımı				
Güvenilirlik				

15- Danışmanınız ile (Ziraat Mühendisi) danışmanlık hizmeti dâhilinde bir sorun yaşadınız mı?

() Evet () Hayır

Cevabınız “Evet” ise hangi konularda sorun yaşadınız:

- () Hastalık ve zararlı ile mücadele () Destekleme konuları
() Sulama () Organik Tarım (iyi tarım uygulamaları)
() Tohumluk/Fide/Fidan () Tarımsal mekanizasyon
() Hasat-Harman () Tarım Sigortası
() Gübreleme () Kooperatifçilik / Örgütlenme
() Ekim-Dikim () Tarımsal Krediler
() Bakım İşleri
() Diğer _____

16- Danışmanınız ile (Veteriner Hekim) danışmanlık hizmeti dâhilinde bir sorun yaşadınız mı?

Evet () Hayır ()

Cevabınız “Evet” ise hangi konularda sorun yaşadınız:

- () Damızlık Seçimi () Hayvancılık desteklemeleri
() Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği () Aşılama
() Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği () Suni tohumlama
() Arıcılık () Hayvancılık Sigortası
() Hijyenik süt üretimi () Yeni projeler
() Sağım teknikleri () Kooperatifçilik / Örgütlenme

17- Faaliyetlerinizi danışman sonrası olarak değerlendirebilir misiniz?

(1. Çok Kötü 2. Kötü 3. Orta 4. İyi 5. Çok İyi)

FAALİYETLER	1	2	3	4	5
Kar oranı.					
Üretim					
Ürün çeşitliliği					
Hasat-Harman					
Ekim-Dikim-Gübreleme					
Bakım İşleri					
Organik Tarım					
Sertifikalı tohum / fide kullanımı					
Toprak analizi sayısı					
Sulama yöntemleri.					
Bilinçli bir şekilde Zirai mücadele					
Tarımsal girdilerin bilinçli kullanımı					
Depolama ve ambalajlama.					
Tarımsal mekanizasyon					
Desteklemelerden yararlanma.					
Tarım Sigortası					
Kooperatifçilik / Örgütlenme					
Çiftçi organizasyonları.					
Damızlık Seçimi					
Büyükbaş / Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği					
Arıcılık					
Sağım teknikleri					
Hayvancılık desteklemeleri					
Aşılama / Suni tohumlama					
Hayvancılık sigortası					
Yeni projeler					
Kredi kullanımı					

18- Serbest Tarım Danışmanlığı hakkındaki düşünceleriniz:

DÜŞÜNCELER	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
STD ülke tarımına katkı sağlamaktadır.			
STD ile zamanında ve yeni bilgi aktarımı sağlanmaktadır.			
STD üreticilerin daha iyi örgütlenmesine katkı sağlamaktadır.			
STD ile Tarımsal Yayım kısmen özelleştirilmiştir.			
STD AB uyum yasaları gereğince gereklidir.			
STD altyapısı tam oluşmamıştır.			
STD ülkemizde sistemli bir şekilde işlemesi zaman alacaktır.			
STD yönetmeliği mevcut koşullar için uygun değildir.			
STD devlet tarafından daha fazla desteklenmelidir.			

ZAMAN AYIRDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ.

Ek 2. Danışman İle Çalışmayan Üretici Anket Formu

DANIŞMAN İLE ÇALIŞMAYAN ÜRETİCİ ANKET FORMU

Bu araştırma, Çukurova Üniversitesi Tarım Ekonomisi Yüksek lisans Programı kapsamında yürütülen bir tez çalışması için yapılmaktadır. Bu ankette sizlere Çiftçi, Ziraî İlaç Bayi ve Tarım Danışmanları ile Serbest Tarım danışmanlığı hakkında sorular sorulmaktadır. Soruları sadece kendi duygu ve düşüncelerinizi yansıtacak şekilde içtenlikle cevaplandırmanız çok önemlidir. Anketteki tüm soruları dikkatlice okuyarak ve boş soru bırakmadan cevaplayınız.

Ankete verilen cevaplar toplu olarak değerlendirilecektir. Bu nedenle anket üzerine isim yazmanıza gerek yoktur.

Araştırmaya katıldığınız için çok teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Dilek BOSTAN BUDAK

Zir. Müh. Aysun ARTIK

1-Cinsiyet: () Bay () Bayan

2-Yaş:

3-Hanedeki Birey sayısı: _____

4-Öğrenim durumu:

() Okuryazar değil () Okuryazar () İlkokul mezunu () Ortaokul

() Lise () Üniversite () Yüksek lisans () Doktora

5-İşletmenin faaliyet alanı : () Bitkisel Üretim () Hayvansal üretim () Her ikisi

6-Arazi varlığı : _____ Mülk _____ Kira _____ Ortak

7-Sulama durumu : () Su var () Su yok

8-Hayvan varlığı:

() Büyükbaş () Küçükbaş () Kümes Hayv. () Arıcılık () Diğer

9-İşletmenin faaliyet süresi:

() 1 Yıldan Az () 1 - 5 Yıl () 6 - 10 Yıl () 11 - 15 Yıl () 16 Yıl +

10- İşletmede çalışan kişi sayısı ne kadar?

Ücretsiz aile işçisi : _____

Ücretli işçi : _____

11- Danışmanlık hizmeti alıyor musunuz? () Evet () Hayır

12-Serbest Tarım Danışmanlığı hakkında bilginiz var mı?

() Evet () Hayır () Evet ancak yetersiz

13- Danışmanlık hizmeti almama nedenini / nedenlerinizi belirtiniz.

14- Serbest tarım danışmanlığı sistemi hakkında bilgilendirilmek ister misiniz?

Evet Hayır Kararsızım

Cevabınız “Evet” ise hangi kişi veya kuruluşlardan bilgi almak istersiniz?

15- Danışmanlık hizmetinden faydalanan bir tanıdığınız var mı?

Evet Hayır

Cevabınız “Evet” ise sizce danışmanlık hizmetinden faydalanması yararlı olmuş mudur?

Evet Hayır Kararsızım

16- Üretim ile ilgili bilgileri daha çok nereden alıyorsunuz?

Tarım il / ilçe müdürlüklerindeki teknik elemanlardan

Kooperatif ve Birlikler

Özel firmalar

Zirai ilaç bayisinden

Diğer üreticilerden

Büyüklerimden

Komşularımdan

Radyo / TV / İnternet /

Gazete / Dergi

17- Devletten beklentiniz / beklentileriniz nelerdir?

ZAMAN AYIRDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ.

Ek 3. Üretici İle Çalışan Danışman Anket Formu

Üretici İle Çalışan Serbest Tarım Danışmanı

ANKET FORMU

Bu araştırma, Çukurova Üniversitesi Tarım Ekonomisi Yüksek lisans Programı kapsamında yürütülen bir tez çalışması için yapılmaktadır. Ülkemizde uygulanmaya çalışılan Serbest Tarım Danışmanlığının mevcut durumunu ortaya koyabilmek amacıyla bu çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur. Vereceğiniz cevaplar bizim için oldukça değerlidir.

Elde edilen veriler toplu olarak değerlendirilecektir. Bu nedenle anket üzerine isim yazmanıza gerek yoktur.

Doç. Dr. Dilek BOSTAN BUDAK

Zir. Müh. Aysun ARTIK

1-Cinsiyet: () Bay () Bayan

2-Yaş: _____

3-Medeni durum : () Evli () Bekâr () Dul () Boşanmış

4-Meslek dağılımı: () Ziraat Mühendisi () Veteriner Hekim

5-Öğrenim durumu:

() Ön lisans () Lisans () Yüksek lisans () Doktora

6- Bitirdiğiniz okuldaki uzmanlık bölümünüz? (Veteriner Hekimlere Sorulmayacak)

() Bitki koruma () Bahçe Bitkileri () Tarla bitkileri () Zootekni

() Toprak () T.Y.S () T.Mekanizasyon

7-Hangi alanda danışmanlık yapıyorsunuz?

() Bitkisel Üretim () Hayvansal üretim () Her ikisi

8-Hizmet verdiğiniz üretici sayısı: _____

9-Hizmet verdiğiniz toplam alan: _____ Hayvan sayısı: _____

10-Ne kadar süredir çalışıyorsunuz?

() 1 Yıldan Az () 1- 3Yıl () 4 - 6 Yıl () 7 Yıl +

11-Ne kadar süredir aktif olarak Danışmanlık yapıyorsunuz?

() 1 Yıldan Az () 1- 3Yıl

*3 yıldan fazlaysa nasıl bir danışmanlık yaptınız. _____

12- Danışmalık yapmadan önce ne yapıyordunuz?

- Başka bir bayinin yanında çalışıyordum
 Okuyordum
 Çalışmıyordum
 Bir ilaç firmasında çalışıyordum
 Veteriner hekimin yanında çalışıyordum
 Diğer _____

13-Üreticiler en çok hangi konularda tavsiyede bulunmanızı istiyor?

- Bitkisel Üretim
 Hayvansal Üretim
 Destek /kredi / hibe
 Hepsi

14-Tarım danışmanlığı hakkındaki yönetmelik çalışma şartlarınıza uygun mudur?

- Uygun Uygun değil Kısmen uygun

15- Sizin uzmanlık alanınıza girmeyen soru ya da problemlerle karşılaşılıyor musunuz?

- Evet Hayır

-Cevabınız "Evet" ise çözüm için hangi yol/yollara başvuruyorsunuz?

- İl / İlçe Tarım Müdürlüğüne
 Üniversiteye
 Diğer danışman arkadaşlarıma
 ZMO
 İlaç / tohum bayisi
 Diğer...

16- Sizin uzmanlık alanınıza girmeyen soru ya da problemlerle karşılaşma sıklığınız?

- Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman

17- Mesleki bilgi düzeyiniz nedir?

- Yeterli Yetersiz Kısmen yeterli

18-Lütfen aşağıdaki soruları “Evet” ya da “Hayır” olarak yanıtlayınız.

KONULAR	Evet	Hayır
Danışmanlıkta uzmanlık alanı gerekli midir?		
Bağlı olduğunuz bir danışmanlık şirketi var mı?		
Danışmanlığı diğer meslektaşlarınıza önerir misiniz?		
Reçete yazma yetkiniz var mı?		
Üreticileriniz ile ücret konusunda bir sorun yaşıyor musunuz?		
Danışmanlık ücretinin üretici hesabına yatırılması sizce doğru mu?		
Danışmanlık için aldığınız ücret tatmin edici bir rakam mı?		

19- Lütfen sizin için önem derecesine göre (varsa) eğitim ihtiyaçlarınızı belirtiniz.

(1. Çok önemli, 2. Önemli, 3. Orta derecede önemli, 4. Önemsiz, 5. Hiç önemli değil)

KONULAR	1	2	3	4	5
Tarımsal yayım teknikleri					
Bitki hastalık ve zararlıları ile mücadele					
Hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele					
Sulama					
Hasat-Harman					
Tohumluk/ Fide / Fidan seçimi					
Gübreleme					
Ekim-Dikim					
Yem bitkileri yetiştiriciliği					
Silaj yapımı					
Süt sığırcılığı					
Besi sığırcılığı					
Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği					
Hayvansal ürünlerin değerlendirme teknikleri					
Organik Tarım					
Tarımsal mekanizasyon					
Tarım Sigortası					
Kooperatifçilik / Örgütlenme					

20- Üreticilerinizin yüzde kaçından ücret alabiliyorsunuz? _____

21- Bayan üretici ile çalışmalarınız oluyor mu?

() Evet

() Hayır

-Cevabınız evet ise size karşı tutumları nasıl?

() Önyargılı

() Utangaç / çekingen

() Yardımsever

() İlgisiz

() Dışlayıcı

22- (1 Çok Kötü 2 Kötü 3 Orta 4 İyi 5 Çok İyi)

Üreticilerinizin Davranış Şekilleri	1	2	3	4	5
Güven					
Yaklaşım					
Tutum					
Önyargı					
İlgi					

23- Çalışmalarınızda en çok hangi araç gereçleri kullanıyorsunuz?

- () Bilgisayar
() Projeksiyon Cihazı
() El broşürleri
() Kitapçıklar
() Bilgi notları
() Diğer _____

24- Üreticileriniz ile ne sıklıkta görüşme yapıyorsunuz?

- () Seracılık; Görüşme Sıklığı Haftada 1
() Bahçe Bitkileri; Görüşme Sıklığı Yılda 24
() Tarla Ziraatı (sulu); Görüşme Sıklığı Yılda 15
() Tarla Ziraatı (kuru); Görüşme Sıklığı Yılda12
() Büyükbaş Hayvancılık (süt); Görüşme Sıklığı Haftada 1
() Büyükbaş Hayvancılık (besi); Görüşme Sıklığı Yılda 24
() Küçükbaş Hayvancılık; Görüşme Sıklığı Yılda 24
() Su Ürünlerinde; Görüşme Sıklığı Yılda 24
() Arıcılık; Görüşme Sıklığı Yılda 24

25- Çalışmalarınızla ilgili en büyük desteği kimden ya da kimlerden görüyorsunuz?

- () Tarım İl / İlçe Müdürlüğü
() Belde belediye başkanı
() Muhtar
() Büyük üretici
() Valilik () Diğer _____

26- Teknolojik imkânlara ulaşma durumunuz

() Çok az () Az () Orta () İyi () Çok iyi

27- Üreticiler yüzde olarak kaç yeni görüşlere açık?

() 0 – 25 () 26 - 50

() 51 – 75 () 76 – 100

28- Danışmanlık yaptığınız üreticilerinize sunduğunuz projeleriniz için yeterli finansman sağlanıyor mu?

() Evet () Hayır () Sağlanıyor ancak yetersiz.

29- Serbest Tarım Danışmanlığı hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

KONULAR	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
Üreticilerin daha bilinçli üretim yapmasını sağlar.			
Kırsal alanların sosyo-kültürel kalkınmasına katkı sağlar.			
Tarımsal işletmelerinin verimliliğini artırır.			
Tarım ve hayvancılıkla ilgili ataerkil yöntemlerin terk edilmesini sağlar.			
STD üreticilere örnek olur.			
Üreticilere kar marjı yüksek olan ürün seçimi konusunda yardımcı olur.			
STD ile zamanında ve yeni bilgi aktarımı sağlar.			
STD ile Tarımsal Yayım kısmen özelleşir.			
STD üreticilerin daha iyi örgütlenmesine katkı sağlar.			
STD altyapısı tam oluşmamıştır.			
STD ülkemizde sistemli bir şekilde işlemesi zaman alacaktır.			
STD yönetmeliği mevcut koşullar için uygun değildir.			
STD devlet tarafından daha fazla desteklenmelidir.			
Tarımsal üretimin AB koşullarına uyumu yönünde çalışmaları sağlar.			
STD üreticilerin hibe ve kredilerden daha fazla yararlanmasını sağlar.			
STD Üreticilere teknolojinin ulaşmasını sağlar.			

30- Eklemek istediğiniz herhangi bir konu var mıdır?

ZAMAN AYIRDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ.

Ek 4. Üretici İle Çalışmayan Danışman Anket Formu

Üretici İle Çalışmayan Serbest Tarım Danışmanı ANKET FORMU

Bu araştırma, Çukurova Üniversitesi Tarım Ekonomisi Yüksek Lisans Programı kapsamında yürütülen bir tez çalışması için yapılmaktadır. Bu ankette sizlere Çiftçi, Zirai İlaç Bayi ve Tarım Danışmanları ile Serbest Tarım danışmanlığı hakkında sorular sorulmaktadır. Soruları sadece kendi duygu ve düşüncelerinizi yansıtacak şekilde içtenlikle cevaplandırmanız çok önemlidir. Anketteki tüm soruları dikkatlice okuyarak ve boş soru bırakmadan cevaplayınız.

Ankete verilen cevaplar toplu olarak değerlendirilecektir. Bu nedenle anket üzerine isim yazmanıza gerek yoktur.

Doç. Dr. Dilek BOSTAN BUDAK

Zir. Müh. Aysun ARTIK

1-Cinsiyet: () Bay () Bayan

2-Yaş: _____

3-Medeni durum : () Evli () Bekâr () Dul () Boşanmış

4-Meslek dağılımı: () Ziraat Mühendisi () Veteriner Hekim

5-Öğrenim durumu:

() Ön lisans () Lisans () Yüksek lisans () Doktora

6- Bitirdiğiniz okuldaki uzmanlık bölümünüz?

() Bitki koruma () Bahçe Bitkileri () Tarla bitkileri () Zootečni

() Toprak () T.Y.S () T.Mekanizasyon

7-Hangi alanda danışmanlık yapıyorsunuz?

() Bitkisel Üretim () Hayvansal üretim () Her ikisi () Hiçbiri

8- Nerede çalışıyorsunuz?

() Bir bayinin yanında çalışıyorum

() Çalışmıyorum

() Bir ilaç firmasında çalışıyorum

() Kamu

() Diğer _____

9-Ne kadar süredir çalışıyorsunuz?

() 1 Yıldan Az () 1- 3Yıl () 4 - 6 Yıl () 6 Yıl +

10-Aktif olarak danışmanlık yapıyor musunuz?

() Evet () Hayır

11- Mesleki bilgi düzeyiniz nedir?

() Yeterli () Yetersiz () Kısmen yeterli

12-Tarım danışmanlığı hakkındaki yönetmelik çalışma şartlarınıza uygun mudur?

() Uygun () Uygun değil () Kısmen uygun

13-Lütfen aşağıdaki soruları “Evet” ya da “Hayır” olarak yanıtlayınız.

KONULAR	Evet	Hayır
Danışmanlıkta uzmanlık alanı gerekli midir?		
Bağlı olduğunuz bir danışmanlık şirketi var mı?		
Danışmanlığı diğer meslektaşlarınıza önerir misiniz?		
Reçete yazma yetkiniz var mı?		
Danışmanlık için devlet tarafından belirlenen ücret tatmin edici bir rakam mı?		

14- Serbest Tarım Danışmanlığı hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

KONULAR	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
Üreticilerin daha bilinçli üretim yapmasını sağlar.			
Kırsal alanların sosyo-kültürel kalkınmasına katkı sağlar.			
Tarımsal işletmelerinin verimliliğini artırır.			
Tarım ve hayvancılıkla ilgili ataerkil yöntemlerin terk edilmesini sağlar.			
STD üreticilere örnek olur.			
Üreticilere kar marjı yüksek olan ürün seçimi konusunda yardımcı olur.			
STD ile zamanında ve yeni bilgi aktarımı sağlar.			
STD ile Tarımsal Yayımlar kısmen özelleşir.			
STD üreticilerin daha iyi örgütlenmesine katkı sağlar.			
STD altyapısı tam oluşmamıştır.			
STD ülkemizde sistemli bir şekilde işlemesi zaman alacaktır.			
STD yönetmeliği mevcut koşullar için uygun değildir.			
STD devlet tarafından daha fazla desteklenmelidir.			
Tarımsal üretimin AB koşullarına uyumu yönünde çalışmaları sağlar.			
STD üreticilerin hibe ve kredilerden daha fazla yararlanmasını sağlar.			
STD Üreticilere teknolojinin ulaşmasını sağlar.			

15. Sertifika almanıza rağmen Serbest Tarım Danışmanlığı yapmama nedenleri?

() Devlet desteği az

() Yönetmelik şartları

() Üreticiler ile maddi sorunlar

() Üreticilerin bilgi düzeyinin yetersiz olması

() Diğer _____

16. eklemek istediğiniz herhangi bir konu var mıdır?

ZAMAN AYIRDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ.

Ek 5. Zirai İlaç Bayi Sorumlularına Yönelik Anket Formu

ZİRAİ İLAÇ BAYİ ANKET FORMU

Bu araştırma, Çukurova Üniversitesi Tarım Ekonomisi Yüksek lisans Programı kapsamında yürütülen bir tez çalışması için yapılmaktadır. Ülkemizde uygulanmaya çalışılan Serbest Tarım Danışmanlığının mevcut durumunu ortaya koyabilmek amacıyla bu çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur. Vereceğiniz cevaplar bizim için oldukça değerlidir. Elde edilen veriler toplu olarak değerlendirilecektir. Bu nedenle anket üzerine isim yazmanıza gerek yoktur.

Değerli katkılarınızdan dolayı çok teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Dilek BOSTAN BUDAK

Zir. Müh. Aysun ARTIK

1-Cinsiyet: () Bay () Bayan

2-Yaş: _____

3-Medeni durum :

() Evli () Bekâr () Dul () Boşanmış

4-Öğrenim durumunuz:

() Okuryazar değil () Okuryazar () İlkokul mezunu

() Ortaokul () Lise () Üniversite

() Yüksek lisans () Doktora

5- Üniversite ise; mezun olunan bölüm ve yılı.

() Bitki koruma () Bahçe Bitkileri () Tarla bitkileri

() Zootekni () T.Y.S () T.Mekanizasyon

() Tarım Ekonomisi () Toprak

6- Eğer yüksek lisans veya doktora var ise bölüm ve yıl _____

7-Ne kadar süredir çalışıyorsunuz?

() 1 Yıldan Az () 1- 3Yıl () 4 - 6Yıl

() 7 -10 yıl () 11 yıl ve üzere

8-Ne kadar süredir aktif olarak Zirai İlaç Bayiliği yapıyorsunuz?

() 1 Yıldan Az () 1- 3Yıl () 4 – 6 Yıl () 7 Yıl +

9-İşyerindeki çalışan kişi sayısı:

*Mühendis : _____

*Tekniker : _____

*Sekreter : _____

*Servis elemanı : _____

10-Zirai ilaç bayiliği yapmadan önce ne yapıyordunuz?

() Başka bir bayinin yanında çalışıyordum.

() Okuyordum.

() Çalışmıyordum.

() Bir ilaç firmasında çalışıyordum.

() Diğer _____

11- İşyerinizde serbest tarım danışmanlığı sertifikasına sahip olan kimse var mı? (Kendisi dahil)

() Evet

() Hayır

12- Üreticilere sunduğunuz hizmetlerinizi danışman sonrası olarak değerlendirebilir misiniz?

Hizmetler	STD Sonrası		
	Arttı	Azaldı	Değişmedi
Zirai ilaç			
Sıvı gübre			
Fide			
Sertifikalı tohum			
Danışmanlık			
Üretici ziyaretleri			
Diğer			

13-Lütfen aşağıdaki sorulara net bir şekilde cevap veriniz.

KONULAR	Evet	Hayır	Kararsızım
STD 'nın tavsiye ettiği ve gerekli gördüğü tarım girdilerini yeterli buluyor musunuz?			
Zirai ilaç bayilerinin yeni yönetmelik ile birlikte danışmanlık yetkisinin elinden alınması üreticiler açısından iyi bir karar mıdır?			
Zirai ilaç bayilerinin yeni yönetmelik ile birlikte danışmanlık yetkisinin elinden alınması sizin açınızdan iyi bir karar mıdır?			
Danışmanlık sistemi sizce çiftçi eğitimine katkıda bulunuyor mudur?			
Danışmanlık hizmetinin ücret karşılığında yapılmasını sizce gerekli midir?			

14-Serbest Tarım danışmanlarının üreticiye sunması gereken hizmet ve bilgiler nelerdir?

(1. Evet

2. Hayır

3. Kararsızım)

Konular	1	2	3
Bitki hastalık ve zararlıları ile mücadele.			
Hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele.			
Sulama.			
Hasat-Harman.			
Tohumluk/ Fide / Fidan seçimi.			
Gübreleme.			
Ekim-Dikim.			
Bitkisel ürünlerin yetiştiriciliği.			
Bitkisel ürünlerin değerlendirilme teknikleri.			
Silaj yapımı.			
Süt sığırcılığı.			
Besi sığırcılığı.			
Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği.			
Hayvansal ürünlerin değerlendirme teknikleri.			
Organik Tarım.			
Tarımsal mekanizasyon.			
Tarım Sigortası.			
Kooperatifçilik / Örgütlenme.			
Kredi / Hibe.			

15-Serbest Tarım danışmanlığı ile ilgili yönetmelik hakkında bilginiz var mı?

() Evet

() Hayır

Cevabınız evet ise yönetmelik hakkındaki düşünceleriniz?

() Uygulanabilir

() Uygulanamaz

() Kısmen uygulanabilir

Cevabınız “Uygulanamaz” ya da “Kısmen uygulanabilir” ise hangi açıdan uygulanamaz?

16- Serbest Tarım Danışmanlığı hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Konular	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
Üreticilerin daha bilinçli üretim yapmasını sağlar.			
Kırsal alanların sosyo-kültürel kalkınmasına katkı sağlar.			
Tarımsal işletmelerinin verimliliğini artırır.			
Tarım ve hayvancılıkla ilgili ataerkil yöntemlerin terk edilmesini sağlar.			
STD üreticilere örnek olur.			
Üreticilere kar marjı yüksek olan ürün seçimi konusunda yardımcı olur.			
STD ile zamanında ve yeni bilgi aktarımı sağlar.			
STD ile Tarımsal Yayım kısmen özelleşir.			
STD üreticilerin daha iyi örgütlenmesine katkı sağlar.			
STD altyapısı tam oluşmamıştır.			
STD ülkemizde sistemli bir şekilde işlemesi zaman alacaktır.			
STD yönetmeliği mevcut koşullar için uygun değildir.			
STD devlet tarafından daha fazla desteklenmelidir.			
Tarımsal üretimin AB koşullarına uyumu yönünde çalışmaları sağlar.			
STD üreticilerin hibe ve kredilerden daha fazla yararlanmasını sağlar.			
STD Üreticilere teknolojinin ulaşmasını sağlar.			

17-Sizce STD üreticileri ziyaret etme sıklığı yönetmelikle belirlenmiştir. Sizin görüşünüz nedir?

(Yetersiz buluyorsanız sizce ne kadar olmalıdır.)

Görüşme Sıklığı	Yeterli	Yetersiz	Kararsızım
Seracılık; Görüşme Sıklığı Haftada 1			
Bahçe Bitkileri; Görüşme Sıklığı Yılda 24			
Tarla Ziraatı (sulu); Görüşme Sıklığı Yılda 15			
Tarla Ziraatı (kuru); Görüşme Sıklığı Yılda 12			
Büyükbaş Hayvancılık (süt); Görüşme Sıklığı Haftada 1			
Büyükbaş Hayvancılık (besi); Görüşme Sıklığı Yılda 24			
Küçükbaş Hayvancılık; Görüşme Sıklığı Yılda 24			
Su Ürünlerinde; Görüşme Sıklığı Yılda 24			
Arıcılık; Görüşme Sıklığı Yılda 24			

18- STD hakkında söylemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?

19- Eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?

ZAMAN AYIRDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ.